

**MIEHINEN HÄPEÄ - MIESTEKIJÖIDEN KOKEMA HÄPEÄ PARI-
SUHDEVÄKIVALLAN AVUN HAKEMISESSA ASiantuntijoiden
KUVAAMANA**

Anniina Matilainen
Maisterintutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian
Tekijä Anniina Matilainen	
Työn nimi Miehin häpeä - Miestekijöiden kokema häpeä parisuhdeväkivallan avun hakemisessa asiantuntijoiden kuvaamana	
Oppiaine Sosiologia	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 89 sivua + lähteet 13 sivua
Ohjaaja Terhi-Anna Wilska	
Tiivistelmä <p>Tämä tutkimus keskittyy miestekijöiden kokemaan häpeään parisuhdeväkivallan avun hakemisessa. Tutkimuskysymykset kohdistuvat siihen, millaisiin maskuliinisiin rooliodotuksiin miestekijöiden kokema häpeä yhdistyy parisuhdeväkivallan avun hakemisessa. Lisäksi huomio kiinnittyy siihen, millä tavoin parisuhdeväkivallan miestekijät pyrkivät hallitsemaan avun hakemiseen liittyvää häpeää. Teoreettisena viitekehyksenä hyödynnetään J. M. O'Neilin roolikonfliktiteoriaa ja T. J. Scheffin jäsenystä häpeästä sekä näistä muodostettua synteesiä. Tutkimuksen aineisto koostuu väkivaltatyön asiantuntijoiden haastatteluista. Haastatteluaineistoa analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Tulokset osoittivat ensinnäkin, että miestekijät kokivat ristiriitaisista rooliodotuksista syntyvää häpeää apua haettaessa. Häpeä kohdistui epäonnistumiseen, hallinnan menettämiseen ja haavoittuvuuden osoittamiseen. Toiseksi tekijät pyrkivät hallitsemaan rooliristiriidasta aiheutuvaa häpeää erilaisilla keinoilla legitimoida väkivalta. Minää puolustavat keinot sisälsivät väkivallan kieltämisen, sen rationalisoinnin ja häpeän korvaamisen vihalla.</p>	

Rooliristiriidasta syntyvän häpeän voidaan nähdä vaikuttavan tekijämiesten avun hakemiseen sitä hankaloittavasti. Väkivallan paljastuminen uhkasi omien kasvojen ja sosiaalisen hyväksyttävyyden menettämistä. Tuloksista voidaan myös päätellä, että väkivallan miestekijöiden hyväksyvä, häpeää poistava kohtaaminen sekä mieserityisyyden huomiointi tekijäpalveluissa saattaisi lisätä avun hakemisen halukkuutta.

Asiasanat Parisuhdeväkivalta, maskuliinisuus, häpeä, roolikonflikti, avun hakeminen, miestutkimus

Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto

Muita tietoja

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	HAASTAVA HÄPEÄ JA MÄÄRITTYMÄTÖN MIEHEYS.....	7
	2.1 Häpeä ja sosiaalinen minuus.....	7
	2.2 Moninainen mieheys.....	10
	2.2.1 Maskuliinisuus käsitteenä.....	10
	2.2.2 Maskuliininen ideologia.....	11
	2.3 Mieheyden satuttava normatiivisuus.....	13
3	MIESTEN KIELLETTY HAAVOITTUVUUS JA ROOLIODOTUSTEN RISTIRIITAISUUS.....	15
	3.1 Tunteellisuuden tappamista ja väkivaltaa.....	15
	3.2 Konflikteja ja kuormitusta sukupuolirooleista.....	18
	3.3 Sukupuoliroolikonfliktin ja häpeän synteesi parisuhdeväkivallan avun hakemisessa.....	21
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	25
	4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	25
	4.2 Tutkimuksen tieteenfilosofiset oletukset.....	26
	4.3 Tutkimusaineisto.....	27
	4.4 Analyysi.....	30
	4.4.1 Teoriasidonnainen sisällönanalyysi.....	30
	4.4.2 Aineiston käsittely.....	31
	4.5 Tutkimuseettiset erityiskysymykset ja kriittinen refleksiivisyys.....	33
5	PALJASTUMISEN UHKA MIEHISEN HÄPEÄN AIHEUTTAJANA PARISUHDEVÄKIVALLAN AVUN HAKEMISESSA.....	36
	5.1 Häpeä epäonnistumisesta.....	38
	5.1.1 Häpeä epäonnistumisesta työelämässä.....	41
	5.1.2 Häpeä epäonnistumisesta isydessä.....	44
	5.1.3 Häpeä epäonnistumisesta parisuhteessa.....	47
	5.2 Häpeä hallinnan ja kontrollin menettämisestä.....	51
	5.2.1 Häpeä yksityiselämän hallinnan ja kontrollin menettämisestä.....	52

5.2.2	Häpeä hallinnan ja kontrollin menettämisestä oman autonomian ja omaehtoisuuden suhteen.....	56
5.3	Häpeä haavoittuvuudesta.....	60
5.3.1	Häpeä hyväksikäytetyksi joutumisen uhasta	60
5.3.2	Häpeä emotionaalisesta kontrollista irti päästämisestä.....	65
6	VÄKIVALLAN LEGITIMOINTI MIEHISEN HÄPEÄN VASTUSTUKSENA PARISUHDEVÄKIVALLAN AVUN HAKEMISESSA	69
6.1	Tiedostamaton häpeä väkivallan kieltämisenä.....	71
6.2	Tiedostamaton häpeä väkivallan rationalisointina	74
6.3	Tiedostamaton häpeä vihana ja aggressiona	78
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	82
7.1	Miehen häpeän tulkinta osana paljastumisen uhkaa.....	84
7.2	Miehen häpeän tulkinta osana väkivallan legitimointia	87
7.3	Ikäkauden merkitys miestekijöiden parisuhdeväkivallan avun hakemisessa	90
8	KESKUSTELU.....	92
8.1	Tutkimuksen rajoituksia	97
8.2	Jatkotutkimusten mahdollisuuksia	101
8.3	Väkivallasta voimavaraksi.....	102
9	LÄHTEET	104

1 JOHDANTO

“Miehet ovat väkivallan ongelma, mutta miehet voivat olla myös ratkaisu.”

(Jokinen, 2000, s. 249).

Väkivalta satuttaa. Erityisesti se satuttaa kuitenkin silloin, kun väkivallan tapahtumapaikkana on oma, yksityinen koti. Tuskaa lisää myös se, että satuttavana osapuolena toimii oma kumppani. Yksityisessä tilassa tapahtuva väkivalta on myös kokemuksellisesti hyvin ristiriitainen ilmiö; siinä, missä kodin ja puolison ajatellaan edustavan rakkautta, turvallisuutta ja lämpöä, väkivaltaisen puolison kohtaaminen omassa intiimissä tilassa voi muuttaa koko kokemusmaailman päinvastaiseksi. Turvattomuuden, avuttomuuden sekä psyykkisen ja fyysisen koskemattomuuden rikkoutumisen lisäksi yksityisessä tilassa tapahtuva väkivalta aiheuttaa myös kivuliasta häpeää.

Sekä parisuhdeväkivalta että häpeä ovat kuitenkin erityisen haastavia ja monimutkaisia ilmiöitä niiden institutionalisoituneen luonteen vuoksi. Ne ovat kumpikin heikosti tunnistettuja, sensitiivisiä ja piilotettuja. Lisäksi häpeää ja parisuhdeväkivaltaa yhdistää niistä syntyvien tunteiden vahva ambivalenssi: parisuhdeväkivaltaa ilmentävät samanaikaisesti niin pelon, surun kuin vihankin, mutta toisaalta myös vahvan rakkauden ja kiintymyksen tunteet (Laitila, 2018). Häpeää kokeva taas pyrkii piiloutumaan toisten katseilta niitä kuitenkin samanaikaisesti kaivaten (Kainulainen & Parente-Čapková, 2021, s. 8). Tällöin väkivaltaan puuttuminen vaikeutuu entisestään ja toiminta muuttuu yhä näkymättömämmäksi.

Parisuhdeväkivallan kivuliaisuuden vuoksi se halutaan kuitenkin sulkea ulos omasta kokemusmaailmasta, marginalisoida ja tekijät patologisoida (Husso, Hirvonen & Notko, 2017, s. 227–228). Puolisoon kohdistuva satuttava toiminta aiheuttaa useimmiten kuitenkin myös tekijässä itsessään voimakasta tuskaa. Vaikka oletukset

oikeanlaisen mieheyden¹ toteuttamisesta eivät enää rinnastuisi yhtä vahvasti patriarkaaliseseen sukupuolijärjestykseen, myös postmodernin mieheyden vaatimukset voivat olla hyvin kuormittavia. Ne voivat herättää ahdistusta oikeanlaisen isyyden, puoli-sona toimimisen tai oman hyvinvoinnin toteuttamisesta erityisesti elämäntilanteessa, jota varjostaa väkivalta. Tällöin väkivallasta halutaan useimmiten myös eroon.

Oman väkivaltaisen käyttäytymisen ja kestävämpien reagointi- konfliktinratkaisukeinojen löytäminen on kuitenkin vaikeaa. Miehet ovat tilanteessa usein myös yksin. Heillä ei välttämättä ole ympärillään ketään, joka antaisi avaimet psyykkistä hyvinvointia lisäävien vaihtoehtojen löytämiseksi. Ratkaisun avainten saaminen vaatiikin näiden avainten pyytämistä; omien kipeiden tunteiden ja omaa rakkainta satuttavan käyttäytymisen paljastamista toiselle ihmiselle sekä siten haavoittuvaksi tulemista. Ongelman haavoittuvuuden esiin tuomisesta tekee kuitenkin sen rinnastuminen heikkouteen – siihen, mikä purkaa koko mieheyden ytimen (O’Neil, Helms, Gable, David & Wrightsman, 1986; Thompson & Pleck, 1986, 1995; Kaufman, 1987; Mahalik, Locke, Ludlow, Diemer, Scott, Gottfried & Freitas, 2003; Scheff, 2006).

Väkivalta on perinteisesti nähty pääasiassa miesten ongelmana, ja esimerkiksi sukupuolistuneisuuteen kantaottava termi *naisiin kohdistuva väkivalta* ilmentää yleisimmin tekijän ja kokijan suhdetta. Myös Arto Jokinen (2000) kuvaa väkivaltaa miehiseksi ilmiöksi, *miesten väkivallaksi*, josta kärsivät naisten lisäksi kuitenkin myös miehet itse. Miesten vallan ja aggression osoittaminen ei kuitenkaan liity niinkään miesten pyrkimykseen legitimoida valta-asemaansa. Se liittyy ennen kaikkea siihen, kuinka miehet tietävät, miltä avuttomuus ja voimattomuus tuntuvat sekä siihen, kuinka he pyrkivät välttämään näitä tunteita keinolla millä hyvänsä (Hoskins & Kunkel, 2020, s. 5337). Myös Jokinen (2003, s. 16) tuo esiin, kuinka maskuliinisuus ei ole halua kontrolliin, valtaan tai alistamiseen vaan pikemminkin pelkoa siitä, että joutuu toisten miesten alistamaksi ja häpäisemäksi (Kimmel, 1996, s. 6). Tällöin myös väkivalta muuttuu – se suuntautuu parisuhdeväkivallan kohteena olevan puolison lisäksi mieheen itseensä (Kaufman 1987, s. 22; hooks, 2004, s. 6; Scheff, 2006).

Parisuhdeväkivalta on edelleen vakava sosiaalinen ongelma Suomessa (Tilastokeskus, 2022), ja inhimillisten haittojen lisäksi se aiheuttaa merkittäviä taloudellisia

¹ Käytän termiä *mieheys* laajemmassa käytössä olevan miehuus-sanan sijaan, sillä sen voidaan käsittää viittaavan kulttuurisen maskuliinisuuden lisäksi mieheen omaa maskuliinisuuttaan aktiivisesti rakentavana toimijana (Jokinen, 2011, s. 213).

kustannuksia (Hietämäki, Siltala & Hisasue, 2022). Sekä miesten että naisten kärsimyksen vähentämiseksi ja inhimillisen hyvinvoinnin lisäämiseksi väkivaltaan puuttuminen ja sen ehkäiseminen on tärkeää. Vaikka väkivallan uhrin, eli perinteisesti naisen², kokema tuska on ensisijaisen tärkeää tunnistaa, väkivaltaa vähentääkseen huomio on kuitenkin kiinnitettävä myös väkivallan tekijöihin – eli yleisimmin miehiin. Tutkimusfokuksen siirtäminen miesten tutkimiseen auttaa lopulta myös naisia (Jokinen, 2000, s. 22).

Keskityn tässä tutkielmassa siihen, kuinka maskuliininen, miehinen, häpeä ilmenee parisuhdeväkivallan avun hakemisessa väkivaltaa käyttävien miesten psyykkisenä kuormituskokemuksena. Pyrin tarkastelemaan erityisesti maskuliinisuuteen liitettyjen normatiivisten rooliodotusten vaikutusta häpeään avun hakemisen toimijuuden haastajana. Käytän käsitettä maskuliininen tau miehinen häpeä, sillä maskuliinisuuteen sosiaalistumisen voidaan nähdä vaikuttavan merkittävästi niihin tunneilmiasun tapoihin, jotka ovat miessukupuolelle normatiivisesti hyväksyttäviä (O’Neil, Helms, Gable, David & Wrightsman, 1986; Thompson & Pleck, 1968; O’Neil, 2008, 2012, 2015; Levant, 2011; O’Neil, Wester, Heesacker & Snowden, 2017).

Miehisen häpeän tarkasteluni sitoutuu näkemykseen sosiaalisesta minuudesta. Sosiaaliseen minään (Cooley, 1902/1983; Mead, 1934; Festinger 1950; Goffman 1956; Scheff 2000) keskittyvä näkökulma auttaa ymmärtämään miehisten normien ja rooliodotusten täyttämättömyydestä johtuvaa häpeää sekä oman hyväksyttävyyden menettämisen pelkoa toisten silmissä (ks. Scheff, 2006; O’Neil, 2008; Bosson, Vandello, Burnaford, Weaver & Arza Wasti 2009; Vandello & Bosson, 2013; O’Dea, Rapp, Brand & Greco-Henderson, 2022). Myös molemmat tässä tutkielmassa käyttämäni teoreettiset jäsenyykset, Jim O’Neilin sukupuoliroolikonflikti (GRC) sekä Thomas Scheffin häpeäteoria tuovat esiin miesten haavoittuvuuden välttämiseen perustuvan sosialisatian negatiivisia vaikutuksia miesten ja heidän läheistensä elämään.

Lisäksi parisuhdeväkivallan tekijyyttä korostavan näkökulman huomioonottaminen on tärkeää myös Istanbulin sopimuksen ja Suomelle esitettyjen huomautusten valossa. Parisuhdeväkivalta on ollut yhteiskunnallisesti sivuutettua Suomessa eikä

² Myös parisuhdeväkivallan miesuhreihin sekä miesuhriuteen liittyvän avun hakemisen esteisiin keskittyvä tutkimus on kuitenkin viime aikoina lisääntynyt merkittävästi (ks. esim. Bates, 2020; Machando, Hines & Douglas, 2020; Walker ym., 2020; Taylor ym. 2021; Gueta & Sclichove, 2022).

palvelurakenne ole kyennyt vastaamaan riittävästi parisuhdeväkivallan ehkäisemisen tarpeeseen (ks. esim. Fagerlund, Houtsonen, Notko & Husso, 2020; Holma ym., 2021). Toisaalta häpeä itsessään on erityisen tärkeä parisuhdeväkivallan prosesseja jäsentävä tutkimuskohde, sillä häpeän on useissa tutkimuksissa todettu lisäävän väkivallan riskiä (Lewis, 1995, Retzinger, 1995; Gilligan, 2003, 2020; Scheff, 2003, 2006; Jakupcak, Tull & Roemer, 2005; Mills 2008; Gruber, Hanser, Soaper & Kivisto 2014; Gottzén, 2016; Camp, 2018; Pulkkanen, 2022).

Miehisen häpeän huomioiminen avun hakemiseen liittyvänä prosessina on tärkeää toisaalta myös sen vuoksi, että parisuhdeväkivaltaan liittyvän häpeän tarkastelu juuri miestekijyyden näkökulmasta on ollut suhteellisen vähäistä (Velotti, Elison & Garofalo, 2014, s. 458; Gottzén, 2016, s. 157). Miestekijöiden kokemaan avun hakemisen häpeään keskittyvät kansainväliset julkaisut ovatkin jääneet harvalukuisiksi muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta (ks. esim. Arvidsson & Caman, 2023), ja ne ovat keskittyneet pääasiassa miesuhriudesta syntyvään häpeään (ks. esim. Walker, Lyall, Silva, Craigie, Mayshak, Costa, Hayder & Bentley, 2020; Gueta & Shlichove, 2022; Taylor, Bates, Colosi & Creer, 2022) tai esimerkiksi miestekijöiden sosiaalisen tuen puutteeseen apua haettaessa (ks. esim. Hoskins & Kunkel, 2022). Lisäksi huomattava osa mies- ja maskuliinisuuksien tutkimuksesta on ollut miesten itsensä tekemää (pl. esim. hooks, 2004), joten oma kontribuutioni tähän tutkimukseen sitoutuu lisäksi sukupuoleeni ja miesten emansipatoriseen tutkimiseen myös naisten toimesta.

Miesten parisuhdeväkivaltaan liittyvä kriittisen miestutkimuksen ala on myös Suomessa vielä verrattain vähäistä, vaikkakin jatkuvasti kehittyvää (ks. esim. Aho ym. 2020). Myös tämä lisää tutkimusaiheen merkittävyyttä erityisesti suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa. On kuitenkin huomattava, että Suomessa mieheyden normatiiviset rakenteet ja häpeän huomioiva mieserityinen parisuhdeväkivallan tekijätyö on ollut merkittävää (ks. esim. Holma, Päivinen, Siltala & Kaikkonen, 2021; Siltala, Päivinen & Laitila, 2021) ja kansainvälisesti tunnustettua (esim. Vaihtoehto väkivallalle -ohjelma).

Miesten avun hakemisen häpeään liittyvä näkökulmani kiinnittyy vahvasti kriittiseen mies- ja maskuliinisuustutkimukseen (*CSMM, Critical Studies of Men and Masculinities*, ks. esim. Howson & Hearn, 2019; Gottzén, Bjornholt & Boonzaier, 2021) erityisesti maskuliinisuuden de- ja rekonstruoinnin ja sen emansipatorisen pyrkimyksen suhteen. Oman tutkimukseni kannalta mies- ja maskuliinisuuksien tutkimus tarjoaa

käyttökelpoisen tulkintakehyksen sille, miten miehiin kohdistuvat normatiiviset ja institutionalisoituneet rooliodotukset ovat toisinaan miesten hyvinvointia heikentäviä. Miestekijöiden häpeää onkin tärkeää tutkia erityisesti sen avun hakemisen toimijuuteen vaikuttavasta näkökulmasta, sillä maskuliinisiin normeihin sosiaalistumisen on todettu vaikuttavan negatiivisesti miesten avun hakemiseen (Addis & Mahalik, 2003; O'Neil, 2008, 2012; Vogel, Heimerdinger-Edwards, Hammer & Hubbard, 2011; Wong, Wang & Miller, 2017; Mahalik & Bianca, 2021; Gueta & Shlichove, 2022; Hoskins & Kunkel, 2022).

Kokonaisuudessaan miesten avun hakemisten kynnyksen ja häpeän tunnistaminen voivatkin tarjota keinon ymmärtää erityisesti parisuhdeväkivallan jatkuvuutta. Koen ymmärtävän suhtautumisen mahdollistavan väkivaltaisten miesten avunhaakuun liittyvän häpeän tunnistamisen, mutta en kuitenkaan hyväksy väkivaltaa ja korostan vastuunoton merkitystä. Arvostelun ja syyttelyn sijaan miesten haavoittuvuuden ymmärtäminen sekä kokemus tuetuksi ja hyväksytyksi tulemisesta näyttävät avainelementteinä maskuliinisuuksia tutkittaessa (Stefanakis, 2008; Jewkes ym., 2015, s. 117–118; Timperi, 2023).

Lisäksi tutkimuksen tavoite sitoutuu osittain myös pyrkimykseen löytää ymmärrystä siihen, kuinka inhimilliselle elämälle, yksilön integriteetille sekä psyykkiselle ja ruumiilliselle turvallisuudelle muodostava väkivallan jatkuvuuden uhka näyttäytyy niin kiinteänä osa suomalaista yhteiskuntaa laajasti määrittelevää avioliitto- ja parisuhdeinstituutiota. Pyrin C. Wright Millsin sosiologisen mielikuvituksen tavoin (ks. Honkatukia, 2017) tulkitsemaan väkivaltaa käyttävien miesten henkilökohtaisia vaikeuksia nähden nämä merkityksenannot yleisinä, historiallisesti muotoutuneina ja yhteiskunnan laajempiin rakenteisiin sitoutuneina ongelmina, joiden tutkimisen perimmäinen tarkoitus on inhimillisen kärsimyksen vähentäminen. Myös Husso ym. (2017, 223–232) kuvaavat interpersoonallisen väkivallan institutionaalisten käytäntöjen ja rakenteellisten mekanismien ymmärtämisen merkitystä väkivallan ehkäisemisessä.

Tutkielmani etenee käsitteellisten rajausten kautta tässä tutkimuksessa käytettyjen teoreettisten lähtökohtien esittelyyn. Teoreettinen viitekehys koostuu kahdesta miesten sosiaalistumista, häpeää ja väkivaltaa jäsentävästä paradigmasta, joita pyrin arvioimaan kriittisesti suhteessa omaan tutkimusasetelmaani. Teoreettisten lähtökohtien esittelyn jälkeen kuvaan näistä kahdesta teoriasta muodostettua synteesiä, jonka

avulla tulkiten parisuhdeväkivaltaan apua hakevien miestekijöiden kokemaa maskuliinista häpeää. Tämän jälkeen siirryn aineistoni ja metodologisten valintojeni esittelyyn sekä tutkimuspositiini reflektointiin.

Ensimmäisessä tulosluvussa tulkiten niitä maskuliinisuuteen sitoutuvia merkityksiä, joilla väkivaltatyön asiantuntijat kuvaavat miestekijöiden kokemaa häpeää parisuhdeväkivallan avun hakemisessa. Toinen tulosluku puolestaan koostuu tekijämiesten häpeän hallinnan defensiivistä keinoista osana avun hakemista. Empiiristen käsittelylukujen jälkeen suhteutan saatuja tuloksia alan muihin, viimeaikaisiin julkaisuihin. Lisäksi pyrin tuomaan esiin tässä tutkimuksessa esitettyjen tulosten merkitystä laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Lopuksi siirryn tarkastelemaan häpeän vähentämiseen tähtääviä keinoja osana mieserityistä väkivaltatyötä.

2 HAASTAVA HÄPEÄ JA MÄÄRITTYMÄTÖN MIEHEYS

2.1 Häpeä ja sosiaalinen minuus

“Shame is the most difficult emotion to understand and deal with and it causes human beings the most pain and sorrow.”

(Malinen, 2010, s. 198).

Kuten yllä oleva sitaatti ilmentää, häpeästä on vaikea saada otetta. Siitä on vaikea saada kiinni, sillä häpeä on kaikkea muuta kuin ilmeistä. Häpeän voidaan nähdä kuitenkin kattavan suuren joukon sellaisia tunteita, jotka syntyvät ihmisen uskoessa näyttävänsä toisten silmissä negatiivisena tai pelkästään ennakoidessa tätä reaktiota (Scheff, 2003, s. 254). Myös termit pettymys, lannistus, torjunta ja niiden pelko, tuomitseva vertailu, kasvojen menettäminen, paljastuminen, epäonnistuminen, epäkunnioitus ja naurunalaiseksi joutuminen (Retzinger, 1995, s. 1105–1106) kuvaavat häpeään liittyvää fenomenologiaa. Lisäksi häpeä liittyy kokemukseen avuttomuudesta, kyvyttömyydestä, alemmuudesta ja voimattomuudesta (mts. 1106). Häpeä on myös hyvin kokonaisvaltaista; siinä koko minuus koetaan vääränlaiseksi. Häpeää kokiesaan ihminen ei erota tekoa ja minuutta toisistaan (Lewis, 1971; Lewis, 1995; Tangney, 1991).

Häpeään liittyvässä tutkimuskirjallisuudessa esiintyy kuitenkin toisinaan ristiriitaisia näkemyksiä siitä, onko häpeä pohjimmiltaan sosiaalista vai psykologista, sisäistettyä vai ulkoista, persoonallisuuden ominaisuus vai kenties tilanteista (ks. esim. Tangney 1995; Scheff, 2000; Malinen, 2010; Lee, 2020). Ymmärrän häpeän tässä tutkimuksessa Michael Lewisin (1995) tavoin yhdistelmänä psykologista ja sosiaalista, sisäistä ja ulkoista. Lewisin mukaan häpeän kokemus vaatii tietyt sosiaaliset standardit ja normit, arvion onnistumisesta tai epäonnistumisesta suhteessa edellisiin sekä attribuution itsestä ja siitä, koskeeko mahdollinen arviointi tekoa vai koko minuutta. Myös Gilbert (2003, s. 1207) kuvaa Lewisin tavoin, kuinka häpeä vaatii kognitiivisen kompetenssin eri osia: symbolisia representaatioita maailmasta ja toisista ihmisistä, mielen teoriaa ja metakognitiota. Sen psykologisesta perustasta huolimatta tunteena häpeä on siis mitä sosiaalisin.

Häpeä itsessään on kuitenkin piilossa: se on piilossa kokemuksena ja ilmiönä, ihmisessä ja yhteiskunnassa. Se halutaan sivuuttaa kokemuksena paitsi sen kivuliaisuuden ja sosiaalisen ulossulkemisen pelon vuoksi, mutta myös sen länsimaista ihmiskuvaa vastoin taistelevan luonteen vuoksi. Häpeä tulkitaan vain lasten ja ei-eheiden, omaa toimintaansa muiden katseilta rajaavien henkilöiden ominaisuudeksi – tunteeksi, jota modernin yhteiskunnan jäsenen ei tulisi kokea. Syyllisyys puolestaan näyttäytyy saman funktion ”oikeana” tunteena. (Retzinger, 1991, s. 39.) Häpeään liittyikin erityinen ristiriita: riippuvuutta toisista halutaan vähentää, mutta samaan aikaan itsetietoisuus lisääntyy (Scheff, 2005, s. 156). Syy, miksi häpeä on niin vastoin individualistista ja liberaalia toimijuuskäsitystä, löytyy ennen kaikkea sen aktiivista toimijuutta heikentävästä luonteesta; häpeässä toimijuus siirtyy osittain myös toisten käsiin.

Kokemuksen lisäksi häpeä on piilossa myös rakenteellisesti. Se on sivuutettu niin sosiaalitieteiden pyrkimyksissä ymmärtää sosiaalista (Scheff, 2003, 2005) kuin psykologiassakin (Bates & LaBrecque, 2020, s. 2). Vaikka häpeä on ollut eksplisiittisenä tutkimuskohteena vain harvoin (Scheff, 2005, s. 156), se on kuitenkin syvintä sosiologiaa. Häpeä on ihmisten yhteenliittymisiä; sitä, miten sosiaalinen toimii ja miten sosiaalinen järjestys on mahdollista. Se on sosiaalista säätelyä sekä sisäistä ja ulkoista kontrollia. Häpeän sosiologinen merkitys niin yksilöllisenä kuin yhteiskunnallisena sosiaalisen (itse)säätelyn muotona tulee esiin aina henkilökohtaisesta kelpaamattomuuden kokemuksesta Durkheimin alienaatioon sekä lopulta laajempaan rakenteelliseen rasismiin. Myös Cooleyn (1902/1983) peilikuvaminä (*the looking-glass self*),

symbolisen interaktionismin kehittyminen ja Goffmanin (1956) dramaturginen rooli-teoria tuovat esiin minuuden määrittymistä suhteessa toisiin. Lopulta yhteiskunta voidaan ymmärtää kaikeksi siksi, millaisena ihmiset näkevät toisensa ja miten ihmiset uskovat toisten reagoivan itseensä (Grönfors, 2011, s. 13).

Edellä mainittujen teoreetikkojen lisäksi Meadin (1934/1967) käsitteet sosiaalisesta minuudesta (*the social self*) ja yleistyneestä toisesta (*the generalized other*) sekä minuuden jako subjekti- (*I*) ja objektiminään (*me*) kuvaavat toisten ihmisten merkitystä häpeän kokemuksessa. Yleistynyt toinen ilmentää symbolisesti kaikkia niitä ihmisiä, jotka ovat alati läsnä itseä tarkastelevina ja arvioivina katseina. Ihminen peilaa omaa toimintaansa suhteessa kuviteltuihin toisiin sekä siihen, millaisen hän uskoo sosiaalisen todellisuuden olevan. Häpeää voidaankin pitää sosiaalisen minuuden säilyttämisen mekanismina tilanteessa, jossa minuuteen kohdistuu jonkinlainen uhka (ks. *Social self preservation model*, Kemeny, Gruenewald & Dickerson, 2004). Sosiaaliseen minuuteen kohdistuvat uhat käsittävät itsetuntoa, statusta ja sosiaalista asemaa sekä hyväksyntää vähentäviä kokemuksia (mts. 1193). Kaikki sosiaalinen kietoutuu siis lopulta häpeään, omaan sosiaalisen merkityksellisyyden tarpeeseen ja ulossulkemisen välttämiseen (Retzinger, 1991, s. 22). Sosiaalisen minuuden näkökulmasta kaikkea sosiaalista toimintaa motivoi pyrkimys ylläpitää sosiaalisia sidoksia (mts. 170).

Sosiaalisen minuuden mukaan ottaminen häpeän määrittelyyn on tärkeää, sillä se tuo esiin eroa todellisten ja kuviteltujen, minän ja toisten välillä. Myös Festinger (1950) kuvaa ihmisten sensitiivisyyttä toisten mielipiteille erityisesti niissä tilanteissa, joissa on oletus yksilön vääränlaisuudesta (Ahmed, Harris, Braithwaite & Braithwaite, 2001, s. 182). Myös parisuhdeväkivallan tekijyys voidaan nähdä erityisenä häpeäsensitiivisyyttä ja vääränlaisuuden kokemusta lisäävänä tekijänä. Tällöin häpeästä muodostuu sosiaalisen vertailun ja validoinnin keino, joka kertoo sekä yksilölle itselleen että toisille, onko henkilö toiminut oikein vai väärin (mts. 182). Tulkinta teon tai olemuksen oikeellisuudesta tai vääryydestä on puolestaan välittömässä yhteydessä myös vastuuseen ja velvollisuuteen (West & Zimmermann 1987, Kimmelin, Hearnin & Connellin, 2004, s. 197 mukaan).

Lisäksi häpeä sisältää kokemuksen paljastumisesta ja altistumisesta – siitä, että minuudesta paljastuu jotakin sellaista, joka uhkaa yhteenkuuluvuutta toisiin. Leimautumisella esimerkiksi pahoinpitelijäksi, ympäröivän yhteiskunnan väkivaltaa tuomit-

sevilla arvoilla ja erilaisilla institutionalisoituneilla, väkivallan tekijöihin liitetyillä uskomuksilla on tällöin merkitystä myös yksilön kokemukseen itsestään ja omasta hyväksyttävyydestään. On kuitenkin huomattava, että yleistetty toinen on kuitenkin aina symbolinen representaatio toisista ihmisistä. Se on kuviteltu eikä välttämättä täysin totuutta edustava. Thomasin teoreemaa mukaillen se on todellinen kuitenkin seurauksiltaan; mikäli väkivallan tekijä kokee häpeää, hän pyrkii todennäköisesti toimimaan siten, ettei toisen satuttaminen paljastuisi ja siten uhkaisi sosiaalista yhteenkuuluvuutta toisiin. Häpeä ilmeneekin erityisenä "sisäisenä teatterina" ja sisäisenä monologina, jossa näemme itsemme toisten näkökulmasta (Scheff, 2000, s. 95). Häpeässä kuviteltu toinen on sisäistetty (Lewis, 1971).

Lopulta sosiaalinen minuus osana häpeää tuo esiin yhteiskunnan institutionalisoituneiden ja rakenteellisten tekijöiden merkitystä parisuhdeväkivallan avun hakemisessa. Maskuliinisuuden suhteen nämä oletukset oikeanlaisesta mieheydestä vaikuttavat väkivaltaa käyttävien miesten avun hakemiseen sitä kuitenkin hankaloittavasti, sillä avun hakeminen merkitsisi kuviteltuun, normatiiviseen mieheyteen liitettyjen oletusten rikkoutumista.

2.2 Moninainen mieheys

2.2.1 Maskuliinisuus käsitteenä

Kuten häpeää, myös maskuliinisuutta on vaikea määritellä. Sillä voidaan viitata paitsi miehiseksi koettuihin käytäntöihin, identiteetteihin ja erilaisiin mieheyden malleihin, mutta myös rakenteisiin, instituutioihin, prosesseihin, psykodynamiikkaan, diskursseihin ja niin edelleen kontekstista riippuen (Howson & Hearn, 2019, s. 21). Maskuliinisuus-käsitteen epämääräisyyden (Aho, 2019) vuoksi erittelen seuraavaksi sitä, mitä tarkoitan puhuessani mieheydestä. Mieheyden määrittelyn jälkeen avaan normatiiviseen ja hyväksyttävään mieheyteen liittyvää maskuliinista ideologiaa myös lyhyesti.

Wong ja Wang (2022) jaottelevat maskuliinisuuksien määritelmät miesten itseensä kohdistamiin uskomuksiin, miesten toisiin kohdistamiin uskomuksiin, tilanteisiin vihjeisiin sekä erilaisiin ryhmiin ja yhteiskuntiin kohdistuviin ekologisiin vaihteluihin. Myös Pleck (1995, s. 12) kuvaa maskuliinisuutta historiallisesti muotoutu-

neena ja sosiaalisena sukupuolen rakennelmana, jossa yhdistyvät biologiset, psykologiset ja kulttuuriset ulottuvuudet. Maskuliinisuus ei kuitenkaan ole suora vastine todellisten miesten todelliselle elämille – mieheyden mallit pikemminkin ilmentävät yleisiä mieheyden ideaaleja, fantasioita ja haluja (Connell & Messerschmidt, 2005, s. 838). Tällöin maskuliinisuus on ennen kaikkea symbolista.

Käsitän maskuliinisuuden tai mieheyden tässä tutkimuksessa sosiaalisesti rakentuneeksi, ruumiiseen kiinnittyneeksi ajatus- ja merkityskokonaisuudeksi. Yksittäisen miehen käyttäytymisessä maskuliinisuus ilmenee sisäistettyinä, tietoisina ja osin tiedostamattomina arjen käytäntöinä sekä erilaisina miehiksi ymmärrettyinä toiminta- ja ajatusmalleina. Mieheydessä yhdistyvät siis sekä mies itse että ne häntä ympäröivät institutionaaliset ja yhteiskunnalliset rakenteet, joihin yksittäinen mies kiinnittyy. Maskuliinisuus paikallistuu tällöin sekä yhteisöön, mutta myös jokaiseen mieheen. Lisäksi käsitän mieheyden rakentuvan niistä institutionaalisesti muodostuneista merkitys- ja ajatuskokonaisuuksista, joita ihannoituu mieheyden malliin kussakin kulttuurisessa kontekstissa liitetään. Mieheys voi siis muuttua sille merkityksen antavien ihmisten muuttuessa.

Ymmärrän maskuliinisuuden siis sekä sosiaalisena rakennelmana ja ideologisena, näkymättömänä illuusiona että materiaalisena ja hyvin todellisena, kuten miesten väkivaltana (Aho, 2016). En myöskään käsitä mieheyttä yhdeksi, universaaliksi tai staattiseksi mieheyden malliksi, sillä maskuliinisuus voi varioida paikallisesti ja alueellisesti (ks. esim. Gottzén, Mellström & Shefer, 2019; Connell, 2020). Lisäksi ymmärrän maskuliinisuuden muodostuvan erilaisten intersektionaalisten tekijöiden yksilöllisenä ja subjektiivisena kokemuksena, johon myös miehen elämänhistorialliset ja psykososiaaliset tekijät vaikuttavat.

2.2.2 Maskuliininen ideologia

Maskuliininen ideologia tarkoittaa maskuliinisiin normeihin liittyviä uskomuksia ja asenteita (O’Neil ym., 2017, s. 76–77). Lisäksi ideologia viittaa normatiivisiin ja kulttuurisiin kuvauksiin siitä, millaiset miehenä olemisen tavat näyttäytyvät kussakin lokaalissa, yhteiskunnallisessa ja globaalissa hegemonisessa mieheydessä toivotuilta (Connell & Messerschmidt 2005, s. 849). Maskuliininen ideologia on tärkeää huomioida myös tässä tutkimuksessa, sillä se on toisen tämän tutkimuksen teoreettiseen viitekehityksen, O’Neilin sukupuoliroolikontfliktiteorian (O’Neil ym., 2017, s. 78) osatekijä.

Maskuliinisen ideologian hegemonista ja dominoivaa (mts. 75–76) sekä kyseenalais-tamatonta, arkipäiväistä ja luonnollistettua asemaa yhteiskunnassa (Jokinen, 2010, s. 132) kuvataan puolestaan termillä hegemoninen maskuliinisuus.

Viitataan maskuliinisella ideologialla siis kaikkiin niihin uskomuksiin, ajatuksiin, skeemoihin, attributteihin ja merkityksiin, joita sosiaalisesti hyväksytyyn mieheyteen liitetään. Myös Pleck (1995, s. 19) kuvaa, kuinka maskuliinisuutta ei ilmennä niinkään mikään yksittäinen universaali malli, ideologia tai uskomus, mutta siitä voidaan kuitenkin erottaa ”erityinen joukko ja kokoelma standardeja ja odotuksia”. Juuri tällaisten ”oikeanlaiseen” mieheyteen liitettävien uskomusten on todettu vaikuttavan miesten sisäisiin ja ulkoisiin esteisiin apua haettaessa (Addis & Mahalik, 2003; Mahalik & Bianca 2021; Gueta & Shlichove, 2022, s. 241).

Maskuliinisten ideologioiden ja niiden toimijuutta muokkaavan vaikutuksen huomioiminen on tärkeää myös omassa tutkielmassani, sillä maskuliininen ideologia on kiinteästi yhteydessä kaikkiin tutkimusongelmaani osa-alueisiin. Ensinnäkin erityisesti perinteisen maskuliinisen ideologian omaksuminen on yhdistetty väkivaltaa suosiviin käytäntöihin (Thompson & Pleck, 1995; Jakupcak, Lisak ja Roemer, 2002; O’Neil, 2008; Bennett & Thompson, 2017; Hogan, Clarke & Ward, 2022). Lisäksi maskuliinisen ideologian on kuvattu ennustavan miesten aggressiota ja väkivaltaa yhdessä sukupuolirooleihin kohdistuvan stressin kanssa (Jakupcak ym., 2002, s. 97).

Toiseksi maskuliininen ideologia näyttäytyy miesten toimijuutta ja hyvinvointia rajoittavana, pahimmillaan häpeää aiheuttavana rakenteena myös siihen liitetyn emotionaalisen kontrollin suhteen. Erityisesti haavoittavien tunteiden ilmaisu voidaan ymmärtää maskuliinisten normien vastaisena (O’Neil ym., 1986; Thompson & Pleck, 1995; Mahalik ym., 2003). Lisäksi maskuliinisen ideologian on todettu vaikuttavan merkittävästi miesten avun hakemiseen yleisesti (Addis & Hoffman, 2017) sekä erityisesti hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä (Bennett & Thompson, 2017, s. 58). Myös Pleck (1995) korostaa maskuliinisen ideologian negatiivisia vaikutuksia miehiin erityisesti sukupuoliroolien todellisen tai kuvitteellisen rikkomisesta seuraavan sosiaalisen tuomitsemisen kautta. Juuri tämä pelko sosiaalisesta tuomitsemisesta yhdistää ideologisen mieheyden merkittäväällä tavalla myös toiseen tämän tutkimuksen pääteemaan, häpeään.

2.3 Mieheyden satuttava normatiivisuus

Ihanteellisen – eli sosiaalisesti, kulttuurisesti ja historiallisesti muotoutuneen, mutta tässä hetkessä tavoiteltavan – mieheyden saavuttaminen voi olla kuitenkin hankalaa. Esimerkiksi Mahalik (2000) kuvaa maskuliinisten normien täyttämisen mahdollistavan tiettyjen sosiaalisten ja taloudellisten etujen saavuttamisen, mutta pahimmillaan se voi kuitenkin tapahtua psykologisten ja fyysisten terveysongelmien kustannuksella (Isacco & Wade, 2017, s. 151). Keskityn tässä kappaleessa näkemykseen, jonka mukaan miehet eivät näyttäydy naisten tavoin sorrettuna sukupuolensa, vaan pikemminkin keskinäisen kilpailun ja sukupuolensa sisäisten valta-asetelmien seurauksena (Julku-nen, 2010, s. 58).

Vaikka maskuliinisuus on valtaa ja valta maskuliinista, se on myös haurasta. Se ilmenee ulottumattomissa olevana ideologisena kuvitelmana, käyttäytymisen kulttuurisena skriptinä ja sosiaalisena instituutiona sukupuolistuneissa suhteissa sen sijaan, että se olisi jotakin sisäistä ja biologista – todellista (Kaufman, 1987, s. 13). Mikäli mieheys ei ole saavutettavissa, vaan se ilmenee epämääräisenä ja ulottumattomissa olevana, mutta kuitenkin tavoiteltavana ja ihanteellisena, mieheyden saavuttamisesta tulee epämääräistä ja ristiriitaista. Kuten Arto Jokinen (2000, s. 210) kuvaa, lopulta ainoaksi vaihtoehdoksi jää miesten keskinäinen kilpailu siinä, miten mieheyteen liittyviä ominaisuuksia osoitetaan, miten minuus erotetaan kaikkeen naiseuteen liittyvästä sekä siinä, miten oma mieheys todistetaan; miehuutta ei ole olemassa sellaisenaan, *“se on ansaittava yhä uudelleen”* (mts. 68, 212). Juuri epävarmuus onkin se, joka määrittää maskuliinisuutta (Kaufman, 1987, s. 14; Hearn, 2004, s. 42; Vandello & Bosson, 2013).

On kuitenkin huomattava, että suuri osa miehistä selviytyy näiden maskuliinisuuteen kohdistuvien normatiivisten odotusten kanssa. Esimerkiksi Levant ja Powell (2017, s. 25) huomauttavat, kuinka sosiaalistuminen emotioihin ja siitä johtuvaan roolikuormitukseen on tilannesidonnaisia. Miesten arjen sosiaaliset kontekstit, joissa miehet elävät, työskentelevät ja toimivat, sisältävät erilaisia ja toisinaan jopa vastakkaisia maskuliinisia rooliodotuksia. Esimerkiksi työelämässä vaadittu aggressiivisuus aiheuttaisi todennäköisesti merkittäviä konflikteja perhe-elämässä (mts. 25). Myös Jakupcak, Lisak & Roemer (2002, s. 103) toteavat, että vaikka mies identifioituisi voimakkaastikin perinteiseen maskuliinisuuteen, hänen toimintansa ja siihen vaikuttavat

uskomukset voivat ilmetä tilanteisesti eri tavalla esimerkiksi urheilutapahtumassa tai perheen ja parisuhteen parissa.

Osa miehistä kuitenkin kokee merkittävää kuormitusta yhteiskunnan ristiriitaisista vaatimuksista ja siitä, mitä miehen tulisi tai ei tulisi olla. Myös Gary Brooks (2014) huomauttaa, että vaikka miehet eivät täyttäisi perinteisiä maskuliinisia rooliodotuksia, nämä normit näyttävät miehille kuitenkin relevantteina niiden tiedostamisen ja rooleihin sopeutumattomuudesta aiheutuvien ongelmien vuoksi (Wong & Levant, 2017, s. 389). Pahimmillaan ahdistus maskuliinisten rooliodotusten täyttämättömyydestä saattaa johtaa emotionaaliseen kuormitukseen ja psykologiseen ahdinkoon (O'Neil ym., 2017, s. 77). Erityisesti parisuhdeväkivallan avun hakeminen voidaan ymmärtää tällaiseksi voimakasta roolikuormitusta ja psyykkistä ahdistusta aiheuttavaksi tilanteeksi (Addis & Mahalik, 2003; O'Neil, 2008; Addis & Hoffman, 2017). Siirryn seuraavassa luvussa tarkastelemaan miehistä häpeää ja siihen liittyvää rooliristiriitaa hieman teoreettisemmasta näkökulmasta.

3 MIESTEN KIELLETTY HAAVOITTUVUUS JA ROOLI- LIODOTUSTEN RISTIRIIT AISUUS

3.1 Tunteellisuuden tappamista ja väkivaltaa

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan Thomas Scheffin (1997, 2000, 2001, 2006) häpeän ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tarvetta käsittelevää teoriaa. Scheff käsittelee teoriassaan häpeää kaikista syvimpänä ja merkittävimpana sosiaalisena tunteena. Häpeä merkitsee Scheffille sekä yksilöllistä, subjektiivisesti koettua että sosiaalista, kokonaisia kansakuntia koskettavaa tunnetta. Se yhdistyy niin intiimeihin parisuhteisiin kuin yhteiskunnalliseen integraatioon ja solidaarisuuteen (Retzinger³, 1991, s. 55).

Scheffin määritelmää häpeästä on kuitenkin syytä avata hieman tarkemmin, sillä hänen näkemyksensä häpeästä ja sen sosiaalisesta merkityksestä on muihin häpeäteorioihin nähden poikkeuksellisen laaja. Scheff käsitteellistää häpeän erilaisiksi tunnevariantteiksi ja toisiinsa liittyvistä sukulaistunteista koostuvaksi tunteiden joukoksi. Näihin tunteisiin kuuluvat häpeän lisäksi muun muassa nolostuminen, nöyryytys ja ujostuminen (Scheff, 2003, s. 256). Toisin kuin esimerkiksi Tangney (1991; Tangney & Dearing, 2002), Scheff ei siis erottele esimerkiksi häpeää ja syyllisyyttä toisistaan. Lisäksi häpeä voidaan ymmärtää muuta emootioita ohjaavaksi tunteeksi; sillä on keskeinen rooli muiden tunteiden säätelyssä sekä niiden tietoisuuteen pääsemisessä. Scheff tarkasteekin häpeää ”moraalisena gyroskooppina”, ensisijaisena omatunnon ja moraalisen ymmärryksen lähteenä (Scheff, 2003, s. 256.)

Kaikille Scheffin kuvaamille häpeään liittyville tunteille on kuitenkin yhteistä niiden alkuperä. Scheff häpeän ja kaikkien siihen rinnastuvien tunteiden saavansa alkunsa sosiaaliseen siteeseen kohdistuvasta uhasta. Sosiaalinen side tai sidos (*social bond*) kuvaa yhteisön välisiä vuorovaikutussuhteita ja ihmisiä yhteenliittävää voimaa: häpeässä minuus (tunnereaktiot) kietoutuu yhteisöön (sosiaaliset sidokset) (Scheff, 2003). Teoriassa häpeä ilmentääkin yksilön ja rakenteen suhdetta, ja se toimii sosiaalisen kontrollin tavoin sekä institutionaalisen että toisaalta subjektiivisenä. Häpeä ilmenee myös alati läsnä olevana häpeän ennakoitina ja siihen varautumisena, erityisenä häpeäaistina (*sense of shame*). Tällöin “ – – jokainen sosiaalinen tilanne on täynnä häpeää, joko todellista tai ennakoitua (mts. 256).”

Syy häpeän ennakointiin liittyy puolestaan vahvasti yksilön yhteenkuuluvuuden ja sosiaalisen hyväksymisen tarpeeseen. Sosiaalisten käytäntöjen ja normien rikominen johtaa sosiaaliseen ulossulkemiseen, merkitsi se sitten kirjaimellista yhteisöstä poistamista tai toisen ihmisen kokemuksen mitätöintiä. Häpeä voidaankin nähdä tunnetason signaalina vaurioituneesta sidoksesta (Retzinger, 1991, s. 55) tai ongelmien ilmenemisestä vuorovaikutussuhteessa (Scheff, 2003, s. 256). Tällöin halu ja pyrkimys näyttäytyä sosiaalisesti suotuisassa valossa toisille motivoi yksilöitä suojelemaan ja korjaamaan heistä välittyvää kuvaa näiden sidosten suojelemiseksi (Retzinger, 1991, s. 55). Lopulta häpeä toimii siis sosiaalisena, yksilön ulossulkemista uhkaavana sisäisenä rangaistuksena tai sen ennakoitina.

Häpeän merkitys sosiaalisessa kontrollissa laajentaa Scheffin näkemystä mikro-tason vuorovaikutuksesta myös yhteiskunnalliselle ja institutionaalille tasolle. Eri-tyisesti konformisuus ja yksilön tarve toimia yhteenkuuluvutta lisäävästi selittävät häpeän merkitystä normatiivisena ja pakottavana voimana. Scheff (1988, 2003) kutsuu tätä häpeän rakenneteoreettista näkökulmaa sosiaalisesti arvonanto-tunnejärjestelmäksi (*deference-emotion system*). Häpeän lisäksi myös ylpeys (*pride*) toimii arvonantojärjestelmässä toisena konformisuutta lisäävänä tunteena. Siinä, missä sosiaalisten sanktioiden pelko ohjaa häpeää, ylpeys⁴ liittyy yksilön kokemaan hyväksyttävyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemukseen. Samalla, kun häpeä viestii sosiaaliseen sidokseen kohdistuvasta uhasta, ylpeys puolestaan ilmaisee yhteyttä ja “sosiaalista samantajuisuutta”, turvallista sidosta kahden tai useamman henkilön välillä. Autenttinen ylpeys kuvaa yhteyttä, häpeä puolestaan tämän yhteyden katkeamista tai sen uhkaa (Scheff, 2006, s. 144). Yhdessä häpeä ja ylpeys muodostavat hienovaraisen ja kokonaisvaltaisen sosiaalisten sanktioiden järjestelmän (Scheff, 1988, s. 396.).

Häpeän ja siihen liittyvän sosiaalisen yhteenkuuluvuuden määrittelyn lisäksi Scheff (1987, s. 86) tarkastelee mieheyteen sosiaalistumista. Hän kuvaa poikien sosiaalistuvan ympäristöön, jossa he oppivat pienestä pitäen piilottamaan häpeän sekä muut haavoittuvuutta osoittavat tunteensa. Haavoittavat tunteet piilotetaan, sillä ne rinnastuvat heikkouteen. Heikkous puolestaan ilmentää kaikkea sitä, mitä mieheksi kasvavan pojan ei "kuuluisi" olla. Häpeän lisäksi näihin haavoittuvuutta ja heikkoutta ilmaiseviin tunteisiin voidaan lukea esimerkiksi suru ja pelko; pelko rinnastuu pelkuruuteen, suru puolestaan häpeään ja heikkouteen (Scheff, 2006, s. 192).

Kasvaessaan pojat pyrkivät välttämään näitä haavoittavia tunteita kokeakseen itsensä arvostetuksi, kunnolliseksi ja hyväksytyksi, "hyväksi pojaksi". Haavoittavien tunteiden tukahduttaminen johtaa kuitenkin siihen, että ne alkavat vähitellen sisäistyä ja tukahduttaa itse itseään. Scheff (2006, s. 166) kutsuu tätä haavoittavien ja heikkoutta osoittavien tunteiden piilottamista emotionaaliseksi vaikenemiseksi (*emotional silence*). Emotionaalinen vaikeneminen opittuna ja sisäistettynä mekanismina käsittää sekä tunnesisällöltään tyhjän puheen (*emotionless talk*), vetäytymisen (*withdrawal*) että täydellisen vaikenemisen (*silence*). Emotionaalinen vaikeneminen toimii minuutta suojaavana prosessina, joka aktivoituu pojan tai miehen kohdatessa näitä haavoittavia tunteita. Haavoittavat tunteet, niiden osin tiedostamaton kokeminen sekä mahdollinen ilmaisu aiheuttavat lopulta miehissä häpeää. Ne yhdistyvät ei-hyväksytyyn mieheyteen ja ovat siten uhka sidoksen pysyvyydelle ja omalle sosiaaliselle hyväksyttävyydelle.

Tunteista kuitenkin viha näyttäytyy hyväksyttävänä häpeän naamioivana tunteena osana poikien sosialisatiota (Scheff, 1997, s. 86, 2006, s. 166). Mikäli emotionaalinen vaikeneminen haavoittavia tunteita kohdatessa ei jostain syystä onnistu, väkivalta toimii jäljelle jäävänä ratkaisuna (*silence/violence*). Tällöin haavoittavat tunteet peitetään ja muutetaan maskuliinisesti hyväksyttäväksi tunneilmaisuksi, vihamielisyydeksi. Scheffin (2006, s. 171) mukaan tämä vetäytymisen ja väkivallan välistä yhteyttä kuvaava *silence/violence*-malli on mieheyden sosiaalinen vastine evoluutio-psykologiselle *fight-or-flight*-reaktiolle. Voimakkaan häpeän ja siten sidosten menettämisen uhan ollessa läsnä muut tunteet vaimentuvat. Viha ja aggressio nousevat esiin.

Lisäksi koska häpeä on piilotettua (Scheff, 2003), sen tarkastelu yksilöön vaikuttavana rakennetason prosessina on myös yhteiskunnallisesti tärkeää. Tutkimusasetelmani peruskäsitteistä sekä parisuhdeväkivalta, sukupuoli ja erityisesti oletusarvona

pidetty mieheys että lopulta häpeä ovat kaikki sivuutettuja, ohipuhuttuja ja oman kokemusmaailman ulkopuolelle rajattuja. Juuri tämä piiloisuus lisää niiden esiin tuomisen tärkeyttä. Lisäksi poikien ja nuorten miesten sosiaalistumista tarkastellessaan Scheff tuo ilmi myös omaan tutkimusasetelmaani ja miesten väkivaltaan vaikuttavan oleellisen tekijän. Häpeän välttäminen voidaan ymmärtää hypermaskuliinisuuden ydinprosessiksi, sillä häpeä vaimentaa sekä pelkoa että omatuntoa (Scheff, 2006, s. 192). Tämä omatunnon ja siten esimerkiksi empatian hiljentyminen auttaa lopulta ymmärtämään myös parisuhdeväkivaltaan liittyvän satuttavuuden ja rakkauden samanaikaisuutta sekä toisaalta avun hakemisen vaikeutta.

3.2 Konflikteja ja kuormitusta sukupuolirooleista

Siirryn seuraavaksi tarkastelemaan J. M. O'Neilin (O'Neil ym. 1986; O'Neil & Nadeau, 1990; O'Neil 1990, 2008, 2015, 2017) teoriaa sukupuoliroolien aiheuttamasta psyykkisestä kuormituksesta. Hyödynnän O'Neilin teoriaa tutkimukseni toisena laajana teoreettisena viitekehyksenä, sillä koen sen tarjoavan erinomaisen lähtökohdan väkivaltaa käyttävien miesten avun hakemisen esteiden tarkasteluun. Roolikonfliktin on ensinnäkin todettu lisäävän miesten negatiivista suhtautumista avun hakemiseen (Addis & Mahalik, 2003, s. 8; O'Neil 2012; O'Neil ym. 2017, s. 23), minkä lisäksi koettu roolikuormitus korreloi miesten kokeman subjektiivisen ahdingon ja psyykkisen kuormituksen kanssa (O'Neil, 2008). Toisaalta myös toinen tutkimukseni peruskäsitteistä, häpeä, on yhdistetty sukupuoliroolikonfliktiin merkittävänä psykologisen ahdingon ja roolikonfliktin yhteyttä välittävänä tekijänä (Lee, 2020; ks. myös O'Neil, 2008; Levant, 2011; Levant & Powell, 2017).

O'Neil tarkastelee teoriassaan miesten kokemuksia ristiriitaisista, oikeanlaiseen mieheyteen kohdistuvia odotuksia sekä näiden ristiriitaisten odotusten aiheuttamaa psykologista kuormitusta⁵. Ristiriitaiset vaatimukset muuttuvat psyykkistä kuormitusta aiheuttaviksi tilanteessa, joka vaatii sellaista lähestymistapaa, johon miehet eivät ole sosiaalistuneet (O'Neil ym., 2017, s. 76). Käytän teoriasta jatkossa englanninkielisessä kirjallisuudessa vakiintunutta lyhennettä GRC (*Gender Role Conflict*) lukemisen sujuvoittamiseksi. GRC kuvaa rooliristiriitaa ja epätasapainoista suhdetta todellisen

ja ideaalin sukupuoliroolin välillä. Konflikti syntyy, mikäli patriarkalisissa yhteiskunnissa sosialisoin myötä syntyneet jäykät, seksistiset tai pakottavat maskuliiniset rooliodotukset johtavat rajoittavuuteen, oman arvon merkityksen vähentämiseen tai loukkauksiin itseä ja muita kohtaan (O'Neil & Nadeau, 1999). Sukupuoliroolikonflikti on suurinta tilanteissa, jossa toiset kyseenalaistavat yksilön maskuliinisuuden (mts. 99).

Psykologista kuormitusta aiheuttava roolikonflikti syntyy siis kulttuuriseen ja normatiiviseen maskuliinisuuteen sosiaalistumisen myötä, ja sillä voidaan nähdä olevan negatiivisia seurauksia sekä miehelle itselleen että muille ihmisille hänen ympärillään (O'Neil ym., 2017, s. 75). Vaikka O'Neil käyttää teoriassaan roolin käsitettä⁶, hän laajentaa tarkastelussaan roolin käsittämään sellaista sosiaalisesti hyväksyttyä ja historiallisesti muotoutunutta sukupuolitapaista käyttäytymistä, johon erilaiset mieheyttä ja miehen roolia kohtaan asetetut normatiiviset ja institutionaaliset tekijät ovat tiukasti kietoutuneina. Teoria kykeneekin yhdistämään laadullisessa tutkimuksessa olennaiset subjektiiviset merkityksenannot rakenneteoreettiseen näkökulmaan. Tällöin kuvattuja merkityksenantoja voidaan tarkastella osana laajempaa yhteiskunnallista ja institutionaalista viitekehystä.

Lisäksi sukupuolikonfliktilla on merkittävää teoreettista relevanssia useilla miesten hyvinvoinnin alueilla (ks. Levant & Powell, 2017, s. 22–23). GRC on yhdistetty erityisesti miesten psykologisiin ja interpersoonallisiin, psyykkistä kuormittuneisuutta aiheuttaviin ongelmiin (O'Neil, 2008, s. 358), ja sen on todettu vaikuttavan merkittävästi sekä väkivaltaan, häpeään että negatiivisiin asenteisiin avun hakemisessa (O'Neil & Nadeau, 1999, s. 99; Levant & Powell, 2017, s. 23; Lee, 2020, s. 12). Lisäksi GRC on yhdistetty muun muassa rajoittuneeseen emotionaalisuuteen (Lee, 2020, s. 88), mikä lisää konstruktion teoreettista tulkinta-arvoa esimerkiksi häpeän tunnistamattomuuden ja sen avun hakemiseen vaikuttavien tekijöiden suhteen.

Toisaalta väkivallan syklisyydestä, kietoutuneisuudesta ja jatkuvuudesta huolimatta väkivalta parisuhteessa on usein kriisi, ja erityisesti sensitiiviset sekä kriisiytyneet elämäntilanteet on yhdistetty kokemukseen roolikuormituksesta (Levant & Powell, 2017, s. 26). GRC valikoituikin toiseksi teoreettiseksi jäsenyykseksi myös sen vuoksi, että siinä sukupuoli ja maskuliinisuus rakentuvat biologisena, psykologisena sekä sosiaalisena kokemuksena (Levant, 2011, s. 767). Lisäksi GRC tarjoaa mahdolli-

suuden ymmärtää myös väkivaltaa käyttävien miesten eroavaisuuksia sekä halukkuudessa hakea apua että koetussa häpeässä; maskuliinisuuden rajoittava vaikutus yksilöön vaihtelee sen mukaan, kuinka voimakkaasti mies on sosiaalistunut perinteisiin maskuliinisiin rooleihin (Levant, Smalley, Aupont, House, Richmond & Noronha, 2007, s. 131; Levant, 2011, s. 24).

“Uuden sukupolven” (O’Neil ym., 2017, s. 83) GRC:ssä huomio puolestaan kiinnittyy perinteisen maskuliinisuuden funktionaalsiin ominaisuuksiin. Teorian laajenus tuo esiin, kuinka traditionaaliseen maskuliinisuuteen liitetyt toimintatavat ja sosiaaliset käytännöt eivät enää täytä niiden funktionaalisia tehtäviä. Miehillä, heidän läheisillään sekä lopulta koko yhteiskunnalle koituvat, perinteisestä maskuliinisuudesta aiheutuvat hyvinvointikustannukset ovat vähitellen nousseet saavutettuja hyötyjä suuremmaksi (mts. 90). Päivitys pyrkii selittämään sitä, miksi perinteinen maskuliinisuus on edelleen voimissaan sen hyvinvointia heikentävistä seurauksista huolimatta sekä siihen, miten miehet itse käyttävät näitä maskuliinisia uskomuksia päätöksentekonsa perustana (mts. 83–84).

O’Neilin teorian sosioevoluutiivisen kehityksen jäsenyys vastaa kiehtovalla tavalla siihen, miksi miehet toisinaan edelleen nojautuvat perinteiseen maskuliinisuuteen liitettyihin käsityksiin vastustaessaan avun hakemista. O’Neilin jäsenyyksen mukaan traditionaalisen maskuliinisuuden voidaankin nähdä edelleen olevan läsnä sosiokulttuurisina ja institutionaalisina käsityksinä oikeasta mieheydestä. On kuitenkin huomattava, että kokemus mieheyteen kohdistuvista ristiriitaisista odotuksista on nykyään yhä voimakkaampaa; mieskuvan moninaistuesssa uusia hyväksytyjä miehenä olemisen tapoja syntyy jatkuvasti. Miehet joutuvat suhteuttamaan itsensä ja sukupuolensa ympäröivään muutoksenalaiseen yhteiskuntaan yhä pirstaloituvampien maskuliinisuuksien maailmassa. Miehillä ei ole enää tarjolla vanhoja malleja, joihin nojata. Tällöin myös roolikuormitus kasvaa.

Lisäksi O’Neilin teoria on non-normatiivinen siinä mielessä, että se sallii ja tunnustaa muutoksen; rooleja voidaan kuvata sosiaalisina faktoina, jolloin ne voivat myös muovautua sosiaalisissa prosesseissa (Connell, 2005, s. 23). Maskuliinisuus näyttäytykin teoriassa suhteellisena, sosiaalisesti muotoutuneena ja muutosalttiina (Levant, 2011, s. 768). Myös Pleck (1995, s. 14) korostaa roolikonfliktin prosessimaisuutta staattisen olotilan sijaan; yksilöt pyrkivät aktiivisesti sopeuttamaan ja mukau-

tumaan käyttäytymistään, muokkaamaan käsitystään roolinormeista tai vaihtoehtoisesti etäännyttämään itsensä maskuliinisista odotuksista. Toisaalta paradigma ilmentää ennen kaikkea myös tilanteisuuden merkitystä sekä mahdollisuutta toimia vaihtoehtoisesti. Vaikka tarkastelen maskuliinisuutta miesten avun hakemisen toimijuuteen liittyvien rajoitusten kautta, GRC tarjoaa tarkastelukulman myös positiivisille muutosmahdollisuuksille ja mieheyteen liitettävien voimavarojen esiintuomiselle.

Kokonaisuudessaan paradigma ilmentää ennen kaikkea kulttuurihistoriallisten prosessien vaikutusta miehiin kohdistuviin normatiivisiin ja institutionaalisiin odotuksiin. Tällöin muutos rooleissa ja niiden aiheuttamassa kuormittavuudessa ovat mahdollisia, mikäli sosialisaatioon vaikuttavat toimijat, kuten perhe, koulu tai esimerkiksi media asettavat sukupuolistuneelle käyttäytymiselle ja sukupuolen esiintuomiselle uusia odotuksia (Connell, 2005, s. 23). O’Neil pyrkii tulkitsemaan teoriassaan juuri tätä traditionaalisen ja modernin miehen roolin kontrastin aiheuttamaa jännittyneisyyttä, siitä yksilölle aiheutunutta kuormittuneisuutta sekä ristiriitaa perinteisten ja uusien rooliodotusten sekä oman käyttäytymisen välillä.

3.3 Sukupuoliroolikonfliktin ja häpeän synteesi parisuhdeväkivallan avun hakemisessa

Avaan seuraavaksi tulkintaani siitä, miten Scheffin ja O’Neilin teoreettiset jäsennykset ilmenevät väkivaltaan apua hakevien miesten ristiriitaisissa kuormituskokemuksissa. Apua hakiessaan väkivaltaa käyttävä mies joutuu kohtaamaan osin kaksijakoisia, vastakkaisia ja lopulta koko minuutta haastavia vaatimuksia inhimillisen hyvinvoinnin sekä toisaalta oikeanlaisena koetun mieheyden välillä. Nämä osin yhteensopimattomat ja ristiriitaiset odotukset aiheuttavat apua hakevassa miehessä psyykkistä ahdistusta ja ahdistusta, O’Neilin kuvaamaa roolikuormitusta. Ristiriidasta syntyvät kuormittavat tunteet ja emootiot ovat kuitenkin niitä samoja tunteita, jotka yhdistyvät normatiivisen mieheyden näkökulmasta feminiinisyyteen, heikkouteen ja haavoittuvuuteen. Sekä O’Neilin että Scheffin teoriat siis tuovat esiin, kuinka juuri miehet sosiaalistuvat näiden haavoittavuutta ja heikkoutta osoittavien tunteiden välttämiseen.

Kuitenkin keinot, joiden avulla miehet pyrkivät vähentämään haavoittavien ja heikkoutta osoittavien tunteiden aiheuttamaa kuormitusta, ovat Scheffin ja O’Neilin

teorioissa hieman toisistaan poikkeavia. Scheff kuvaa haavoittavien tunteiden kohtaamisen johtavan vähitellen yhä tiedostamattomampaan emotionaaliseen vaikenemiseen ja näiden tunteiden kieltämiseen. O'Neil taas kuvaa haavoittavien tunteiden johtavan vallan ja hallinnan tavoitteluun, rajoittuneeseen emotionaalisuuteen, homofobiaan ja heteroseksismiin minää suojelevina strategioina. Lisäksi O'Neil ja Nadeau (1999, s. 99) puhuvat maskuliinisen sukupuolirooli-identiteetin säilyttämisen pyrkimyksistä, Scheff puolestaan sosiaalisen sidoksen, yhteyden ja oman sosiaalisen merkityksellisyyden muodostamisesta suhteessa toisiin ihmisiin.

Myös maskuliinisuus tulee merkittävällä tavalla esiin molemmissa teorioissa. O'Neil kuvaa oikeanlaisena ja normatiivisena nähtyä mieheyttä, sen sosioevoluutiivisia muutoksia ja niistä aiheutuvaa psyykkistä kivuliaisuutta, kun taas Scheffin teoriassa mieheys yhdistyy erityisesti haavoittavien tunteiden tukahduttamaan sekä piilottamiseen ensin ilmaisullisesti ja lopulta myös kokemuksellisesti. O'Neil taas puolestaan erittelee laajasti sitä, miten normatiiviseen mieheyteen yhdistetyt, maskuliiniseen rooli-identiteettiin sitoutuvat näkemykset vallasta ja kontrollista vaikuttavat alttiuteen käyttäytyä väkivaltaisesti.

Myös Scheffin teoria tuo esiin, kuinka haavoittuvuutta ja heikkoutta osoittavien tunteiden sisäistyvä tukahduttaminen lisää riskiä väkivaltakäyttäytymiselle tilanteissa, joissa näitä tunteita kohdataan. Scheff kuvaa, kuinka osin tiedostamatta haavoittuvuuteen liitettyjä tunteita kohdatessa mies joko vetäytyy tai sen ollessa mahdollonta reagoi tunnekuormitukseen väkivalloin. Vetäytyminen (*withdrawal*) ei kuitenkaan tarkoita pelkästään fyysistä tilanteesta poistumista tai antautumista, vaan Scheff viittaa tällä vetäytymisellä myös psyykkiseen vetäytymiseen – tunteiden kohtaamattomuuteen ja niiden ulossulkemiseen, emotionaaliseen vaikenemiseen.

Toinen teorioita yhdistävä tekijä löytyy häpeän muuttumisesta väkivallaksi. Kummassakin teoriassa väkivalta näyttäytyy viimeisenä oljenkortena ja miehiseen identiteettiin kohdistuvaa uhkaa puolustavana ratkaisukeinona. Erityisesti Scheffin näkemys sosiaalisesta arvonnasta ja ylpeydestä sosiaalisen merkittävyyden kokemuksen synnyttäjänä yhdistää kuitenkin maskuliinisen identiteetin osaksi hyväksytävyyden kokemusta, jolloin maskuliinista sukupuoli-identiteettiä ei voida erottaa yksilöstä. Ilmeisesti tämä oletus sisältyy implisiittisesti myös O'Neilin teoriaan erityisesti sen psykososiaaliset lähtökohdat huomioiden, mutta hän ei ilmennä omaa hyväksytävyyden ja merkittävyyden kokemusta yhtä kokonaisvaltaisesti kuin Scheff.

Vaikka myös O'Neil sivuaa häpeää puhuessaan haavoittavista ja feminiinisiksi luokitelluista tunteista, käytän tässä tutkielmassa kuitenkin Scheffin ajatusta häpeästä kaikista merkittävimpana sosiaalisena tunteena. O'Neilin ja Scheffin teoreettiset näkemykset ovat kuitenkin osin ristenevät sekä sikäli päällekkäiset, että molemmat kuvaavat miesten väkivaltaa inhimillisestä ja psykososiaalisesta näkökulmasta. Scheff kuitenkin laajentaa häpeän määritelmän kokonaista haavoittavien ja sensitiivisten tunteiden joukkoa koskevaksi O'Neilin häpeän rinnastuessa samanarvoisesti muihin feminiinisenä pidettyihin emootioihin. On kuitenkin huomattava, että Scheffin kuvaama häpeä on osa O'Neilin ilmentämää kuormituskokemusta.

O'Neilin teorian käyttöarvo puolestaan on mielestäni parhaimmillaan silloin, kun tarkastellaan miehiin kohdistuvia ristiriitaisia vaatimuksia; sitä, miten perinteiset, jo osin katoavat mutta silti miehisiin käytäntöihin vaikuttavat sekä nykyiset, yhä moninaisemmat ja osin pirstaloituneet odotukset näyttävät toisilleen vastakohtaisina. Pyrin yhdistämään näitä kahta teoreettista näkemystä omassa tutkimusaineistossani: O'Neil kuvaa ristiriitaisten vaatimusten ja rooliodotusten yhteensopimattomuutta sekä niiden aiheuttamaa psyykkistä kuormitusta, Scheff puolestaan häpeän välttämiseen ja sen avun hakemiseen yhdistävää toimintaa.

Sekä Scheffin että O'Neilin teoreettisia näkemyksiä voidaan tarkastella siis suhteessa siihen, miksi väkivaltaa käyttävien miesten avun hakeminen näyttää niin haastavana sekä sitä, miksi miehet eivät hae apua, vaikka se parantaisi sekä heidän toisten hyvinvointia väkivallan vähenemisen myötä. Tarkastelen myöhemmissä empiirisissä tulosluvuissa näiden kahden teorian merkitystä omassa tutkimusaineistossa antaen tilaa kuitenkin myös teoreettisten näkemysten ulkopuolisille, aineistosta lähtöisin oleville merkityksille ja kokemuksille. Ensimmäisessä tulosluvussa tulkitson sitä, millaisiin maskuliinisiin merkityksiin ja teemoihin häpeän välttämisen pyrkimys yhdistyy apua haettaessa. Toisessa tulosluvussa puolestaan tarkastelen niitä osin tiedostamattomia ja defensiivisiä, minän ja oman hyväksyttävyyden suojelun keinoja, joiden avulla väkivaltaa käyttävät miehet hallitsevat roolikuormituksesta syntyneitä häpeän tunnekokemuksia.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tarkastelen tässä tutkimuksessa ristiriitaisista rooliodotuksista syntyvää miehistä häpeää osana parisuhdeväkivallan avun hakemista. Miehinen häpeä voidaan tiivistää miesten sosiaalista hyväksyttävyyttä uhkaavaksi psyykkiseksi kuormituskokemukseksi. Kuormituskokemus syntyy ristiriitaisista rooliodotuksista normatiivisen mieheyden sekä avun hakemiseen liittyvien tekijöiden välillä. Perustan ajatukseni avun hakemisen yhteydessä syntyvästä roolikuormituksesta ja häpeästä edellisissä luvuissa esiteltyyn teoreettiseen viitekehykseen.

Kiinnostukseni kohdistuu ensinnäkin siihen, millaiset maskuliinisuudesta merkityksensä saavat sosiokulttuuriset uskomukset vaikuttavat väkivaltaa käyttävien miesten kokemaan avun hakemisen kuormitukseen. Tulkitsen tämän roolikuormituskokemuksen miehiseksi häpeäksi. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, millä tavalla tätä roolikuormituksesta aiheutuvaa, miehistä häpeää pyritään hallitsemaan avun hakemisen yhteydessä. Tarkastelen miehistä häpeää parisuhdeväkivallan avun hakemisen haastajana seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Millaisiin maskuliinisiin rooliodotuksiin miestekijöiden kokema häpeä sitoutuu parisuhdeväkivallan avun hakemisessa?
2. Millä tavoin miestekijät pyrkivät hallitsemaan miehistä häpeää osana parisuhdeväkivallan avun hakemista?

4.2 Tutkimuksen tieteenfilosofiset oletukset

Tarkastelen seuraavaksi niitä tieteenfilosofisia oletuksia, jotka ovat vaikuttaneet tässä tutkimuksessa tehtyihin tulkintoihin sekä toisaalta koko tutkimusasetelman muodostumiseen. Kiinnostukseni kohdistuu väkivaltatyön asiantuntijoiden kuvaamiin ja siten välittyneisiin, apua hakevien miesten kokemuksiin merkitysten rakentajina. Ymmärrän yksilöiden merkityksiä välittävän todellisuuden rakentuvan ennen kaikkea intersubjektiivisesti – minä ja minuus saavat merkityksensä suhteessa ympäröivään maailmaan ja toisiin ihmisiin. Tämä vuorovaikutuksellisuus tulee merkittäväällä tavalla esiin paitsi häpeässä ja sen fenomenologiassa, mutta myös mieheydessä ja sen merkityksissä; maskuliinisuudesta tulee maskuliinista vasta silloin, kun se nimetään maskuliiniseksi (Jokinen, 2003, s. 13).

Tällaista kokemusten merkityksiä rakentavaa luonnetta ei voida kuitenkaan käsitellä suorana vastineena objektiiviselle todellisuudelle. Se voidaan ymmärtää pikemminkin heijastumana, välittyneiden kokemusten vuorovaikutuksellisenä jakamisena. Siinä, missä tutkimusaineistoni asiantuntijat kuvaavat miesten kokemaa, välittynttä sosiaalista todellisuutta, pyrin tulkitsemaan ja ymmärtämään uudelleen näitä jo kertaalleen välittyneitä merkityksiä. Kiinnostukseni ei siis kohdistu itse asiantuntijoihin vaan heidän tuottamiin välittyneisiin miehisen häpeän merkityksiin. Myös Addis ja Mahalik (2003, s. 12) huomauttavat, kuinka maskuliinisuuden rakentumista avun hakemisessa tutkittaessa erityisesti tulkinnallisuus metodologisena otteena tuottaa todennäköisesti tarkoituksenmukaisimman lopputuloksen.

Lisäksi yhdistän yksilön kokemuksellisuutta ja merkitysten rakentamista tarkastelemaan fenomenologiseen lähestymistapaan hermeneuttista tulkintaa. Fenomenologis-hermeneuttiseen ymmärtämiseen ja tulkintaan puolestaan liittyy olennaisesti myös kriittinen refleksiivisyys. Kriittisellä refleksiivisyydellä viitataan omaan positiiooni tutkijana sekä itseni asemointiin miehiä koskevien merkitysten tuottajana. Pyrin uudelleentulkitsemaan asiantuntijoiden tuottamia merkityksiä suhteessa omaan asemaani juuri tässä sosiokulttuurisessa ajassa ja tilassa.

Toisaalta perustan tulkintani yksilön kokemuksellisuudesta myös etnometodologiseen ymmärtämiseen. Etnometodologinen tutkimusote tulee esiin omassa tutkielmassani erityisesti maskuliinisuuden rakentumisessa normatiivisissa ja institutionaalisissa, miehisiksi ymmärretyissä avun hakemisen käytännöissä ja niistä aiheutuvassa kuormituksessa. Myös Raatikainen (2004, s. 103–104) ilmentää normatiivisesti vahvistettuun jokapäiväiseen maailmaan keskittymisen olevan etnometodologialle ominaista.

4.3 Tutkimusaineisto

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu väkivaltatyön asiantuntijoiden haastatteluista eräässä väkivaltatyöhön erikoistuneessa organisaatiossa. Koin kuin portinvartijoina (Pirkkalainen, 2021) toimivien asiantuntijoiden haastattelemisen tarjoavan erityisen pääsyn sensitiivisen ja arkaluontoisen aiheen pariin. En haastatellut itse tekijöitä, sillä tekijöiden halukkuus osallistua haastatteluun oli riittämätöntä kattavan aineiston kokoon saamiseksi tutkielman resurssien puitteissa. Lisäksi asiantuntijoiden haastatteluiden eduksi voidaan lukea se, että luottamukseen ja hyväksyntään perustuva suhde on ehtinyt muodostua asiantuntijan ja asiakkaan välille. Itse tekijöitä haastatellessa tällaisen emotionaalien turvallisuuden saavuttaminen olisi saattanut olla haastavaa erityisesti parisuhdeväkivallasta puhuttaessa.

Asiantuntijaksi luokitellaan yleisesti henkilö, jolla on sellaista erityistä tietoa jostakin asiasta, jota muilla ei ole tai jota on vain harvalla. Asiantuntijoilta saatu tieto on kuitenkin aina välittyneenä, valtasuhteiden läpäisemää ja paikantunutta (Alastalo, Åkerman & Vaittinen, 2017, luku 9). Tällöin myös asiantuntijuuden määritelmä vaikuttaa oleellisesti tiedon tuotantoon ja välittyneeseen informaatioon. Tällä välittyneellä tiedolla on väistämättä vaikutusta myös omiin tulkintoihin, ymmärrykseen ja lopulta niihin tuloksiin, joita tässä tutkielmassa esitän. Olen ottanut tiedon välittyneisyyden huomioon jo tutkimussuunnitelmaa tehdessäni.

Asiantuntijoita haastateltavaksi valitessa on myös punnittava, mistä haastateltavien asiantuntijuus muodostuu juuri kyseisessä tutkimuksessa (Alastalo ym., 2017, luku 9). Haastateltavien asiantuntijuus sitoutui paitsi heidän ammatilliseen asemaansa, mutta toisaalta se toteutui myös päivittäisissä käytännöissä ja sosiaalisissa prosesseissa asiakastapaamisten ja rutiininomaisten tehtävien muodossa. Lisäksi

haastateltavien hanketyökokonaisuudet ja lisäkoulutukset tuovat esiin asiantuntijuutta tiedon ja siten asiantuntijuuden muuttuvalla kentällä. Asiantuntijuutta ei voidakaan pitää pysyvänä ja täysin stabiilina ominaisuutena, vaan se muodostuu toiminnan ja vuorovaikutuksen välityksellä (mt.). Lopulta yksittäisten haastateltavien erilaiset kokemukset, näkökulmat ja taustat muodostivat yhdessä erityistä kollektiivista asiantuntijuutta, jota pyrin tässä tutkimuksessa tulkitsemaan.

Kyseinen väkivaltaorganisaatio valikoitui aineistonkeräämisen kohteeksi, sillä yhteydenpito organisaation edustajien kanssa osoittautui vaivattomaksi ja aineistonkeruuprosessi saatiin käyntiin sopivalla aikataululla. Haastatteluiden lopulliseksi määräksi muodostui yhdeksän kappaletta, ja ne olivat kestoltaan hieman yli neljästäkymmenestä viidestä minuutista puoleentoista tuntiin. Haastattelut toteutettiin yhteensä kuuden kuukauden ajanjaksolla. Haastateltavat koostuivat parisuhdeväkivaltatyön asiantuntijoista. Asiantuntijoiden päivittäiset työtehtävät vaihtelivat asiakastyön, hallinnollisten toimien ja hanketyöskentelyn välillä. Haastateltavat edustivat sekä nais- että miessukupuolia naisedustuksen ollessa kuitenkin suurempaa.

Asiantuntijahaastatteluiden toteuttamiselle ei kuitenkaan ole saatavilla yhteenväisiä ohjeita (Gläser & Lauder, 2009, s. 119). Asiantuntijahaastattelua ei myöskään pidetä itsenäisenä aineistonkeruumenetelmänä (Alastalo ym., 2017, s. luku 9), minkä vuoksi toteutin haastattelut teemahaastatteluina. Teemahaastattelu puolestaan valikoitui varsinaiseksi aineistonkeruumenetelmäksi kahdesta syystä. Ensinnäkin miesten väkivallan tekijyys on siihen liittyvän häpeän vuoksi hankalasti tavoitettava aihe, jota on tutkittu suhteellisen vähän (ks. esim. Velotti ym., 2014; Gottzén, 2016). Toinen syy liittyy tutkimusotteeni tulkinnallisuuteen. Koin teemahaastattelun tarjoavan monipuolisen keinon päästä käsiksi näihin merkityksiin ja välittyneisiin kuormituskokemuksiin sekä siihen, millaisena nämä tekijät välittyvät väkivaltatyön ammattilaisille.

Teemahaastattelut rakentuivat puolistrukturoituun muotoon, ja myös tutkimuskirjallisuudessa teema- ja puolistrukturoidut haastattelut näyttävät useimmiten rinnasteisina (Alastalo & Åkerman, 2010, luku 14). Lisäksi Sarajarvi ja Tuomi (2018, luku 3) tuovat esiin, kuinka puoliavoimia kysymyksiä käyttäessä haastattelijalla on oltava varmuus siitä, että haastateltavat ymmärtävät esitetyt kysymykset, käsitteet ja teemat samalla tavalla kuin tutkija. Valitsin puoliavoimen haastattelun täysin avoimen sijaan, sillä asiantuntijoita haastateltaessa tämä oletus täyttyi. Haastattelujen tuoksi muodostin puolestaan teemarungon aiemman teoreettisen ymmärrykseni sekä

toisaalta avoimen uteliaisuuteni pohjalta. En kuitenkaan halunnut esittää liian tiukoja, yksityiskohtaisia tai haastateltavan ajatuksia liiallisesti johdattelevia kysymyksiä, jotta haastateltavien tuottama informaatio olisi mahdollisimman autenttista ja aineiston muodostuminen säilyisi joustavana.

Toisinaan asiantuntijahaastatteluissa pääsy institutionaaliselle kentälle sekä lopulta "vartioituun" ja epistemiseen tietoon voi olla kuitenkin haastavaa. Asiantuntija-asiantuntija-asetelmalla tällainen erityiseen tietoon käsiksi pääsy onnistuu parhaiten (Pfadenhauer, 2009, s. 85–86.) Pysin saavuttamaan kyseisen asetelman, ja haastattelujen alussa kerroin haastateltaville, että asemoin itseni kvasiasiantuntijaksi (mts. 86). Perustelin positioni aihealueen hyvällä teoreettisella ymmärryksellä. Ennen itse haastatteluja tutustuin laajamittaisesti mieheyden ja häpeän teoreettiseen taustaan sekä asiantuntijahaastatteluja ja teemahaastatteluiden toteuttamisesta koskevaan tutkimuskirjallisuuteen.

Haastatteluissa pyysin haastateltavia kuvaamaan miesten kokemaa häpeää siten, miten he itse kokivat sen osana omaa työtään. Toin myös esiin, etten pyrkinyt saavuttamaan objektiivista tietoa tai "absoluuttisia totuuksia", vaan kiinnostukseni kohdistui erityisesti siihen, miten miestekijöiden häpeä ilmeni asiantuntijoiden asiakaskohtaamisissa. Lisäksi pyysin haastateltavia tuomaan avoimesti esiin myös kysymysteni ulkopuolisia ajatuksia, jotka mahdollistivat uusien tulkintapolkujen avautumisen. En myöskään halunnut takertua häpeässä liikaa maskuliinisuuteen, sillä erityisesti miehen sukupuoli ilmenee näkymättömänä sen oletusarvoisuuden vuoksi (Aho, 2016). Keskityin näiden osin piilotettujen ja itsearvoisten mieheyden merkitysten löytämiseen vasta aineiston käsittelyssä ja tulkintojen tekemisessä.

Asiantuntijoiden voidaan nähdä edustavan sekä omaa organisaatiotaan että toisaalta koko väkivalta-alaa, jolloin myös asiantuntijuuden rooli vaatii tiettyä vastuullisuutta esimerkiksi oman puheentuoton suhteen (Friedmann, 2005, s. 65). Pysin helpottamaan asiantuntijoiden puhetta kohtaamalla heidät henkilöinä, joilla on erityistä ja arvokasta tietoa piilotetusta aiheesta. Lisäksi kiinnitin erityistä huomiota luottamuksen rakentamiseen itseni ja haastateltavien välillä. Halusin myös säilyttää hyvän dialogisuuden läpi haastatteluprosessin, mikä ehkäisi asemoitumistani vain vastaanottavaan ja passiiviseen rooliin – tällöin juuri omalle tutkimukselleni keskeiset kysymykset olisivat saattaneet tulla sivuutetuiksi. Erityisen tärkeänä apuvälineenä tässä

toimivat täsmentävien kysymysten esittäminen sekä toisaalta rohkeus pyytää täsmennystä tai selvennystä epäselviin kohtiin. Lisäksi kiinnitin huomiota myös haastatteluiden asianmukaiseen lopettamiseen.

4.4 Analyysi

4.4.1 Teoriasidonnainen sisällönanalyysi

Aineistoni analyysimenetelmäksi valikoitui laadullinen sisällönanalyysi, sillä kiinnostukseni kohdistui miehisen häpeän merkityksiin avun hakemisessa. Vaikka laadullista sisällönanalyysia pidetään kattokäsitteenä useille erilaisille aineiston käsittelyn tavoille (Silvasti, 2019), omaa analyyttistä prosessiani ohjasi vahva tulkinnallisuus. Pyrin siis siirtymään vähitellen yhä syvemmälle aineistosta löytyviin maskuliinisen häpeän merkityksiin. Toisaalta koen myös parisuhdeväkivaltaan liittyvän häpeän arkaluontoisuuden vaativan tiettyä teoreettista sidonnaisuutta, sillä tällaiset kokemukset ovat hankalasti tavoitettavissa ja tunnistettavissa puhtaalla aineistolähtöisyydellä. Myös laadullisen analyysin sisältösensitiivisyys tuo esiin analyysimenetelmän tarkoituksenmukaisuutta; se soveltuu erityisen hyvin monimerkityksellisten ja sensitiivisten aiheiden tutkimiseen (Elo & Kyngäs 2008, s. 108, s. 113).

Teoriasidonnaisuus puolestaan näkyy aineistossani ja siitä tehdyissä päätelmissä abduktiivisessa logiikassa. Abduktiivinen tai teoriasidonnainen sisällönanalyysi viittaa erilaisten teoreettisten jäsenysten mukanaoloon itse tulkintoja kuitenkin täysin ohjaamatta. Tällöin kaikki aineistosta tehdyt tulkinnat eivät palaudu suoraan käytettyyn teoreettiseen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 98). Abduktiivisella päättelyllä ja teoriasidonnaisuudella pyrin löytämään myös niitä teoreettisen viitekeh्यkseni ulkopuolisia, häpeää aiheuttavia maskuliinisia kuormituskokemuksia, jotka tulisivat puhtaalla teoriaohjaavuudella mahdollisesti sivuutetuksi. Lisäksi koska kokemuksen inhimillisyys sitoutuu aina subjektiivisuuteen ja varioi kokijasta toiseen, puhdas deduktiivisyys ei olisi ollut tämän tutkimuksen tarkoituksen kannalta tutki-
mustehtävääni tukevaa.

On kuitenkin huomattava, että laadullisen aineiston käsittelyn voidaan nähdä sisältävän aina osasia myös määrällisestä analyysistä (Silvasti, 2019). Tämä näkyi

myös omassa analyysissäni. Erityisesti aineistoa koodatessa ja alustavasti kategorisoidessa huomioni kiinnittyi tiettyjen koodien ja luokkien yli- ja aliedustuksiin. Nämä määrälliset erot tiettyjen aineiston kuvausten suhteen auttoivat minua jäsentämään omia ajatusprosessejani sekä pohtimaan eri luokkien välisiä rinnastus- ja alistussuhteita, mikä puolestaan ohjasi itse lopullisten teemojen ja tulkintojen muodostamista.

4.4.2 Aineiston käsittely

Aloitin aineiston analyysiprosessin litteroimalla haastattelut äänitysten perusteella, sillä sisällön analyysi on aina myös tekstin analyysia (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 105). Päädyin litteroimaan aineiston kokonaisuudessaan haastatteluiden rajallisen määrän vuoksi. Lisäksi koin täyden litteroinnin mahdollistavan myös oman haastattelijapositioni laajemman reflektoinnin. Litteroitua aineistoa kertyi lopulta yhteensä 92 sivua. Pitäydyin pääosin sanatason litteroinnissa, sillä tarkoitukseni ei ollut kiinnittää huomiota esimerkiksi haastateltavien nonverbaliikkaan tai puheen katkoksiin lingvististen analyysien tavoin.

Haastatteluiden tekemisessä on nähtävissä aina myös tiettyä prosessimaisuutta, ja aineiston keruu ja analysointi ovat osin päällekkäisiä sekä toisiinsa kietoutuneita (Alastalo & Åkerman, 2010, luku 14). Tämä analyysin ja aineistonkeruun kietoutuneisuus ilmeni myös omassa tutkimusprosessissäni, ja esimerkiksi haastatteluita toteuttaessa sekä jo tehdyt haastattelut että toisaalta itse käsillä oleva haastattelu ohjasivat omia tulkintojani. Lisäksi kuuntelin haastatteluita läpi useaan kertaan pitkin analyysiprosessia, sillä koin myös aineiston auditiivisen käsittelyn tarjoavan mahdollisuuden uusien assosiaatioiden syntymiselle.

Litteroinnin jälkeen ryhdyin tarkastelemaan rakentunutta aineistoa ilman etukäteistrategioita, tutustumalla uteliaasti aineistoon sen tekstuaalisessa muodossa. Tällaisia vapaamuotoisen uudelleentutustumisen ja mieleen spontaanisti nousevien ajatusten alkuanalyysikierroksia tein muutaman, joiden aikana kirjasin vapaasti ylös mieleeni nousevia ajatuksia ja alustavia havaintoja. Lisäksi koin tärkeäksi tutkielmapäiväkirjan pitämisen läpi tutkimusprosessin. Erityisesti aineiston käsittely- ja analyysivaiheessa päiväkirjan kirjoittaminen osoittautui erittäin tehokkaaksi tavaksi jäsentää omia ajatuksia.

Aineistonkäsittelyn alkuvaiheessa ennen luokittelua aloin koodata aineistoa systemaattisesti, minkä jälkeen siirryin aineiston luokitteluun sitä pelkistääkseni. Aineiston järjestely ja redusointi oli ennen kaikkea tulkinnallista, jolloin myös koodaus oli pelkkää sanatason merkitysten koodausta käsitteellisempää (ks. Jolanki & Karhunen, 2010, luku 15). Juuri tällainen aineiston osiin pilkkominen, purkaminen ja redusointi olivat oman tutkimustehtäväni kannalta erityisen merkittäviä. Pysin purkamaan niitä maskuliinisuuteen sidottuja normalisoituja ja implisiittisiä oletuksia, jotka heikentävät miesten avun hakemisen toimijuutta. Aineiston lukemiseni oli siis hyvin maskuliinisuutta dekonstruoivaa.

Systemaattisella aineistonkäsittelyllä hain tukea myös tulkintojeni validiudelle sekä säilytin mahdollisuuden kriittiseen tarkasteluun. Tarkasteltaviksi analyysiyksiköiksi valitsin ajatus- ja merkityskokonaisuuksia, jotka käsittivät pääosin yhdestä tai muutamasta lauseesta koostuvan tekstipätkän. Koodauksen apuvälineenä puolestaan hyödynsin haastatteluissa käyttämäni haastattelurunkoa. Vaikka laadullisen analyysin käsittelyyn on tarjolla runsaasti tietoteknisiä apuvälineitä, erityisesti analyysiprosessin alkuvaiheen koodaus ja luokittelu tapahtuivat alleviivaten ja värikynäkoodein.

Vähitellen siirtyessäni kohti aineiston syvempää analyysia tarkastelin edessä olevaa aineistoa keskittyen yhä tiukemmin tutkimuskysymyksiini. Analyysiprosessini eteni aineiston koodaamisen ja kategorisoinnin kautta lopulliseen vaiheeseen, abstrahointiin eli aineiston ja sen teoreettisten yhteyksien pohjalta muodostettuihin tulkintoihin. Teemoja muodostaessani kiinnitin huomioita pää- ja alaluokkien rinnakkaisuuteen ja vertailtavuuteen. Koodaamisen ja luokittelun jälkeen siirryin itse analyysiin. Analyysissa hyödynsin analyttisiä *miten, millä tavalla ja millaisia merkityksiä* -kysymyksiä, joiden avulla pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini. Lopullinen tulkintani olikin teoreettisen viitekehäkseni pohjalta muodostetun ymmärryksen ja ennakkokäsitysten sekä aineiston välisen vuoropuhelun tulos; sellaisia maskuliinista avun hakemisen häpeää kuvaavia merkityksiä, jotka eivät täysin palautuneet kumpaakaan, aineistoon tai teoriaan.

4.5 Tutkimuseettiset erityiskysymykset ja kriittinen refleksiivisyys

Tarkastelen tässä kappaleessa lyhyesti tämän tutkimuksen tekoon liittyviä tutkimuseettisiä haasteita ja pyrin arvioimaan niitä kriittisesti suhteessa omaan eettiseen toimijuuteeni. Ensinnäkin huolehdin omasta eettisestä toimijuudestani tekemällä aineistonhallinnan suunnitelman ennen aineiston keräämistä. Aineistonhallintasuunnitelma sisälsi tiedot siitä, miten aion kerätä, käsitellä, säilyttää ja hävittää tämän tutkimuksen aineistoa, sitä koskevia tietoja ja henkilötietoja. Lisäksi suunnitelma sisälsi tietoa haastateltavien informoinnista. Tutkimuksen teon myötä päivittyvällä aineistonhallintasuunnitelmalla harjoitan ennakoivaa etiikkaa (ks. Fingerroos ym., 2022, s. 74), minkä voidaan osaltaan nähdä lisäävän tutkimuseettistä luotettavuutta.

Käytännössä suunnitelma varmisti sen, että kiinnitin erityishuomiota omaan eettiseen toimijuuteeni läpi aineistonkeruuprosessin. Ensinnäkin tutkimusluvan pyytäminen ja sen hyväksyttäminen aineistonkeruuorganisaatiossa edistivät hyviä tutkimuseettisiä käytäntöjä. Lisäksi toin jokaiselle haastatteluun osallistuvalla esiin tutkimukseni tarkoituksen ja tutkimusasetelmani, aikatauluni ja syyn kyseisten organisaation sekä kyseisten haastateltavien valitsemiseen. Kerroin myös itseäni tutkimuksen tekijänä sekä siitä, miksi tutkin tätä aihetta. Läpinäkyvällä viestinnällä puolestaan varmistin, että haastateltavat olivat aineistonkeruun alusta loppuun tietoisia tutkimuksen teon vaiheista ja heiltä odotettavista asioista. Aineistonkeruun loppumisen jälkeen informoin haastatteluun osallistuneita tutkimuksen jatkosta sekä esimerkiksi mahdollisista aikataulun muutoksista.

Aineistoa käsitellessäni puolestaan huolehdin aineiston asianmukaisesta ja tietoturvallisesta säilyttämisestä sekä aineistoa litteroidessa että tekstitiedostoja käsitellessäni. Lisäksi huolehdin äänitteiden tietoturvallisesta tuhoamisesta aineistonkeruun ja sen jatkojalostamisen jälkeen. Tein tämän tietäväksi myös haastateltaville ennen äänitysluvan pyytämistä. Asiantuntijoiden haastattelemiseen itsessään ei voida kuitenkaan olettaa liittyvän sellaisia erityisiä tutkimuseettisiä huomioita, joita liittyy esimerkiksi väkivallan tekijöiden tai uhrien haastattelemiseen. Huolehdin kuitenkin riittävästä ja asianmukaisesta anonymisoinnista ja kaikkien tunnistetietojen piilottamisesta tällaista erityisen sensitiivistä aihetta käsitellessäni.

Lisäksi ennen itse haastatteluita lähetin sähköpostitse tutkimussuunnitelmani sekä avasin käyttämäni käsitteitä ja teoreettisia jäsennyksiä. Tämä lisää paitsi Eskolan

ja Suorannan (1998, luku 4) kuvaamaa kokemusmaailmojen yhteisyyden varmistamista, mutta toisaalta myös tutkimuksellista validiteettia, sillä merkitystenantojemme voitiin olettaa kohdistuvan samoihin käsitteisiin. Tuomi ja Sarajärvi (2002, s. 122) kuitenkin painottavat myös tutkittavien äänen esiin tuomisen merkitystä laadullisessa tutkimuksessa. Pyrinkin tuomaan tutkittavien ajatuksia mahdollisimman autenttisesti esiin tämän tutkimuksen tuloksissa. Äänen esiin tuomisesta ja autenttisuudesta huolehdiin muun muassa varmistamalla haastatteluissa, tarkoittiko haastateltava asiaa siten, kuin sen ymmärsin.

Lisäksi pyrin lisäämään tutkimuksen reliabiliteettia myös itse haastatteluissa. Koska usean eri aineistonkeruumenetelmän käyttäminen ei näyttäytynyt realistiselta tämän tutkielmanteon näkökulmasta, lisäsin havainnointikertoja haastatteluiden sisällä eli kysyin haastateltavilta samaa asiaa useilla eri kysymyksellä. Myös Eskola ja Suoranta (1998, luku 4) kuvaavat tällaisen haastatteluiden sisäisen havainnointikertojen lisäämisen lisäävän tutkimuksen tarkkuutta. Otin myös aineistojen laajuuden merkityksen huomioon tämän laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidessani, minkä vuoksi tein muutaman lisähaastattelun alkuperäisestä suunnitelmastani poiketen.

Itse analyysia tehdessäni pyrin myös toteuttamaan tietynlaista epäilyä (ks. Eskola & Suoranta, 1998, luku 5) omaa analyysiani kohtaan; jatkuvasti kriittisesti arvioimaan, punnitsemaan, kyseenalaistamaan ja refleктоimaan aineistosta tehtyjen tulkintojen luotettavuutta. Erityisesti metodologiseen hajanaisuuteen ajautuneen kriittisen mies- ja maskuliinisuuksien tutkimuksessa (Aho, Nieminen & Salo, 2022) oman position kriittinen tarkastelu osana tietoa tuottavia käytäntöjä on tärkeää. Toisaalta myös etäisyyden ottamisen, vertaispalautteen sekä päiväkirjamaisen itsereflektion suhteessa omiin tulkintoihin voidaan nähdä lisänneen tutkimuksen validiteettia. Olen kuin tasapainoillut omien luovien ajatusteni ja ennakkoymmärrykseni, teoreettisen viitekehyksen ja materiaalisen aineiston välillä. Tätä tasapainoilun lopputulosta pyrin tuomaan tässä tutkimuksessa läpinäkyvästi esiin omaa tutkimusprosessiani jatkuvasti sanoittaen.

5 PALJASTUMISEN UHKA MIEHISEN HÄPEÄN AIHEUTTAJANA PARISUHDEVÄKIVALLAN AVUN HAKEMISESSA

Seuraavissa empiirisissä alaluvuissa kuvaan niitä maskuliinisuuteen sitoutuvia merkityksiä, jotka aiheuttavat väkivallan tekijöille häpeää parisuhdeväkivallan avun hakemisessa. Avun hakemisen yhteydessä koettu miehinen häpeä ilmeni asiantuntijoiden kuvauksissa psyykkisenä kuormituskokemuksena ja erityisenä rooliristiriitana maskuliinisten rooliodotusten ja avun hakemisen välillä. Miehinen häpeä apua haettaessa yhdistyi epäonnistumiseen, hallinnan kadottamiseen ja haavoittuvuuteen. Ydinkategoriaksi puolestaan muodostui heikkouden ja siten epämaskuliiniseksi leimautumisen pelko. Alakategoriat muodostin suhteuttaen ne tähän ydinmerkitykseen, minkä lisäksi huomioin alaluokkien keskinäiset rinnastussuhteet. Lukujen nimitykset heijastelevat omaa tulkintaani aineiston ja teoreettisten yhteyksien vuorovaikutteisuudesta ja toisiinsa kietoutuneisuudesta.

Vaikka häpeä on kokemuksena yleismaailmallinen ja sukupuolia erottelematon, miehinen häpeä saa merkityksensä juuri maskuliinisuudesta. Kuten läpi tämän tutkimuksen, nimesin myös tämän tulosluvun alakategoriat häpeä-termillä esimerkiksi huoli-, riski- tai pelko-sanojen sijaan. Perustan käsitevalintani sille, että ensinnäkin huolen emotionaalinen voimakkuus näyttäytyy häpeää merkittävästi vaimeammalta ja pahimmillaan miesten subjektiivista kokemusta minimoivalta. Riski-termiin puolestaan liittyy erityisesti maskuliinisuuden kontekstissa toisinaan myös positiivinen konnotaatio, sillä riskinoton voidaan nähdä olevan kiinteä osa maskuliinista ideolo-

giaa (Thompson & Pleck, 1995; Mahalik ym. 2003; Levant, Hall, Rankin, 2013; Thompson & Bennett, 2015). Pelko primaarisena perustunteena puolestaan suuntautuu pääasiassa itsen ulkopuolisiin uhkiin sen sijaan, että se kohdistuisi oman hyväksyttävyyden menettämiseen.

Toisaalta häpeä tuo esiin myös omien kasvojen menettämisen välttämiseen liittyvää ennakkointia. Tulosluvun nimessä käytetty uhka paljastumisesta kuvaa juuri tällaista väkivallan ilmi tulemisen pelkoa sekä siten häpeän ennakkointia. Lisäksi termin käyttö tuo esiin pyrkimystä laajentaa ja osaltaan dekonstruoida institutionalisoituneen maskuliinisuuden kuvaa. Häpeä sijoittuu niiden haavoittuvuutta ja heikkoutta osoittavien tunteiden joukkoon, joiden kokemuksellista poissulkemista sekä Scheffin ja O'Neilin kuvaavat teorioidensa ydinkonstruktiona ja ennen kaikkea miesten inhimillisen hyvinvoinnin heikentäjänä.

On kuitenkin huomattava, että väkivaltatyön asiantuntijat eivät aina eksplisiittisesti kuvanneet tiettyjen kuormituskokemusten yhdistyvän juuri maskuliinisuuteen tai väkivaltaa käyttävien miesten sukupuoleen (ks. myös Tiainen, 2002). Miessukupuoli näyttäytyy usein oletusarvoisena ja kyseenalaistamattomana ja siten piilotettuna (Aho, 2016). Esimerkiksi puhuessani uramenestyksen ja maskuliinisuuden yhteydestä perustan tulkintani tutkimuskirjallisuuteen ja mieheyden teoreettisiin jäsenyksiin, joita aineistossa esiintyvä merkityksenanto tukee. Koska minuus on aina myös sukupuolistunutta (ks. esim. Coole, 1995) sukupuolen merkitys identiteettiä, minuutta ja toimijuutta rakentavana kategoriana jää usein tunnistamatta. Tuloksissa ilmenevän sukupuolisidonnaisuuden voidaan lopulta nähdä olevan osin omaa, teorian ja aineiston vuoropuhelusta johdettua tulkintaani.

Teoreettisesti tarkasteltuna tämä ensimmäinen tulosluku kuvaa miesten kokemaa, maskuliinisesta normatiivisuudesta merkityksensä saavaa miehistä häpeää sekä pelkoa omien kasvojen menettämisestä. Koska häpeä liittyy voimakkaasti itsen ja oman haavoittuvuuden paljastumiseen – kuin emotionaaliseen alastomuuteen – väkivaltaansa apua hakevat miehet joutuvat asettamaan itsensä, koko minuutensa ja oman miehisen hyväksyttävyytensä arvioivien katseiden alaiseksi. Tällaista avun hakemiseen liittyvää tuomitsemisen pelkoa kuvattiin muun muassa seuraavasti:

He myöskin pelkää että me tuomitaan ja niinkun jotkut miehet sanoo että ei huvita yhtään millekään kukkahattutädeille tulla juttelemaan et mielikuva voi olla sellainen että

täällä ollaan niinku papiljotit päässä ja heristetään sormea, että mitä sä olet mennyt tekemään

Koetaan pelkoa ja luuloa että miten miten niinku työntekijät minuun suhtautuvat ja suhtaudutaanko minuun naistenhakkaaja mutta myös sitä että mitä muut ihmiset ajattelee että jos joku tietää että mä oon nyt tällaisen asian takia hakeutunut apuun niin leimaannunko sitten niinku ympäristön silmissä – et se näkyy selkeesti niinkun negatiivisena leimana

Pelko ja epävarmuus siitä, peittääkö tekijän väkivaltakäyttäytyminen hänen koko identiteetin ja minuuden, tuli aineiston kuvauksissa esiin toisinaan hyvinkin voimakkaana ja raastavana kuormituskokemuksena. Edellä kuvatut sitaatit tuovat esiin erityisesti häpeän ennakointia ja miehisten kasvojen menettämisen pelkoa apua haettaessa. Siirryn seuraavissa alaluvuissa kuvaamaan tarkemmin tuomitsemisen pelkoon liittyviä maskuliinisen häpeän merkityksiä parisuhdeväkivallan avun hakemisessa.

5.1 Häpeä epäonnistumisesta

Häpeä epäonnistumisesta ilmeni haastateltavien puheessa merkittävänä avun hakemista vaikeuttavana kuormitustekijänä. Asiantuntijat kuvasivat miestekijöiden pyrkivän välttämään epäonnistumista usealla eri elämänalueella, minkä perusteella nimesin kyseisen teeman häpeäksi epäonnistumisesta. Jaottelin edelleen miesten kokeman epäonnistumisen häpeän kohdistumaan uraan ja työelämään, isyyteen ja vanhemmuuteen sekä parisuhteeseen ja puolisona toimimiseen. Näillä miesten elämään oleellisesti vaikuttavilla elämänaloilla häpeä saavutusten menettämisestä ja epäonnistumisesta aiheutti psyykkistä kuormittuneisuutta. Lopulta tämän kuormituksen voidaan nähdä heikentäneen miesten kokemaa toimijuuden mahdollisuuksia osana parisuhdeväkivallan avun hakemista.

Teoreettisesti tarkasteltuna työelämässä ja uralla, isyydessä ja vanhemmuudessa sekä parisuhteessa koettu häpeä epäonnistumisesta yhdistyy useisiin ideologisen maskuliinisuuden tekijöihin. Menestys, onnistuminen ja sosiaalinen status (Thompson & Pleck, 1995; Mahalik ym. 2003) olivat merkittävimpiä epäonnistumisen häpeää jäsentäviä teemoja. Ne ilmenivät kuormittumisen kokemuksina ja avun hakemista vaikeuttavina maskuliinisinä ihanteina, joita väkivaltaisen käyttäytymisen pelättiin

rikkovan. Juuri näiden maskuliinisten ihanteiden säilyttämisen vuoksi miehet pelkäsivät oman väkivaltaisen toimintansa paljastumista; epäonnistuminen merkitsisi oman miehisyyden kyseenalaistumista, emaskulaatiota sekä siten kivuliasta häpeää.

Niin epäonnistumisen häpeän kuin muidenkin teemojen suhteen erityisesti oman väkivaltaisen toiminnan paljastuminen ja niiden myötä häpeällinen kasvojen menettäminen koettiin niin merkittäväksi kuormitustekijäksi, että sen voitiin nähdä vaikuttavan miesten avun hakemiseen negatiivisesti. Seuraavissa aineistositaateissa tiivistyvät oleellisesti kaikki ne alakategoriat, jotka kuvaavat epäonnistumisen häpeää. Puheenvuoroissa avun hakemiseen liittyvästä miehisestä häpeästä tuli hyvin kokonaisvaltaista ja psyykkistä ahdinkoa aiheuttavaa:

[...] et tietääkö tai saako joku muu tietää tai esimerkiksi jos on sukua tai lapsia tai muuten että mitä muita vaikutuksia tällä voi olla. Ja sitten jos on tapahtunu sellainen ylilyönti että väkivallanteko että siinä on viranomaiset mukana, lastensuojelu, poliisi –niin silloin se häpeä ikään kuin seuraa sitten muissakin yhteyksissä kuin pelkästään pohtien sitä tilannetta. Et miten ne vaikuttaa työhön ja saako nukuttua – se kertautuu.

Sitten niinku pelko niistä seuraamuksista ja niinku seuraamusten pelko voi sillä tavalla olla tuota hirveän iso että jos on sikäli niinku ns. tavallinen tallaja että kun on ihan niinkuin tavallisesti töissä ja perheellinen ja ja ja näin pois päin niinkun elämänhallinta kunnossa niin niin ihmiset ei sit tiä et jos he lähtee hakeen apua niin lähteeks siitä suoraan joku soitto poliisille ja tulee sitten tuomio ja kaikkea tällaista siihen liittyy niin paljon kaikkea epävarmuutta.

Edellä kuvatuissa aineisto-otteissa ilmi tullutta epäonnistumisen häpeää määrittävät kategoriat ja teemat ovat teoreettisessa yhteydessä erityisesti O'Neilin roolikontfliktiteorian maskuliinisen ideaalin kolmanteen osa-alueeseen, menestyksen ja statuksen tavoitteluun. Lisäksi epäonnistumisen välttäminen sitoutui teorian empiirisen mallin SPC-ulottuvuudelle. SPC kuvaa mieheyteen yhteydessä olevaa menestyksen (*success*), vallan (*power*) ja kilpailullisuuden (*competition*) ensisijaisuutta. Jokainen näistä määreistä tuli merkittävällä tavalla esiin asiantuntijoiden kuvauksissa niin työn, parisuhteen kuin vanhemmuudenkin osalta. Lisäksi saavutusten menettämisen häpeän voidaan nähdä olevan osa sukupuoliroolien aiheuttamia, mieheen itseensä kohdistamia rajoitteita (*personal restrictions*) osana GRC:n henkilökohtaisten kokemusten muuttujia. Kaikki kolme SPC-ulottuvuuden osatekijää – menestys, valta ja kilpailu – ilmenivät työhön ja uraan liittyvässä epäonnistumisen häpeässä, kun taas isyyteen,

puolisona olemiseen ja perheeseen GRC:n yleisistä mieheyden ideaaleista yhdistyivät ennen kaikkea halu statuksen säilyttämiseen sekä pyrkimys henkilökohtaiseen onnistumiseen.

Epäonnistumisen häpeä yhdistyy myös Scheffin withdrawal-tyyppiseen emotionaaliseen ulossulkemiseen ja oman tunnekokemuksen sivuuttamiseen; epäonnistumisen häpeän aiheuttaman kokemuksen poissulkemalla väkivaltaa käyttävän miehen ei tarvitse kohdata näitä kipeitä, haavoittavia ja heikkoutta osoittavia tunteita. Epäonnistumisen pelko ja häpeän välttämisen pyrkimys yhdistyvätkin erityisesti kokemukseen omasta hyväksyttävyydestä sekä siitä, kokeeko mies olevansa onnistunut ja miehenä riittävä omasta väkivaltatoiminnastaan huolimatta. Koska maskuliinisuus määrittyy aina suhteessa feminiinisyteen⁷ ja koska mies on kaikkea, mitä nainen ei ole (Kaufman, 1987, s. 13; Jokinen, 2000, s. 210), miehenä epäonnistuminen merkitsisi lopulta naiselliseksi leimautumista. Feminiinisyden pelon voidaan puolesta nähdä olevan sukupuoliroolikonfliktin rajoittavien vaikutusten ydintekijä (O'Neil & Nadeau, 1999, s. 96; O'Neil, 2008; 2012).

Lisäksi epäonnistumisen häpeä sitoutuu maskuliinisessa ideologiassa ilmeneviin normatiivisiin odotuksiin siitä, kuinka miehen tulisi onnistua kaikessa, mihin hän ryhtyy (Thompson & Pleck, 1995; Mahalik ym. 2003; Thompson & Bennett, 2017, s. 51; Krivoshchekov, Gulevich & Blagov, 2023, s. 2). Epäonnistumisen pelkoa kuvattiin aineistossa muun muassa miehen itselleen asettamien henkilökohtaisten odotusten rikoutumisella:

Kyllä ja sit tähän liittyy tietysti aina ylisukupolvisuuden kysymyksiä että moni on sitä sanonu että en ole halunnut toimia samalla tavalla kuin vanhempani että siinäkin se häpeä ja syyllisyys siitä että en ole pystynyt siihen mitä olen tavoitellut elämässä.

Mieheyden näkökulmasta juuri tämä epäonnistuminen ja häpeä siitä että en ole onnistunut. Sanotaan vaikka että haluan toimia eri tavalla kuin isäni enkä ole pystynyt siihen niin siinä se (häpeä) näkyy aika vahvasti, ajattelen.

Aineistosta on myös tulkittavissa, kuinka oman väkivaltatoiminnan paljastumisen pelättiin merkitsevän näiden henkilökohtaisen onnistumisen, menestymisen ja saavutusten mitätöintiä, mikä puolestaan aiheutti näihin maskuliinisiin merkityksiin sitoutuvaa häpeää. Ilmi tuleminen ja paljastuminen ovat vahvasti yhteydessä kasvo-

jen menettämiseen ja Scheffin kuvaamaan sosiaalisen merkityksellisyyden ja oman arvokkuuden säilyttämisen tarpeeseen. Kasvojen menettäminen merkitsee aina riskiä sosiaaliselle ulossulkemiselle, mikä tekee kokemuksesta avun hakemisen toimijuutta heikentävän.

On kuitenkin huomattava, että oman väkivaltakäyttäytymisen paljastuminen ja sitä seuraava miehinen häpeä saattavat parhaimmillaan toimia myös avun hakemista edistävinä motivaatiotekijöinä. Väkivallan esiin tulemisen motivoiva vaikutus tulee ilmi muun muassa seuraavassa aineisto-otteessa:

Niin niin usein tavallaan se se että jos niinku niin ne ketkä hakeutuu jonkun kriisin kanssa niin silloin se kriisi on yleensä sysäys kyllä. Että mikä tunne siitä on syntynyt onko se sitten häpeää [...] että tavallaan se joku näkee tai että se on tullut ilmi se asia josta tulee häpeä niin sitä lähdetään niinku hoitamaan sitä asiaa sen takia koska se on tullut julki eikä voida muuta on pakko niinku kyllä hoitaa.

Kyseistä sitaattia voidaan tulkita myös Gottzénin (2016) tutkimuksiin peilaten. Gottzénin mukaan häpeän osoittaminen toimii pyrkimyksenä tehdä eronteko todellisen itsen ja väkivallan välille, kuin miehisen hyväksyttävyyden hakemisenä ja yhteyden palauttamisenä toisiin. Tällaisen häpeän osoittamisen voidaan nähdä tukevan hyväksytyä maskuliinisuutta – väkivaltakäyttäytymistään julkisesti häpeävä mies osoittaa ymmärtäneensä tehneen väärin ja on halukas toimimaan toisin (mts. 173).

5.1.1 Häpeä epäonnistumisesta työelämässä

Asiantuntijat kuvasivat väkivaltaa käyttävien miesten kokemaa häpeää epäonnistumisesta erityisesti työelämän ja uran sekä näihin liittyvän henkilökohtaisen menestyksen ja työhön liittyvän statuksen suhteen. Työelämään ja urastatukseen liittyvä menettämisen ja epäonnistumisen häpeä ilmeni haastateltavien kuvauksissa erityisesti kasvojen menettämisen uhkana oman väkivaltatoiminnan mahdollisen paljastumisen myötä apua haettaessa. Työ, ura ja erityisesti niihin liittyvä sosiaalinen arvonanto voidaan ymmärtää kiinteänä osana perinteistä maskuliinisuuden rakentumista (Brannon, 1976 *“the Sturdy Oak”*; Thompson & Pleck, 1995; Jokinen, 2003, s. 13; Aho, 2019; Hyvönen, 2021).

Merkittävin tekijä, joka vaikutti väkivaltaa käyttävien miesten epäonnistumisen häpeään, oli avun hakemisen seurauksellisuuteen liittyvä ennakoimattomuus ja epävarmuus. Käytännössä tämä epävarmuus ilmeni miesten pelkona siitä, mitä tapahtuu, mikäli väkivaltaa käyttävä mies hakee apua. Koska avun hakemisen myötä tapahtuvat seuraukset näyttäytyivät epäselvinä, työelämään ja uraan liittyvä epäonnistumisen häpeä yhdistyi ennen kaikkea oman väkivaltaisuuden julki tulemisen ja paljastumisen pelkoon. Tällainen pelko oman väkivaltatoiminnan paljastumisesta ja siten työelämän saavutusten menettämisestä tuli esille seuraavasti:

Mä ajattelen myös niinku sellaista ihmisryhmää, missä esimerkiksi vaikka joku niin kuin tämmöinen sosiaalinen asema tai yhteiskunnallinen asema tai niinku estää ikään kuin [avun hakemisen] tai siinä se häpeä niinku että mä menetän kaiken jos mä nyt niinku tällaisen asian niinku tuon esille et jotka on sellaisessa asemassa

Se iso pelko siinä, että mitä tapahtuu sitten jos hakee apua jos menee jonnekin työtapaamiselle [...] niinku kun näitä tapahtuu ensimmäistä kertaa niin sehän on kauhistuttava ajatus että no mitä sitten tapahtuu [...] saako kaikki tietää mun työpaikalla ja miten mä pääsen minnekään tapaamisiin. Että on iso epävarmuus siitä että mitä seurauksia tällä on että kun se väkivalta on piilossa kodissa niin se on pelottava ajatus jos me tän asian kanssa lähdetään jonnekin niin mitä sitten tapahtuu

Kuten edelliset aineisto-otteet tuovat esiin, ilmi tulemisen pelko ja sen myötä tapahtuvat kuvitellut työelämän menetykset kohdistuivat erityisesti omaan asemaan ja uskottavuuteen sekä työyhteisössä että toisaalta normatiiviseen näkemykseen uralaan menestyvästä miehestä. Asiantuntijoiden kuvauksissa miehet pelkäsivät esimerkiksi irtisanotuksi tulemista tai oman kyvykkyyden ja uskottavuuden menettämistä sekä nykyisten että tulevien työnantajien ja kollegoiden silmissä. Lisäksi tekijät pelkäsivät leimautuvansa väkivaltaisiksi, mikäli joku työyhteisöstä näkisi, kun mies saapuu väkivaltatyöhön identifioituvan organisaation tiloihin.

Teoreettisesti tarkasteltuna menestyksen ja työuraan liittyvien saavutusten pyrkimys yhdistyy maskuliiniseen ideologiaan kuormitusta aiheuttavaa tekijänä; riittävän statuksen saavuttaminen edellyttää jatkuvaa työelämässä menestymistä ja yhä uusia henkikohtaisia saavutuksia myös uusissa maskuliinisuuksissa (Thompson & Bennett, 2017, s. 53). Lisäksi työssä menestyminen voidaan nähdä erityisenä maskuliinisuuden mittarina (Thompson & Pleck, 1995; O'Neil & Nadeau, 1999, s. 95). Sosiaaliseen arvonantoon liittyvä kunnioitetuksi tulemisen tarve (Thompson & Bennett,

2017, s. 56) myös työelämässä näyttäytyy merkittävä maskuliinisuutta ilmentävänä tekijänä (Mahalik ym., 2003; Isacco & Wade, 2017, s. 141). Myös Scheff (1997, s. 81) kuvaa, kuinka naisten suuntautuessa muiden ihmisten hyvinvointiin ja perhesuhteisiin miehet joutuvat etsimään roolejaan erityisesti työelämästä.

Työhön, uraan ja työelämään liittyvä epäonnistumisen pelko kohdistui siis ennen kaikkea juuri sosiaalisen minuuden rakentumisen näkökulmasta muiden itseen kohdistuviin kuviteltuihin tuomitseviin ja paheksuviin reaktioihin. Lisäksi sosiaalisen tuomitsemisen ja toisten silmissä oman miehisyyden menettämisen voidaan nähdä olevan yleisesti yhteydessä Scheffin kuvaamaan sosiaalisten sidosten merkityksellisyys-teen; väkivallan paljastuminen uhkaa tätä sidosta sosiaalisen arvonannon menettämisen myötä. Lopulta psyykkistä kuormitusta ja häpeää aiheuttaa siis se, kokeeko mies olevansa hyväksytty ja arvostettu työyhteisössään väkivaltatoiminnastaan huolimatta. Tätä epävarmuutta kuvattiin aineistossa seuraavasti:

[...] niinku semmosen niinkun jonkun muun sivun paljastuminen vaikka ihan julkisuuteen tai niinku vaikka isossa työyhteisössä tai tuommoisessa isossa organisaatiossa vaikka joku tavallaan että sä olet semmoisessa asemassa siellä että sun oletetaan olevan esimerkki

Koska työelämään ja uraan liittyvät saavutukset sekä kunnioituksen ja sosiaalisen statuksen ansaitseminen juuri työn kautta määrittävät maskuliinisuutta niin merkittävästi, näiden maskuliinisten tekijöiden menettäminen nostaisi pintaan haavoittavia tunteita ja oman maskuliinisuuden menettämisen uhkaa. Muun muassa seuraavat aineisto-otteet ilmentävät juuri tällaista ristiriitaa maskuliinisiin työsaavutuksiin ja asemaan liittyvien rooliodotusten sekä niitä murentavan väkivallan välillä:

Nimenomaan just se on se kasvojen menettäminen varmaan oikea niinku termi siinä. [...] on siis niinku tällaisessa tällaisessa asemassa ja tehnyt niinku näyttävään uran tai jotain mikä niinku sitten estää sinne avun piiriin niinku menemisen [...] että voi olla semmoinen ikään kuin työ-sivupersona josta kukaan ei ikinä uskoisi

Kyseiset puheenvuorot tuovat myös esiin, kuinka perinteisestä miehisestä stereotyypistä poikkeamisen on todettu vaikuttavan erityisesti häpeän ennakointiin (Overstreet & Quinn, 2016). Lisäksi aineisto-otteet ilmentävät O'Neilin kuvaaman roolikuormitusteorian valossa epäonnistumisen pelko työelämässä oman väkivaltaisuu- den ilmi tulemisen seurauksena tuo esiin avun hakemisen ja normatiivisen maskulii-

nisuuden välistä ambivalenssia. Avun hakemisen myötä oma väkivaltatoiminta todennäköisesti vähitellen korvautuisi kestävimmillä konfliktinratkaisukeinoilla ja miehen sekä hänen puolisonsa hyvinvointi paranisi. Oma miehuus uhkaisi kuitenkin tulla kyseenalaistetuksi ja pahimmillaan menetetyksi, sillä väkivallan ilmi tuleminen myötä maskuliininen kyvykkyys ja kunnioitus työelämässä uhkaisivat kadota.

5.1.2 Häpeä epäonnistumisesta isyydessä

Työelämään liittyvän epäonnistumisen lisäksi toinen merkittävä miehiseen häpeään sitoutuva teema oli isyys osana vanhemmuutta. Halu onnistumiseen ja menestymiseen myös isyydessä ja vanhemmuudessa näyttäytyivät huomattavina kuormitusta aiheuttavana tekijöinä, ja niiden kuvattiin vaikeuttavan avun hakemista parisuhdeväkivaltaan. Kuten muissakin alakategorioissa, erityisesti kasvojen menettämisen pelko oman väkivallan paljastuminen myötä apua haettaessa oli merkittävä psyykkistä kuormittuneisuutta lisäävä tekijänä myös isyyden ja vanhemmuuden tulosluokassa.

Miesten kokema psyykinen ahdinko ja miehinen häpeä apua haettaessa liittyivät erityisesti pelkoon sen kyseenalaistamisesta, kykeneekö väkivaltaa käyttävä mies olemaan hyvä isä ja lapsen tarpeisiin vastaava vanhempi. Onnistuminen isänä ja hyvä isyys voidaan nähdä olennaisena osana mieheyttä erityisesti uusissa maskuliinisuukissa, kuten hoivaavassa mieheydessä (Elliott, 2020) sekä hybridi- ja inklusiivisessa maskuliinisuudessa (ks. Anderson, 2009; Eisen & Yamashita, 2019). Haastatteluissa kuvattu miesten kokemus ahdistuneisuudesta oman vanhemmuuden kyseenalaistamisen suhteen liittyikin ennen kaikkea väkivallan ja vanhemmuuden välisen ristiriitaisuuteen sekä uusiin mieheyden vaatimuksiin. Teoreettisesti tarkasteltuna nämä ristikkäiset vaatimukset ilmentävät O'Neilin kuvaamaa roolikuormitusta.

Hyvään vanhemmuuteen ja isyyteen liitettävät attribuutit kuten hoiva, suojeleminen ja tarpeisiin vastaaminen näyttäytyvät hyvin vastakkaisilta väkivallan ja toisen tarkoitukselliseen satuttamisen kanssa. Miesten kokema kuormittuneisuus avun hakemista hankaloittavana tekijänä sai merkityksensä juuri näiden kahden vastakkaisen tekijän yhteensopimattomuudesta. Seuraavat puheenvuorot tuovat merkittäväällä tavalla esiin postmodernin, hoivaavan mieheyden vaatimusta sekä toisaalta häpeää oman väkivaltakäyttäytymiseen liittyvästä avuttomuudesta ja keinottomuudesta sekä siten lopulta oman maskuliinisuuden murentumisesta:

Nämä isät on isyysvapaalla ja näiden odotukset on niinku sitä isyyttä kohtaan suuret ja sitten jos sä et pystykään tavallaan niin niitä niinku täyttämään tai omasta mielestä riittävästi niinku täyttämään ni musta näillä isillä aika monella niinku jotenkin korostuu. Niin siinä mä ajattelen että monella tulee se niinku se häpeän tunne että ei ehkä olekaan pystynyt siitä ikään kuin suoriutumaan niin kuin on ajatellut.

Se vaatii ihan valtavasti sitä vastuun ottamista siitä vanhemmuudesta vaikka valitettavasti siihen ei kaikki kykene vaikka tahtotilaa on ja siinä taas ehkä mä ajattelen että se häpeä kysymys nousee niinku että kokee semmoista epäonnistumista

Sitaateissa häpeä yhdistyi koetun epäonnistumisen lisäksi miehen sisäiseen haaluun ja tarpeeseen olla hyvä isä. Vaikka onnistuminen ja henkilökohtaiset saavutukset määrittävät normatiivista maskuliinisuutta myös isyydessä erityisesti hybridisoituvien maskuliinisuuksien suhteen, omaan väkivaltakäyttäytymiseen liittyi myös subjektiivisesti hyvin kipeä kokemus omien lasten hyvinvoinnista. Tätä raastavuutta sekä lapsia avun hakemiseen motivoivana voimana kuvattiin esimerkiksi seuraavasti:

[...] eikä halua että omat lapset joutuu kokemaan samanlaista mitä itse olen kokenut. Tai sitten jotain ihan konkreettisia tilanteita kun lapsi on jotenkin tai että asiakkaat on kertonu sitä että oli pitkään miettinyt avun hakemista ja ei vaan saanut sitä tehtyä mutta sitten tuli joku tämmöinen riitatilanne missä oli väkivaltaa niin se niinku heidän pieni tytär on jotenkin reagoinut siihen ja sanonut että "sinä lopetat sinä lopetat" niin että se oli ollut se lapsen reaktio. Ja siihen liittyy se että hän ajatteli sitä asiaa silleen niinku että hän ei halua että oma lapsi joutuu tällöistä kokemaan tai näkemään

Aineisto-otteissa miesten kokemus epäonnistumisen häpeästä ja kasvojen menettamisestä apua haettaessa ei yhdistynyt vain miehisten roolien täyttämättömyyteen. Onnistuminen isyydessä ja hyvä vanhemmuus osana uutta maskuliinisuutta toivat esiin tätä rakenteellista rooliodotusta sisäistettynä ja todellisena kokemuksena – sitaatissa mieheys ja siihen kohdistuva rakenteellinen normatiivisuus yhdistyvät siis toimijatasen subjektiiviseen kokemuksellisuuteen. Aineisto-ote tuo esiin myös huomion siitä, kuinka hyvän, väkivallattoman isyyden saavuttaminen vaatisi kuitenkin osin tiedostetustikin ulkopuolisen avun hakemista väkivallan lopettamiseksi. Tämä avun hakeminen toisaalta uhkasi oman hyvän vanhemmuuden statuksen menettämistä sekä siten merkitsisi epäonnistumista isänä. Tällä tavoin seurauksellisuuden pelko yhdistyi erityisesti epätietoisuuteen sekä riskien punnintaan apua haettaessa.

Lisäksi vanhemmuuden statuksen menettämiseen yhdistyvä seurauksellisuus ilmeni haastateltavien puheessa ennen kaikkea pelkona omien lasten huoltajuuden menettamisestä. Asiantuntijat kuvasivat miesten huolta erityisesti lastensuojeluilmoitusten tekemisestä sekä sen myötä tapahtuvasta epärealistisestakin lasten menettämisen pelosta, kuten seuraavat aineisto-otteet tuovat esiin:

[...] että mitä tästä [avun hakemisesta] seuraa mun perheelle tai menetätkö mä mun lapset.

Isillä on hirveän paljon sitä lasten menettämisen pelkoa siinä erossa mutta tietysti taas peilaan niinku sitä niinku sitä väkivaltaa ja sitä häpeää vasten niin myös se niinku se et kyl he yleensä on he tietää ja on tietoisia siitä miten he on toiminut.

Seurauksellisuuden ja siihen liittyvän epätietoisuuden lisäksi epäonnistumisen pelko isyyden ja vanhemmuuden suhteen liittyi aineistossa erityisesti omaan kykenevyyteen ja osaamiseen. Oma kykenevyys, eri elämänalueilla menestyminen sekä näiden elämänalueiden haltuunotto liitetään kiinteästi maskuliiniseen ideaaliin (Thompson & Bennett, 2017, s. 56). Avun hakeminen väkivaltaan merkitsee kuitenkin tämän maskuliinisten ominaisuuden menettämisen – sekä siten koko hyväksyttävyytensä ja kelpaavuutensa, minuutensa ja identiteettinsä – uhkaa. Tällöin psyykkisen kuormittuneisuuden voidaan nähdä syntyvän myös oman kyvyttömyyden ja isyyteen liittyvän osaamattomuuden paljastumisesta sekä itselle että todellisille tai kuvitelluille toisille.

Maskuliinisuuden merkitystä isyydessä tuo ilmi myös mielenkiintoinen huomio siitä, kuinka haastateltavat kuvasivat miesten puhuvan juuri isyydestä, eivät vanhemmuudesta yleisesti. Termi isyys sisältää sukupuolittuneen merkityksen erottautuen äitiydestä ja naisena olemisesta. Myös tämä kategorisen sanavalinnan käyttö tuo ilmi juuri mieheyteen yhteydessä olevaa maskuliinisuuden hegemoniaa ja jatkuvaa kilpailua eri elämänaloilla menestymisessä. Kilpailu ei kuitenkaan välttämättä ole todellista – se on pikemminkin symbolista, mutta kuitenkin pakottavaa ja miesten toimijuuteen vaikuttavaa. Tämä ilmeni aineistossa muun muassa puheena siitä, kuinka:

Se vaatii etenkin niin kuin isiltä ihan hirveän paljon jotenkin että on niinku sinut itsensä kanssa ja hyväksynyt sen että että mun ei vanhempana tarvi olla täydellinen eikä ole semmoista täydellistä vanhemmuutta olemassa. Mutta jotenkin ehkä näiden miesten

kohdalla se korostuu että pitäisi sitten kyetä semmoiseen jotenkin niinku se huippuisyyteen ettei nyt vaan jotenkin jää äidin varjoon.

Kuten kyseinen sitaatti ilmentää, O'Neilin teorian suhteen isyyden ja vanhemmuuden kategoria sitoutuu ennen kaikkea menestykseen ja onnistumiseen sekä näiden maskuliinisten tekijöiden mahdolliseen kyseenalaistumiseen. Onnistuminen ja menestymisen halu eivät kuitenkaan rajoitu ainoastaan työelämään ja urakehitykseen, vaan uusien hybridisoituvien maskuliinisuuksien myötä pyrkimys henkilökohtaisiin saavutuksiin laajenee aiemmin perinteisesti feminiiniseksi nähdylle elämänille, kuten perheeseen ja hoivaan. Kokonaisuudessaan aiempien tulosluokkien tapaan myös isyyteen ja vanhemmuuteen liittyvä epäonnistumisen häpeä toimi avun hakemista estävänä tekijänä ennen kaikkea oman maskuliinisuuden menettämisen pelon, Scheffinkin teoretisoiman maskuliinisuuteen sidotun häpeän myötä.

5.1.3 Häpeä epäonnistumisesta parisuhteessa

Työelämässä menestymisen ja isyydessä onnistumisen lisäksi häpeä epäonnistumisesta ilmeni väkivaltaa käyttävän miehen parisuhteessa sekä puolisona onnistumisessa. Parisuhdestatuksen ja parisuhteessa tai avioliitossa olemisen voidaan nähdä olevan osoitus oikeanlaisesta, ideaalista ja normatiivisesta mieheydestä (Thompson & Bennett, 2017). Lisäksi häpeä epäonnistumisesta parisuhteessa yhdistyy maskuliinisen ideologian heteroseksuaalisuuden ja -seksismin normiin (mts. 56). Tässä tuloskategoriassa parisuhteen menettämisen pelko väkivaltaisen käyttäytymisen vuoksi ilmeni miehistä häpeää ja psyykkistä kuormitusta lisäävänä, avun hakemista vaikeuttavana tekijänä.

Teoreettisesti tarkasteltuna O'Neilin kuvaama roolikuormitus tuli esiin parisuhteen kategoriassa erityisesti ristiriitana normatiivisten maskuliinisten toimintatapojen ja oman maskuliinisuuden mahdollisen kyseenalaistumisen välillä. Parisuhde koettiin aineistossa normatiivisena ja luonnollistettuna tilana, jolloin parisuhteen menettäminen oman väkivaltatoiminnan seurauksena näyttäytyi maskuliinisten rooliodotusten vastaisena sekä siten miehistä häpeää aiheuttavalta:

Se häpeä ja se niinku se epäonni tai niinku on jo tavallaan se parisuhde hajonnut niin häpeä siitä ja sitten ehkä myös häpeä tai epäonnistumisen kokemus niinkun siinä eroavhemmuudessa

On voinut olla semmoinen kulissi siitä parisuhteesta että ulospäin niinku näytetään että kaikki on ihan ok ja eihän se välttis ulospäin näykään et haetaan itselle apua mutta siinä on aikamoinen tunnustaminen sitten myös itselleen että ollaankin tällaisessa tilanteessa

Semmoisia on tullut esiin että hävettää kun homma on mennyt viranomaisille ja hävettää jos on mennyt läheisille ja sitten ero on ainakin niin monille tosi häpeällinen ja kipeä paikka vaikka siihen olisikin niinku ne syyt tiedossa. Ja sillä tavalla niinkun tuota olisi niinku aika käsiteltykin jo niin sitten tai sillä tavalla hyväksyty se ero mut silleen et se on niinku ollut on iso juttu että sitten ne häpeän kohteet on enemmän ollut siellä niinku itsen ulkopuolella.

Häpeä epäonnistumisesta laajeni parisuhteen murentumisen lisäksi toisinaan siis myös kokemukseen epäonnistuneesta ja rikkoutuneesta perheestä. Parisuhdestatuksen menettämisen suhteen kuvattiin, kuinka *“ero on niin monille tosi häpeällinen”*. Parisuhdestatuksen sekä siten oman kyvykkyyden, hyväksyttävyyden ja kasvojen menettämisen pelko ilmenivät haastattelukuvauksissa toisaalta myös miesten kokemana kasvojen menettämisen ennakointina ja häpeän välttämisen pyrkimyksenä. Häpeä voidaan nähdä avun hakemista hankaloittavana tekijänä erityisesti tilanteessa, jossa parisuhteen säilyminen vaatisi ulkopuolisen avun vastaanottamista, mutta joka samaan aikaan toisi ilmi miehen päättymässä olevan parisuhdestatuksen sekä siten mahdollisen kokemuksen kelpaamattomuudesta ja kyvyttömyydestä miehenä. Tällainen maskuliinisen ideologian sekä toisaalta psykososiaalisen hyvinvoinnin välisten vaatimusten ristiriita näyttäytyy psykologista ahdinkoa sekä avun hakemiseen liittyvää epävarmuutta lisäävänä kuormitustekijänä.

Parisuhdestatuksen säilyttämisen tarpeen lisäksi häpeä epäonnistumisesta parisuhteessa ja puolisona ilmeni haastateltavien kuvauksissa erityisesti puheena siitä, miten väkivaltaa käyttävät miehet pelkäsivät parisuhteensa päättyvän, mikäli väkivaltaisuus ei loppuisi ilman avun hakemista. Kuormitusta aiheuttavana ristiriitana tuli esiin kuitenkin toisaalta parisuhteen säilyttämisen halu, mutta toisaalta apua haettaessa oman puolison satuttaminen paljastuisi merkiten lopulta epäonnistumista miehisen turvan ja turvallisuuden takaamisessa. Tämä tuli merkittävällä tavalla esiin muun muassa seuraavissa puheenvuoroissa:

Vankilassa töitä tehneenä ne kaikkein pahimmat vangit on niitä jotka on vaimonsa raiskaajia tai lyöjiä ja tappajia ja ne on niinku alimpaan niinku helvettiin luettu suurin piirtein mutta sitten on se tosiasia kuitenkin että sata vankia joista yheksälläkymmenellä

yheksällä on väkivaltaa parisuhteessa. Sitten tavallaan se häpeä jos se tulee ilmi että mä oon sitä ihmistä jota pitäisi suojella oman maskuliinisuuden näkökulmasta ni lyönyt ja alistanut niin sen kertominen on todella vaikeata.

Häpeä siitä että sä oot heikompaan kohdistanu väkivaltaa liittyy mun mielestä vahvasti siihen maskuliinisuuteen

Epäonnistumisen pelko parisuhteessa liittyy siis paitsi parisuhdestatuksen menettämiseen ja siten maskuliinisen identiteetin kadottamisen uhkaan, mutta toisaalta myös epäonnistumiseen miehisenä nähdyn turvan ja suojelun tarjoajana. Erityisesti perinteiseen maskuliinisuuteen liitetty käsitys miehestä turvan tuojana sekä suuremman fyysisen kokonsa että järkkymättömäksi nähdyn emotionaalisen ja rationaalisen tunne-elämän suhteen (Thompson & Bennett, 2017, s. 56) on ristiriidassa tarkoituksellisen satuttamisen sekä psyykkisen turvallisuuden rikkomisen suhteen. Myös tämän ristiriitaisuutta ilmentävän vastakkainasettelun voidaan nähdä lisäävän miesten kokemaa psyykkistä ahdinkoa ja häpeää avun hakemista vaikeuttavana esteenä:

Kyllähän siihen niinku semmonen nolous ja häpeän tunne liittyy että on mennyt lyömään naista kun sehän on myös se semmoinen yleinen mantra että naista ei lyödä että se on noloa ja se on häpeällistä ja niistä asioista vaietaan sen takia kun se on häpeällistä. Kukapa sitä haluaisi tuolla kaveripiirissä kehua että hakkasin akan tossa ohimennen että onhan se häpeällistä et se voi olla semmoisena kynnyksenä sitten siihen avun hakemiseen niin että kun se on niin noloa.

Parisuhdeväkivallan yleisyydestä huolimatta sukupuolista perinteisesti heikomaksi nähdyn naisen pahoinpitely näyttäytyy maskuliinisuuden kannalta erityisen tuomittavalta (Mirchandani, 2006; Gottzén, 2013, s. 3). Useissa puheenvuoroissa kuvattiin myös pelkoa "naistenhakkaajaksi" leimautumisesta:

Joillakin avun hakemiseen vaikuttava asia että leimaudunko minä sitten naisten hakkaajaksi jos minä haen tämän asian takia apua että on se pelko [...] se pidetään yksityisenä ja varmaan juuri tämä leimautumisen pelko siinä on ainakin yksi että tulee nää tämmöiset stereotypiat sitten naistenhakkaajamiestä.

[...] halutaan niinku välttää sitä ja pelätään sitä että muut ei saa sitä kuvaa että minä olen joku naistenhakkaaja. [...] että olenhan minä tehnyt sitä ja tätä ja tuota ja noin mutta en ole kuitenkaan mikään naistenhakkaaja.

Lisäksi kyseinen tulokategoria ilmeni asiantuntijoiden haastatteluissa miesten kokemuksena siitä, kuinka he kirjaimellisesti identifioituisivat väkivaltaisiksi pahoinpitelijöiksi mennessään apua tarjoavan tahon tiloihin:

Ne ihmiset sanoo ettei mun tilanne nyt niin huono ole et mun pitäis niinku väkivallan vuoks mennä hoitoon et siellähän vaan kaikki ne suurin piirtein vaimon tappajat

Epäonnistumisen pelko parisuhteessa avun hakemiseen vaikuttavana tekijänä ilmeni lisäksi haastateltavien kuvauksissa uuden parisuhteen muodostamisen tarpeena heti edellisten päätyttyä väkivaltaan. Myös tämä parisuhdestatuksen ylläpitämisen tarve tuo ilmi maskuliinisuuden rajoittavaa normatiivisuutta, jolloin uuden parisuhteen löytämisen ja ylläpitämisen tarve tapahtuu pahimmillaan miehen oman hyvinvoinnin ja väkivallattoman elämän kustannuksella. Pysyvän parisuhdestatuksen vaatimuksen täyttämistä kuvattiin aineistossa seuraavasti:

Ehkä sitten siihen niinku puolisonsa olemiseen se odotusten täyttäminen et kun mä nyt epäonnistuin tässä niin mun pitäisi äkkiä löytää uusi kumppani jonka kanssa ikään kun mä saisin sen niinku korjaavan kokemuksen ja sen kokemuksen että mä olen ihan kelpo puoliso. Että semmoinen ehkä meidän työssä niinku näkee että aika moni on aika minusta tai minun mittakaavalla aika kohtalaisen nopsaan niinku sitten uuden parisuhteen siihen niinku sitten löytänyt joka ei tietysti välttämättä ole ehkä kestäväää

Aineisto-otteessa esiin tulivat sekä merkityksellisten, intiimien yhteyksien kaippuu että toisaalta normatiiviseen maskuliinisuuteen liitetty "yksinäisen ja kelpaamattoman mieheyden" välttäminen ja parisuhdestatuksen palauttaminen. Nämä miehiset rooliodotukset saattavat toisinaan kuitenkin toimia myös avun hakemista estävästi erityisesti eroon liittyvän tunnistamattoman häpeän ollessa läsnä. Tunnistamaton häpeä saattaa puolestaan pahimmillaan lisätä oman väkivallan legitimointia ja estää vastuun ottamista (Brown, 2004; Marshall ym., 2009). Haastatteluissa tuli myös ilmi, että mikäli edeltävä parisuhde oli päättynyt parisuhteessa tapahtuvan väkivallan vuoksi, avun piiriin päätyminen parisuhdestatuksen palaututtua ei näyttäytynyt miehestä enää ajankohtaiselta ja motivaatio avun hakemiseen oli kadonnut.

5.2 Häpeä hallinnan ja kontrollin menettämisestä

Häpeä hallinnan menettämisestä ilmeni aineistossa toisena laajana miesten avun hakemiseen vaikuttavana kuormitustekijänä. Häpeä hallinnan menettämisestä tuli aineistossa esiin erityisesti väkivaltaa käyttävien miesten yksityisyyden tarpeena sekä omaehtoisuuden ja henkilökohtaisen autonomian korostamisena. Sekä yksityisyyden tarve että omaehtoisuuden korostaminen haastoivat avun hakemista myös tämän tutkimuksen aineistossa, sillä avun hakeminen ja vastaanottaminen vaativat ainakin osittaista luopumista näistä maskuliinisista normeista. Nämä vastakkaiset vaatimukset voidaan puolestaan tulkita aiheuttaneen miehissä roolikuormitusta sekä miehistä häpeää maskuliinisen hallinnan uhatessa kadota. Omaehtoisuus, riippumattomuus ja itsen luottaminen omien asioiden hoitamisessa ovat vahvasti yhteydessä maskuliiniseen ideologiaan ja normatiiviseen maskuliinisuuteen (Addis & Hoffman, 2017, s. 171; Thompson & Bennett, 2017, s. 56).

Teoreettisesti tulkittuna häpeä hallinnan ja kontrollin menettämisestä yhdistyi ennen kaikkea O'Neilin roolikuormitusteorian maskuliiniseen kontrolliin, jonka kuvaa pyrkimystä ylläpitää ja hallita valtaa (O'Neil & Nadeau, 1999, s. 102). Kuormitusta tässä tulosluokassa puolestaan aiheuttaa ristiriitaisuus avun hakemisen ja yksityisyyden sekä omaehtoisuuden välillä ja niistä syntyvä maskuliinisen identiteetin menettämisen uhka. Hallinnan menettämisen pelon voidaan myös nähdä sijoittuvan O'Neilin GRC:n empiirisen mittariston SPC-ulottuvuudelle.

Lisäksi maskuliinisuuteen palautuva hallinnan menettämisen pelko ilmentää sukupuolirooleihin liittyviä rajoitteita GRC:n persoonallisina kokemuksina tilanteessa, jossa häpeä estää tai hankaloittaa avun hakemista. Häpeä puolestaan saa merkityksensä myös tässä tulosluokassa oman maskuliinisuuden kyseenalaistumisen uhasta sekä siten itsen kokemisesta kielteisenä toisten silmissä. Teoreettisesti tämä rinnastuu Scheffin kuvaamaan kokemukseen oman hyväksyttävyyden ja minuuden merkityksen menettämiseen sekä lopulta toimimatta jättämiseen, vetäytymiseen (*withdrawal*). Myös O'Neil (2017, s. 78) kuvaa, kuinka roolirajoitteet johtavat pahimmillaan yksilön oman potentiaalin ja inhimillisen vapauden vähentymiseen. Lisäksi hallinnan menettämisen häpeän voidaan nähdä sijoittuvan myös roolikuormituksen taustalla vaikuttavan maskuliinisen ideologian mittariston miehistä kovuutta ja itseluottamusta kuvaavalle ulottuvuudelle (Thompson & Bennett, 2017, s. 55).

Tässä tuloluokassa esiin tulleet hallinta, kontrolli ja niiden menettäminen yhdistyvät merkittäväällä tavalla juuri avun hakemiseen; mitä enemmän mies uskoo menettävänsä kontrollia apua hakiessaan, sitä epätodennäköisempää avun hakeminen on (Addis & Mahalik, 2003, s. 10). Muun muassa seuraavat aineisto-otteet tiivistävät tämän tulokategorian miehistä häpeää ja kuormittavaa rooliristiriitaa tilanteessa, jossa normalisoituun maskuliinisuuteen liitetyt ominaisuudet koetaan kadotetuiksi ja siten koko minuus uhkaa kyseenalaistua:

Siihen saattaa liittyä myös sellanen jonkinlainen kontrollin tai hallinnan tunteen tarve ja sitten kun se se häviää niin niin sitten ollaan hukassa osittain mikä on semmoisen maskuliinisuuden ehkä ilmentymä myöskin. Että minä päätän ja jotenkin pidän näitä ohjia käsissä ja sit kun se ei toimikaan niin enää ei sitten menetetään semmoinen pohja siitä omasta jostain ehkä jopa omasta identiteetistä tavallaan.

Sitten niin se on niinku se tämä sukupuolten välinen roolimalli että että sun pitäisi edustaa miehenä jotain niinku turvaa ja turvallisuutta ja sä vastaat ja otat vastuuta ja huolehdit niinkun semmosista miehistä arvoista siinä parisuhteessa niin niin ne saattaa olla joillekin aika kuormittavia. Vaikka yrittää kuinka olla macho mutta ei sitten pystykään niinku et siinä menettää niinku sitä hallinnan tunnetta jos ei se menekään niin kuvittelin että mun pitäisi olla nyt jotenkin sellainen. Kyllä ja se on varmaan niinku aika monella miehellä ihan se ongelma että ne niinku miettii nii että oonko mä nyt ihan oikeasti niinku semmoinen mies kuin miehen pitäisi olla.

Kuten edelliset aineisto-otteet kuvaavat, mieheyteen liitetyt rooliodotukset yhdistettynä avun hakemiseen aiheuttaa parisuhdeväkivaltaan apua hakevissa miehissä psyykkistä kuormitusta sekä ahdinkoa ristiriitaisuudesta. Siirryn seuraavaksi tarkastelemaan yksityiskohtaisemmin aineistossa esiin tulleita hallinnan ja kontrollin menettämisen häpeälle alisteisia tulokategorioita.

5.2.1 Häpeä yksityiselämän hallinnan ja kontrollin menettämisestä

Häpeä hallinnan ja kontrollin menettämisestä ilmeni haastateltavien kuvauksissa ensinnäkin väkivaltaa käyttävien miesten yksityiselämän hallinnan tarpeena. Asiantuntijoiden puheessa esiin tuleva, miestekijöiden kokema ristiriita ja kuormitus apua hakiessa yhdistyi henkilökohtaisen yksityisyyden menettämiseen sekä pelkoon maskuliinisten kasvojen menettämisestä ja epämiehiseksi leimaantumisesta. Yksityiselämää kuvattiin tässä tuloluokassa suhteessa omaan kotiin ja perhe-elämään sekä läheisiin

ihmissuhteisiin. Yksityiselämän hallinnan kategoria yhdistyykin ennen kaikkea hyväksyttävään ja normalisoituun mieheyteen; maskuliinisen ideologian mukaan miehen ei tulisi luottaa muihin yksityisten asioidensa hoitamisessa (Thompson & Bennett, 2017, s. 56).

Häpeä yksityiselämän hallinnan menettämisestä yhdistyi ensinnäkin kodin sisäisen elämän hallintaan. Miehet kokivat kuormitusta kyvyttömyydestään kantaa miehiseksi koettu vastuu oman perhe-elämänsä hallinnasta, mikä puolestaan haastoi avun hakemista maskuliinisten rooliodotusten rikkoutumisen ja siitä syntyvän häpeän vuoksi. Toisinaan hallinnan ja kontrollin menettämisestä tällä häpeällä oli kuitenkin varsin raskaat seuraukset; miehisestä hallinnasta ja kontrollista haluttiin pitää kiinni edes väkivalloin. Asiantuntijoiden kuvauksissa miehet kokivat voimakasta, toisinaan jopa väkivallaksi äityvää rooliristiriitaa ja psyykkistä kuormitusta maskuliinisten vaatimusten edessä, kuten seuraava lainaus tuo esiin:

Joillekin miehille sitten on ollut niinku hirveän tärkeä se semmonen öö niinku rooli perheessä ettäkö pitää niinku muista huolta ja on ikään kuin semmoinen niinku vahva johon tukeudutaan ja vaikka se niinku pahoinpitely ei ole mitään niinku hyövää perheen vuoksi tai edistä niinku perheen perheen hyvinvointia millään lailla eikä he oo siitä ylpeitä niin se silti ylläpitää sitä niinku joidenkin asemaa siinä perheen niinku vahvana päänä.

Kyseistä aineisto-otetta voidaan tulkita ennen kaikkea suhteessa Scheffin teoriaan häpeän ja väkivallan yhteydestä. Omien haavoittamattomien tunteiden kohtaamattomuus ja pelko miehisten kasvojen menettämisestä tilanteessa, jossa hallintaa ja kontrollia menetetään, johtaa väkivaltaan minuutta ja omaa hyväksyttävyyttä suojelukseen. Lisäksi asiantuntijoiden kuvauksissa miehisestä hallinnasta ja kontrollista haluttiin pitää kiinni väkivallan avulla myös tilanteessa, jossa parisuhde oli päättynyt tai uhkasi päättyä eroon:

[...] se pääpointti heillä se nimenomaan se jonkun näköinen sen vallan katoaminen siihen niinku ikään kuin sitä siihen entiseen kumppaniin ni se on niinku sitä hallinnan tarvetta et näin mä sen niinku ajattelen että siitä ei vaan voi niinku laskea ikään kuin irti et vaikka ollaan erottu

Mies jotenkin kokee ikään kuin kasvonsa menetetyksi jos nainen haluaa erota ja varsinkin jos siellä on ollut tällaista kontrollia niin mies saattaa tiedostamatta tai tiedostaen

niinku ajatella että nainen ja lapset on hänen omaisuuttaan tavallaan ja sitten kun ne lähteekin siitä

Väkivalta jonkinnäköisenä kostotoimenpiteenä sen eron jälkeen no et ehkä siinä niinku tulee esiin juuri se miesten öö semmoiset tilanteet että mies ei pysty niin kuin sitä eroa ehkä muuten jotenkin käsittelemään tai että hänellä ei ole semmoisia keinoja käsitellä sitä eroa liittyviä tunteita ja pettymystä ja kaikkea sitä ja varsinkin jos se on ollut naisen tahto

O'Neilinkin kuvaamat institutionaalisen maskuliinisuuden rooliodotukset saattavat olla hyvinkin rajoittavia ja miehen sekä hänen läheistensä inhimillistä hyvinvointia voimakkaasti heikentäviä. Kuormituskokemus apua haettaessa yhdistyykin perinteistä mieheyttä tukevaan ajatukseen siitä, kuinka miehen tulisi olla järkkymätön ja luotettu turva, "perheen pää" (Sharp ym., 2023, s. 2). Mikäli tällainen perinteisen mieheyden kuva on uhatta murtua oman väkivallan paljastuessa osana avun hakemista, miehinen häpeä ja emaskulaation uhka voi vaikuttaa negatiivisesti avun hakemiseen. Lopulta tämä saattaa johtaa väkivallan raaistumiseen tai esimerkiksi eron jälkeiseen vainoon miehisestä hallinnasta kiinni pitämisen viimeisenä keinona.

Lisäksi yksityiselämän hallinta yhdistyi aineistossa taloudelliseen hallintaan. Taloudellinen hallinta rinnastuu puolestaan normatiivisen maskuliinisuuden oletukseen miehisestä talouden turvaamisen- ja elatusroolista (ks. Hatakka, 2011, s. 198). Lisäksi taloudellisen hallinnan menetys koettiin merkittäväksi avun hakemista haastavaksi häpeätekijäksi, sillä taloudellinen menestys ja työelämän rahalliset ansiot näyttyivät oleellisena maskuliinisuuden mittarina (Thompson & Pleck, 1986; Mahalik ym., 2003). Muun muassa seuraavat aineisto-otteet ilmentävät juuri tällaista henkilökohtaisen taloudenhallinnan menettämisen häpeää tilanteessa, jossa väkivaltaa käyttävä mies kokee rikkoneensa maskuliinisia normeja:

Kun viimeisetkin kulissit romahtaa ja avioliitto päättyy se voi olla sellainen pohjakosketus ja häpeällinen niinku tietyille ihmisille jotka on yrittänyt pitää sitä kulissia pystyssä. On ollut semmoisia tilanteita että puoliso on joutunut vaan ottamaan niitä lainoja ja pikavippejä ja sitten on alkanut semmoinen ihan hirveä niinku syksy niiden talousasioiden suhteen vaan sen takia että mies on vaan yrittänyt hoitaa niitä talousasioita.

Joskus miehet on valmiita tekemään aikamoisia tekoja jopa rikoksia sillä että he tavallaan pitää niitä kulisseja yllä ja elättää sitä perhettään enemmän kun hakee apua

Kodin ja talouden lisäksi hallinta sai merkityksensä myös suhteessa omaan puolisoon. Asiantuntijat kuvasivat osittain patriarkaaliseen yhteiskuntajärjestykseen ja naisia alistavaan hegemoniseen valta-asetelmaan viittaavia kuormittavia kokemuksia siitä, kuinka väkivaltaa käyttävät miehet pelkäsivät tulevansa tuomituksi ja menettäneensä kasvonsa miehenä, sillä he eivät olleet kyenneet "laittamaan puolisoaan ruotuun". Erityisesti puolison taholta koettu provosointi, miehen kyvyttömyys estää tämä toiminta verbaalisesti sekä lopulta toiminnan lopettaminen väkivalloin aiheutti apua hakevissa miehissä psyykkistä kuormitusta. Tätä avun hakemiseen vaikuttavaa psyykkistä kuormitusta kuvattiin muun muassa seuraavissa puheenvuorossa:

Jos sinut on häpäisty siis julkisesti niin tuota kai se on semmoinen mikä kolahtaa siihen miehuuteen sitten aika kovasti että vähän silleen että joku toinen voisi vaikka sanoa että et sä nyt tommosta siltä ex-akalta siedä että mikset tee tälle asialle jotakin

Kyllä että semmoista niinku oon kuullu et ei ole ikään kuin ollut oman isän tai jonkun silmissä tai semmoisen isähahmon silmissä niinku mitään et kyllä se niinku se ikään kuin se oma isä istuu tuossa olkapäällä että koitapas poika vähän paremmin tai etkö nyt saa tota muijaa tuossa kuriin

Aineisto-otteet tuovat esiin ennen kaikkea Scheffin kuvaamaa häpeää ja pelkoa toisten ihmisten tuomitsevista katseista ei-miehiseksi ymmärretyn yksityiselämän hallinnan kadottamisen myötä. Hallinnan ja miehisen kontrollin menettäminen suhteessa omaan puolisoon ei synnyttänyt kuitenkaan häpeää vain muiden tuomitsevuu-den pelossa. Kyvyttömyys toimia vaihtoehdottomasti aiheutti miehissä psyykkistä ahdinkoa myös silloin, mikäli väkivaltakäyttäytymistä ei kyetty lopettamaan avun hakemisesta huolimatta. Tätä kuvattiin muun muassa seuraavassa aineisto-otteessa:

Kauhea häpeä siitä mitä on tehnyt ja ei halua toistaa sitä ja sitten niin kuin että päästäisiin siitä niinku eroon siitä käyttäytymismallista niin niin se on vaatinut aina niinku tosi pitkään työskentelyä koska se sitten niinku kumpuaa kauhean nopeasti esiin se käyttäytymismalli taas kun tulee uudestaan se tiukka paikka puolison kanssa että se ei olekaan niin kuin se unelmien kuningatar se puoliso. Että sitä pitää kouluttaa tai se ei osaa niinku toimia niinku minä ajattelin että se toimisi

Lisäksi haastatteluissa tulokategorian miehistä häpeää kuvattiin maskuliinisuuteen sitoutuvilla merkityksillä siitä, kuinka jokainen hoitaa omat, yksityiset asiansa itse eivätkä ne kuulu kodin ulkopuolisille henkilöille. Avun hakeminen haluttiin

pitää yksityisenä. Asiantuntijat muun muassa kuvasivat, kuinka *“Ei haluta, että muut vaan saa tietää, että käyn täällä.”* Tällöin myös oma väkivaltakäyttäytyminen koettiin hyvin yksityiseksi, salatuksi ja vain perheen sisäiseksi asiaksi. Mikäli väkivalta oli kuitenkin tullut esiin esimerkiksi kotihälytyksen yhteydessä, häpeän kuvattiin olevan voimakasta juuri suhteessa tämän yksityisyyden menettämiseen. Miehet pelkäsivät muiden vastuuttavan heitä paitsi kyvyttömyydestään saada oma väkivaltatoimintaansa itse loppumaan ja hallitsemaan omaa impulsiivisuuttaan, mutta toisaalta myös olemaan kyvytön kantamaan vastuuta oman perhe-elämänsä hallinnasta. Kyvyttömyyttä hallita perheensä sisäiseksi koettua väkivaltaa ja siitä syntyvää häpeää kuvattiin muun muassa seuraavasti: *“hävettää kun homma on mennyt viranomaisille ja hävettää jos on mennyt läheisille”*.

Kokonaisuudessaan miehet siis pelkäsivät toisten tuomitsevan heidät perhe-elämänsä kriisiytymisestä, mikä lopulta johti miesten kokemaan häpeään, sisäiseen ahdinkoon sekä toimijuuden heikentymiseen apua hakiessa. Teoreettisesti tarkasteltuna väkivaltaa käyttävät miehet kokivat O’Neilin kuvaamaa roolikonfliktia yksityisten elämänalueidensa, kodin ja oman perheen sekä avun hakemisen vaatimusten välillä; mikäli avun piiriin päädytään, miestä uhkaa oman yksityisyytensä sekä siten jonkin oleellisen menettäminen miehisyystään. Tämä yksityisyyden menettäminen puolestaan rinnastuu Scheffin kuvaamaan minään kohdistuvaan arvottomuuteen ja pelkoon tuomitukseksi tulemisesta muiden silmissä, maskuliiniseen häpeään.

5.2.2 Häpeä hallinnan ja kontrollin menettämisestä oman autonomian ja omaehtoisuuden suhteen

Häpeä hallinnan ja kontrollin menettämisestä sitoutui kodin sisäisen yksityiselämän lisäksi myös henkilökohtaiseen omaehtoisuuteen ja autonomiaan. Omaehtoisuus ja autonomia viittasivat haastateltavien puheessa väkivaltaa käyttävien miesten tarpeeseen toimia itsenäisesti ja itseensä, omiin kykyihinsä sekä sisäisiin resursseihinsa järkyttämättä luottaen. Myös termi omatoimisuus kuvaa kyseistä hallinnan kadottamisen häpeän luokkaa osuvasti. On kuitenkin huomattava, että edellä kuvattu yksityiselämän hallinnan kategoria näyttäytyi osin päällekkäisenä omaehtoisuuden ja autonomian tulosluokan kanssa. Kuitenkin siinä, missä omaehtoisuuden ja autonomian tuloskategoria liittyy miehen intrapersoonallisiin ominaisuuksiin ja hänen psyykkisiin kokemuksiinsa, edellinen yksityiselämän hallinta yhdistyi ennen kaikkea miehen ulkopuolisiin tekijöihin ja muihin ihmisiin, kuten kotiin, talouteen ja puolisoon.

Haastateltavien puheessa erityisesti vaikeus pyytää tai ottaa apua vastaan sekä kyvyttömyyden ja avuttomuuden välttäminen yhdistyivät omaehtoisuuden ja autonomian menettämisen häpeään. Näiden maskuliinisten rooliodotusten (Thompson & Pleck, 1986; Mahalik ym., 2003; Addis & Hoffman, 2017) noudattaminen hankaloitti lopulta myös avun hakemista, sillä avun hakeminen ja toisten apuun turvautuminen ovat ristiriidassa näiden maskuliinisten vaatimusten kanssa. Miesten haasteita avun vastaanottamisen suhteen kuvattiin aineistossa muun muassa siten, kuinka: *”siinä on semmonen maskuliinisuuden stereotypia ja että auttaa itse itseään -ajatus”*.

Lisäksi omaehtoisuus ja periksiantamaton luottaminen itseensä ilmenivät haastatteluissa muun muassa viittauksina siitä, kuinka vain epämaskuliiniset miehet hakisivat apua väkivaltaansa; tekijät, jotka eivät pystyneet itse hoitamaan väkivaltakäyttäytymistään, leimautuivat kuin epämaskuliinisiksi ei-miehiksi. Muun muassa seuraavat aineisto-otteet kuvaavat tällaista maskuliinisen minuuden säilyttämisen pyrkimystä juuri omaehtoisuuden välityksellä:

No mä ajattelen että varmaan niinku se suurin on niinku se häpeäkokemus tai -ajatus et meillä esimerkiksi just niinku kun ollaan niinku erottu ja sitten osa tuottaa sitä että onhan tämä nyt noloa että me ei pystytty itse näitä asioita ratkaisemaan eli sieltä tulee se häpeän kokemus pitäisi pystyä pitäisi kyetä

[...] jos tekijäasiakkaalle vaikka sanotaan että sun pitää hakea apua koska toi sun käytös ei ole ok niin siinähan voi tulla helposti sellainen vastustus ettei varmana hae apua

Lisäksi asiantuntijoiden kuvaus ei-miehisestä toimijoista yhdistyy molempiin O’Neilin roolikonfliktin ja Scheffin häpeän ydinkonstruktioihin, feminiinisyden välttämiseen sekä emaskulaation pelkoon. Omaehtoisuus, riippumattomuus ja itsen turvautuminen sekä näistä irti päästäminen näyttäytyvät minuuteen kohdistuvana riskinä avun hakemisessa. Oman autonomisen hallinnan menettäminen puolestaan merkitsisi Scheffin kuvaamaa häpeää ja minän arvottomuuden kokemusta tilanteessa, jossa maskuliinisuus uhkaa kyseenalaistua. Tällöin myös O’Neilin kuvaama sisäinen konflikti syntyy ristiriidasta miehisten ominaisuuksien menettämisen sekä toisaalta väkivallan vähentymisen välillä. Asiantuntijat kuvasivatkin miesten suostuneen toisinaan avun vastaanottamiseen vain puolison painostuksesta ja pitkän vastustuksen seurauksena – vasta silloin, kun omat henkilökohtaiset keinot olivat loppu.

Avun hakemisen lisäksi omaehtoisuuden ja autonomian menettämisen uhan kuormittavuus ilmeni haastateltavien mukaan myös itse työskentelyssä. Väkivaltaa käyttäneillä, jo avun piirissä olevilla miehillä ilmeni vahvaa ratkaisu- ja tavoitekeskeisyyttä sekä voimakas pyrkimys nopeisiin ja käytännöllisiin tuloksiin. Tällaista maskuliinisuuteen yhdistyvää ratkaisukeskeisyyden tarvetta kuvattiin seuraavasti:

On sen tyyppisiä että he saattaa sanoa että tämä on hoidettu tämä asia ja hän on pyytänyt anteeksi ja tämä asia on hoidossa. Sellaisia että "hei kerro mulle kuule nyt mitä minun pitäisi tehdä niin mä teen sen" ja [...] se ei mee niinkun niin että sä käyt täällä vähän niinkun kerran viikossa ja mä sanon sulle että tee näin ja näin ja näin. Et sellanen "korjataan minut tässä heti" että ehkä se on vähän sen tyyppistä just niinku että mennään lääkäriin ja kysy lääkäriltä jotain vaivaa – ja kyllä joo ehkä kuvaa myöskin sellasta häätäännystä

Monella tuntuu olevan sellainen tarve että nää asiat pitää saada nopeasti hoidettua ja tullaan ikään kuin tilaamaan että nyt täytyisi tätä ruuvia vääntämällä saada tämä homma toimimaan taas niinku aina ennenkin elikkä siis jotenkin semmoinen hyvin yksinkertainen ja nopea ratkaisun toive ja halu

Tokihan niitä ketkä kysyy sitten välillä heti ensimmäisellä tapaamisella että et mitä mun pitäisi niinku tehdä tai että että miten mitä mä teen että mä en toimi näin

Aineistoesimerkeissä kuvattu työteliäisyys ja aktiivinen toimeen tarttuminen voidaan ymmärtää oleellisena osana maskuliinista ideologiaa. Kuten puheenvuorot tuovat esiin, väkivaltaa käyttävät miehet saattavat kokea voimakasta avuttomuutta ja kyvyttömyyttä oman väkivaltatoimintansa lopettamisen edessä. Väkivallasta, ei-maskuliinisesta toiminnasta ja puolison satuttamisesta syntyvä kuormittava ristiriita ja haavoittavista tunteista syntyvä psyykkisesti kivulias miehinen häpeä halutaan poistaa. Maskuliinisuuteen sitoutuva aktiivinen toimijuus ja oma autonomia ovat uhatuina, ja miehinen identiteetti halutaan korjata.

On kuitenkin huomattava, että tällaista ratkaisukeskeisyyttä ja henkilökohtaisen autonomian korostamista voidaan kuitenkin myös hyödyntää mieserityisessä tekijätyössä. Mieheyden toimeenpanevaa voimaa kuvattiin esimerkiksi seuraavassa puheenvuorossa:

Semmoisen suomalaisen sisun ajatuksen siinä mielessä että "hei minä pystyn muuttamaan kun minä oikeasti haluan sitä tehdä ja toteuttaa että niin mun isoisänikin onnistui tuossa" ja silloin kun ajattelee että se löytää se positiivinen väre siihen että se maskuliinisuus voi viedä sitä asiaa oikeeseen suuntaan

Palaan tähän positiivisen maskuliinisuuden mahdollisuuksiin vielä myöhemmin tutkielman loppupuolella. Toisin kuin edeltävässä lainauksessa, toisinaan avuttomuuden haavoittavista tunteista syntyvä häpeä ja kokemus maskuliinisuuden roolin rikkoutumisesta saattaa pahimmillaan kuitenkin olla niin voimakasta, että avun hakeminen estyy. Asiantuntijoiden kuvauksissa voimakas kuormitus ei-maskuliiniksi koetuista avuttomuudesta ja kyvyttömyydestä tuli esiin raastavasti muun muassa seuraavissa aineisto-otteissa:

Sen [avuttomuuden] ääneen sanominen on kyllä mä ajattelen äärimmäisen vaikeata

Sieltä aika helposti näkee sen polun kautta se että mikä se on se painolasti maskuliinisuudesta [...] se on siis täytyy sanoa että se on yleinen teema se häpeä ja syyllisyys ja sitten joku tämmöinen keinottomuus on mun mielestä niitä perusteemoja mitä ihmisten kanssa käydään läpi

Se toinen tosiasia pitäisi jotenkin ymmärtää että ne on perheenisiiä, yleensä ne on puolisoita jotka elää liitoissa ja ne avuttomia. Ne ei löydä keinoja siihen että miten ne voisi muuttaa sitä omaa käyttäytymistä ja jollei heitä auteta niin myöskin ne puoliset jää silloin tavallaan sen ainoan vaihtoehdon varaan sitten et pitää varmaan tästä lähteä tai se että mun pitää olla hiljaa ja alistua

Kuten asiantuntijoiden edellä lainatut kuvaukset ilmentävät, miesten kokeman maskuliinisen roolikuormituksen ja miehisen häpeän vaikutukset avun hakemiseen ovat hyvin todellisia, sekä mieheen itseensä että hänen puolisonsa hyvinvointiin negatiivisesti vaikuttavia asioita. Lisäksi sitaatit tuovat esiin väkivaltaa käyttävien miesten olevan väkivallastaan huolimatta myös tavallisia, oman väkivaltansa edessä avuttomia ja kyvyttömiä mutta kuitenkin rakastavia isiä ja puolisoita.

5.3 Häpeä haavoittuvuudesta

Kolmas miehiseen häpeään sitoutuva, miesten psyykkistä kuormitusta aiheuttava riskititekiä näyttäytyi aineistossa häpeänä omasta haavoittuvuudesta. Olen määritellyt haavoittuvuuden häpeäksi miesten kokemukset siitä, kuinka feminiinisiksi luokiteltujen tunteiden esiintuonti asettaisi väkivaltaa käyttävät miehet haavoittuvaan asemaan. Maskuliinisuuden viitekehyksessä haavoittavat tunteet voidaan nähdä osoituksina heikkoudesta (Thompson & Pleck, 1968; O'Neil & Nadeau, 1999; Mahalik ym., 2003; Scheff, 2006; O'Neil, 2008; 2012; Addis & Hoffman, 2017), ja ne tulevat siten tulkituksi ideaalisen ja normatiivisen maskuliinisuuden vastaisina. Haavoittuvuuden pelon voidaan nähdä myös sitoutuvan O'Neilin GRC-jäsennykseen rajoittuneesta emotionaalisuudesta (O'Neil & Nadeau, 1999, s. 104) sekä Scheffin (2006) tulkintaan häpeän ja tunneilmaisun välisestä yhteydestä miesten sosiaalistumisessa.

Myös Scheff ja O'Neil kuvaavat, kuinka haavoittavat tunteet, kuten häpeä, pelko ja suru rinnastuvat heikkouteen ja ovat siksi vältettäviä; mikäli mies kokee tai osoittaa näitä feminiinisiä tunteita, hän leimautuu ei-miehiseksi sekä siten menettää osan miehisestä arvokkuudestaan. Heikkoutta osoittavien, haavoittavien tunteiden ilmaisu ja kokeminen näyttäytyvätkin tässä tulostulokategoriassa ennen kaikkea minää ja maskuliinista hyväksyttävyyttä uhkaavana vaaran paikkana, O'Neilin kuvaaman rooliristiriidan synnyttämänä ja Scheffin teoretisoimana miehisenä häpeänä. Lisäksi näiden kokemusten voidaan nähdä yhdistyvän GRC:n kontekstuaaliseen ja tilanteiseen kompleksisuuteen (O'Neil, 2017, s. 78).

Tulkintani haavoittuvuuden häpeän temasta psyykkistä kuormitusta aiheuttavana tekijänä jakautui edelleen kahteen rinnakkaiseen ja osin risteävään alakategoriaan: omien haavoittavien tunteiden ilmaisun välttämiseen ja emotionaaliseen kontrolliin sekä näistä irti päästämiseen. Nämä luokat yhdistyivät siis ei-maskuliiniseksi koettujen tunteiden suhteen miehen itseen kohdistuviin, intrapersonallisiin sekä toisaalta toisilta itseen kohdistuviin tai itsen toiseen kohdistamiin interpersoonallisiin kokemuksiin (ks. Wong & Wang, 2022).

5.3.1 Häpeä hyväksikäytetyksi joutumisen uhasta

Haavoittuvuuden häpeä miesten avun hakemiseen liittyvää toimijuutta heikentävänä tekijänä ilmeni ensinnäkin hyväksikäytetyksi joutumisen uhkana. Hyväksikäytetyksi

tai hyödynnetyksi joutumisen häpeän uhka kohdistui erityisesti haavoittavien tunteiden ilmaisemiseen toiselle henkilölle. Häpeä hyväksikäytetyksi tulemisen uhasta viittasi asiantuntijoiden haastatteluissa erityisesti miesten kokemuksiin siitä, kuinka omien, ei-maskuliiniseksi luokiteltujen emootioiden jakaminen toiselle henkilölle altistaisi miehet tilanteeseen, joissa heidän emotionaalista haavoittuvuuttaan saatettaisiin käyttää miestä itseään vastaan (O'Neil & Nadeau, 1999, s. 104).

Emotionaalinen haavoittuvuus puolestaan näyttäytyy normatiivisen maskuliinisuuden ja erityisesti sen hegemonisuuden näkökulmasta osoituksena heikkoudesta, jolloin haavoittuvuuden välttämisen pyrkimyksenä on turvata oma maskuliininen identiteetti. Tulokategorian nimitys ei kuitenkaan viittaa esimerkiksi fyysiseen tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja niistä aiheutuvaan häpeään, vaan nimi tulee maskuliinisuuteen liittyvistä normatiivista uskomuksista. Toisin sanoen, tunteitaan osoittavan miehen emotionaalisuutta voidaan käyttää emaskuloinnin aseena, kuin keinona tehdä toinen ei-miehiseksi.

Hyväksikäytetyksi tulemisen pelko ilmeni asiantuntijoiden kuvauksissa ensinnäkin verbalisoinnin ja erityisesti omien emootioiden ja sisäisten, psyykkisten kokemusten sanoittamisen vaikeutena. Häpeää, pelkoa, surua tai muita perinteisesti feminiiniseksi luokiteltuja tunteita ei asiantuntijoiden mukaan eksplisiittisesti ja spontaanisti juurikaan kuvattu tai tuotu esiin esimerkiksi vihan tavoin. Lisäksi tunnekokemusten verbalisoinnin vaikeus osana tulokategoriaa ilmeni asiantuntijoiden mukaan myös miesten lapsuudenkodin puhumattomuuden kulttuurin kuvauksina. Tällainen tunneilmaisun välttämiseen ja "emotionaalisen hiljaisuuteen" sosiaalistuminen viittaa GRC:n lisäksi myös Scheffin (2006, s. 166) häpeän välttämiseen liittyvään tunnesisällöttömään puheeseen (vrt. NMA, Levant, 2011). Haavoittaviin tunteisiin liittyvä verbalisoinnin haastavuus tulee esiin seuraavissa aineisto-otteissa:

Miehet kun kuvaa puhumisen vaikeutta niin kyllä se tulee toistuvasti siellä että on jotenkin vaikea puhua ja pitää opetella puhumaan ja se puhumattomuus ehkä niinku ylipäätään asioista ja tunteista on sellainen mikä näkyy

Niinku sellaista on näillä tekijämiehillä että jotenkin siihen avun hakemiseen liittyen et voi olla sellaista että se liittyy taas siihen tunnepuheeseen ja siihen että kun "tunteista ei puhuta" -tyyppiseen että tavallaan ei edes niinku välttämättä tule ajatelleeksi että heillä on mitään ongelmaa taikka jotenkin vaikka sitten se häpeä voi estää sen että se työnnettään pois vaikka ikään kuin

Kuten otteista on tulkittavissa, myös Levantin ja Powellin (2017, s. 24) mukaan heikkouden osoituksiksi koettujen tunteiden ulossulkemiseen sosiaalistumisen myötä niihin liittyvä tietoisuus ja sanavarasto jäävät vajavaisiksi. Myös Scheff (2006, s. 166–168) kuvaa tätä haavoittavien tunteiden välttämistä tiedostamattomalla ja automaattisella emotiootoiden tukahduttamisella, O’Neil puolestaan rajoittuneella emotionaalisuudella (*RE, restricted emotionality*). Tällaista haavoittavan häpeän nimeämisen ja kohtaamisen vaikeutta kuvattiin asiantuntijoiden puheessa seuraavasti:

Kyllä ja sitten jotenkin tuntuu että tulee nyt joitakin asiakkaita mieleen et ne luettelee niinku kaikenlaisesta kun kysyin kaikenlaisia tunteita ja sitten sieltä tulee ehkä viimeisenä se häpeä et sitten niinku viimeisenä niinku. Sitten saatan kysyä että onko vielä jotain niin niin sitten se tulee se häpeä tai sitten se tulee muuten vielä ihan hännillä “että niin ja totta kai hävettää” tai siis jotenkin että se tulee tietenkin että et se tietenkin se tunne on mutta että se tulee niinku ihan kuitenkin viimeisenä sanottua jotenkin hirveään vaikea se sanoa ääneen et sitten

Sitä saa vähän niinku kaiarella ja sitten on saattanut jotkut niinku jotenkin ilmaista sen aika niinku jotenkin tuskastuneestikin että että hävettää ihan hirveästi niinku osa. Niin että kyllä se on vaikea ilmasta ja sanoa ääneen selkeästi että se näyttäytyy ehkä juuri siinä kontaktissa sitten jotenkin toisella tavoin ja sitten tietysti jos lähtee keskusteluu jotenkin johdattelee tai siis silleen johdattelee kysyy asiakkaalta että okei et näin on nyt tapahtunut että minkälaisia tunteita se sinussa herättää tai et miltä susta nyt tuntuu tai mikä on mitkä on päällimmäiset tunteet niin silleen se voi tulla mutta että haroa sitä niinku ei mulla tuu nyt ainakaan mieleen että ihan niinku spontaanisti

On kuitenkin huomattava, kuinka puhumiseen rohkaisu ja hyväksikäytetyksi tulemisen uhan poistaminen neutraalilla suhtautumisella tunneilmaisuuun helpotti verbalisointia merkittävästi. Paheksuuton, hyväksyvä ja ymmärtävä kohtaaminen väkivaltatyöntekijän kanssa vähensi miesten kokemaa hyväksikäytetyksi tulemisen uhkaa sekä siten omien, maskuliinisten kasvojen menettämisen pelkoa. Tällöin myös omien tunnekokemusten esiintuonti ja sanoittaminen helpottui. Lopulta mies ei tunneilmaisuuun kannustavan ja tuomitsemattoman kohtaamisen myötä joutunut enää pelkäämään tulevansa leimatuksi epäonnistuneeksi, heikoksi ja haavoittuvaksi eimieheksi. Verbalisoinnin helpottumista kuvattiin seuraavissa aineisto-otteissa:

Kun ne puhuu siitä puhumisen vaikeudesta niin eihän sitä niin voimakkaana niinku minulle näyttäydy työntekijänä vaan se enemmän se vaikeus on just nimenomaan siellä

kotona esimerkiksi sen puolison kanssa niinku puhua niistä omista tunteista tai tai niinkun asioista. Et sitten mä aina vähän sitä niinku ihmettelenkin siinä niinkun joskus ääneenkin että nyt hyvinhän sä niinku tässä tilanteessa nyt keskustelet ja kuvaat niinku omaa sisäistä maailmaa ja kaikkea niinku tunteita ja muuta että et ku puhuisit niinku tällä tavoin myös siellä kotona

[...] sanottaa sen että miten vaikeaa miten mä oon huono puhumaan ja miten vaikea puhua asioista mut sitku vähän auttaa niin hyvinhän ne siinä niinku siinä asiakas tilanteessa puhuu kuitenkin monesti se on se perus

Semmoinen tunne- tai tunteiden sanoittaminen ja ja tuota että se voi olla haasteellisempaa mutta sitten tuota toisaalta kyllä ne ilmaissut niille tunteillekin sitten löytyy yleensä kun tullaan jotenkin työskentelyssä pitemmälle

Edellä kuvattuja aineisto-otteita voidaan tulkita myös suhteessa roolikuormitus-teoriaan ja miehiseen häpeään. Aineistossa kuvattu hyväksikäytetyksi tulemisen häpeä yhdistyi O'Neilin kuvaamaan maskuliiniseen uskomukseen siitä, että emotionaalisia аспектеjä sisältävät vuorovaikutustilanteet näyttäytyvät miehen sisäiset pelot esiin tuovina kohtaamisina. Näiden pelkojen paljastuminen johtaa pahimmillaan vallan ja hallinnan menettämiseen, sillä pelkoa osoittava mies voidaan tulkita epäkelvolliseksi, epäluotettavaksi, -rationaaliseksi, heikoksi tai homoseksuaaliksi (O'Neil, 2017, s. 104) – lopulta kaikeksi siksi, mitä miehen ei kuuluisi olla, kuten seuraava ote tuo esiin:

Että onko se myös semmoinen niin kuin opittu suojautumiskeino että niitä tunteita ei niinku nimeä eikä niin kuin aktiivisesti sanotetaa vaan että se on enemmän semmoista niinku suoraa toimintaa että se liittyy niinku jotenkin sen maskuliinisuuden ylläpitämiseen että toiminnan mies tässä ei puhuta eikä pussata

Hyväksikäytetyksi tulemisen uhka sekä siihen yhteydessä oleva O'Neilin teoreettinen näkemys sitoutuvat myös ajatuksiin miesten välisestä kilpailusta (Connell, 1987; Jokinen, 2003, s. 15–16; Julkunen 2010, s. 58). Mies näyttäytyy toiselle miehelle uhkana, minkä voidaan nähdä vahvistavan myös tunteista puhumattomuuden kulttuuria (Jokinen, 2003, s. 10–11). Myös O'Neil ym. (2017, s. 78) kuvaavat, kuinka arkaluontoisten tunteiden julkinen ilmaiseminen ja siitä syntyvä häpeä toimivat esimerkkinä sukupuoliroolien aiheuttamasta itseen kohdistuvasta mitätöinnistä.

Häpeän kivuliaisuuden välttäminen ilmenivät aineistossa myös haavoittavista tunteista puhumisen välttämisenä ja kiertelynä osana verbalisoinnin vaikeutta. Haastateltavat kuvasivat väkivaltaa käyttävien miesten pyrkivän kääntämään puheen pois omista tunnekokemuksista sekä väkivallan aiheuttamasta emotionaalisesta kuormituksesta:

Me puhuttiin hänen kanssaan pari kuukautta linnuista ennen kun me päästiin puhumaan siitä että miksi sä puhut niistä linnuista ja sit pikkuhiljaa siihen että pääsee niinku kiinni siihen kaikkeen ja sit mä niinku ajattelin [...] miten nyt sanoisin sen että että saattaa se mistä me puhutaan että jos menee niin syvälle niin hänen on jotenkin pakko repiä itsensä irti siitä aggressiivisen sillä tavalla jos se on se opittu tapa sitten maskuliinisuudesta minkä hän on kotonta oppinut

Siihen voi linkittyä sen tyyppiset tilanteet joissa öö halutaan helposti puhua jostain muusta – omasta työstä, omista harrastuksista ja sitten joutuu- se on vähän niinkun pingispeli et joutuu joka kerta palauttamaan aina siihen että mistä meidän todella on syytä puhua että helppoa jotenkin lähteä puhumaan semmoiseen omaan turvallisuusalueeseen liittyvistä asioista että oma työ ja siellä olevat asiat ja tällä tavalla sitä semmoista väistelyä on tähän liittyen, ajattelisin

Toisaalta hyväksikäytetyksi tulemisen pelko yhdistyy osittain ulkoisen tunneilmaisun välttämisen lisäksi häpeään sisäisten haavoittavien tunteiden kokemisesta. Paitsi haavoittavien tunteiden ilmaisullinen, mutta myös kokemuksellinen ohittaminen ilmeni asiantuntijoiden puheessa siitä, kuinka väkivaltaa käyttävät miehet kuvasivat tunteneensa merkittävää helpotusta puhuessaan ensimmäistä kertaa väkivaltaan liittyvistä kivuliaista tunteistaan. Tämä helpottuneisuus tulee esiin muun muassa seuraavissa aineisto-otteissa:

[...] helpottunut ja kiitollinen siitä että hän niinku joutui kohtaamaan sen asian mitä oli jo pakoillut jonkun aikaa

Jotkut saattavat sanoa että että olisi pitänyt ehkä hakeutua ja soittaa ja silloin kaks vuotta sitten tätä mietin että siinä on ollut kuitenkin joku lukko että sitä ei ole lähtenyt tekemään tai joku semmoinen ajatus että että tuntuu hassulle ehkä puhua jollekin vieraille. Sitten kuitenkin kun on lähtenyt puhumaan niin sitten on sitä ovat usein sitten sanoneet kuitenkin että että tuntuukin sitten hyvältä mutta sitten kun perusajatus siitä että ehkä

näyttää sitä heikkouttaan ja jotta kertoo jollekin vieraille ihmiselle omista hankalista asioista niin on aluksi vaikeaa

Puheenvuoroissa tulee esiin, kuinka Scheffin kuvaaman emotionaalisen hiljaisuuden rikkoutuminen poistaa miehistä häpeää. Onkin huomattava, kuinka onnistunut väkivallan vähentämiseen tähtäävä työskentely saattaa herättää väkivaltaa käytäneessä miehessä voimakkaitakin, ei-maskuliiniseksi luokiteltuja tunnereaktioita sekä siten asettaa miehen hyväksikäytetyksi tulemisen uhan alle. Tällaista liian kuormittavan häpeän välttämistä kuvattiin asiantuntijapuheessa muun muassa seuraavalla lainauksella:

Monestihan voi olla että jos asiakkaat tulee jotenkin jossa kriisitilanteessa että heillä on juuri tapahtunut jotain niin he haluaisi kertoa heti kaiken [...] ettei sitten käy niin että se häpeä tulee sitten niin suureksi mikä on oksennettu kaikki ulos ja sitten ei tullakaan enää seuraavaan tapaamiseen kun hävettää niin paljon että semmoista niinku myöskin

Pahimmillaan miehinen häpeä saattaakin toimia Scheffin teorian mukaan ennaltaehkäisevästi ja lopulta avun hakemista estävästi, mikäli toisten uskotaan hyödyntävän omaa emotionaalisuutta. Erityisesti avun hakemisen kynnyksellä ja sen ylittäminen näyttäytyvät tämän suhteen merkitykselliseltä, sillä asiantuntijoiden kuvaama hyväksyttävä kohtaaminen poisti hyväksikäytetyksi tulemisen häpeän.

5.3.2 Häpeä emotionaalista kontrollista irti päästämisestä

Haavoittuvuuden pelko ilmeni lisäksi emotionaalista kontrollista irti päästämisen vaikeutena. Erityisesti ei-maskuliiniseksi leimautuva itkeminen (Thompson & Bennett, 2017, s. 56) tuli esiin haastatteluaineistossa haavoittuvuutta ja heikkoutta edustavana ei-miehisenä reaktiona, jota pyrittiin välttämään. Itkeminen sekä muut vahvat tunnereaktiot vihaa ja aggressiivisuutta lukuun ottamatta voidaan ymmärtää hallinnan menetyksen ilmauksina, mikä puolestaan yhdistyy heikkouteen sekä hegemonisuuden näkökulmasta alistaiseihin miehisyyksiin ja erityisesti feminiinisyteen (Vogel, Heimerdinger-Edwards, Hammer & Hubbard, 2011). Tunteellisuus näyttäytyykin vastakkaiselta tavoiteltuun mieheyteen liitettyjen attribuuttien suhteen; emotionaaliset miehet koetaan heikoiksi, lapsellisiksi, riippuvaisiksi ja hallinnan menettäneiksi (O'Neil & Nadeau, 1999, s. 104).

Lisäksi häpeä emotionaalisesta kontrollista irti päästämistä ilmeni aineistossa oman väkivaltakäyttäytymisen ja -episodien suhteen. Oma väkivaltainen käyttäytyminen koettiin irrationaaliseksi, hallitsemattomaksi ja lopulta häpeää aiheuttavaksi toiminnaksi, kuten seuraava aineistoesimerkki ilmentää:

Monella on yleistä se että on säikäyttänyt se oma väkivaltaisuus että on säikähtänyt sitä ja on jotenkin neuvoton tai keinoton sen kanssa ja ehkä ajatus että mitä tapahtuu jos mä en saa tätä loppumaan tai en saa muutosta tähän

Mikäli oma väkivaltakäyttäytyminen koetaan täysin irrationaalisenä, jopa miehen itsensäkin pelästyttäneeltä, myös avun hakeminen saattaa muodostua haastavaksi. Avun hakemista mahdollisesti hankaloittava vaikutus selittyy ennen kaikkea hallitsemattoman ja kontrolloimattoman väkivaltakäyttäytymisen sekä maskuliinisiin rooliodotuksiin liitettyjen rationaalisuuden välisellä ristiriidalla. Järjetöntä ja silmiä tontä väkivaltaa käyttävä mies etäännytty normalisoidun mieheyden mallista; oma toiminta ei ole enää hallittua tai esimerkiksi edellisessä tulosluokassa esitettyä kurin palauttamista. Vaikka väkivalta yhdistyykin merkittävällä tavalla mieheyteen ja maskuliinisuuteen, se näyttää maskuliinisten normien valossa hyväksyttävältä ja legitimoitulta vain rajatuissa tilanteissa. Esimerkiksi rationaaliseen ja tarkasti laskelmoituu väkivaltaan perustuvat kamppailulajit tai poikien keskinäiset, normatiivisesti säännöstellyt välienselvittelyt ilmentävät maskuliinisesti oikeutettua väkivaltaa.

Asiantuntijat toivat aineistossa esiin myös väkivaltaa käyttävien miesten emotionaaliseen kontrolliin liittyviä kokemuksia erityisesti sen suhteen, kuinka väkivalta näyttää ainoalta, vaihtoehdottomalta reagointitavalta ulkoiseen tekijään. Tätä kuvattiin muun muassa sillä, "kuinka päässä vain napsahti". Häpeä kohdistuikin haastavien kuvauksissa paitsi oman puolison satuttamiseen sekä fyysisen ja emotionaalisen turvallisuuden rikkomiseen, mutta myös omaan käyttäytymisensä hallitsemattomuuteen ja holtittomuuteen, mitä myös seuraava puheenvuoro tuo esiin:

Muistan erään kuvanneen että enhän mä niinku oikeesti en mä halua satuttaa ketään että en ikinä aattele että haluaisin satuttaa omia perheenjäseniä mutta sitten kun se tapahtuu ja tulee niin toimineeksi

Otteessa kuvatun irrationaalisuuden ja kontrollin menettämisen voidaan nähdä lisäävän miesten kokemaa psyykkistä ahdinkoa sekä GRC:n sitoutuvaa henkilökohtaista, itseän kohdistuvaa negatiivista kriittisyyttä ja itsen mitätöintiä. Tällainen oman

väkivaltakäyttäytymisen hallitsemattomuuden ja irrationaalisuuden kokemus tuli esiin asiantuntijoiden kuvauksissa kuitenkin myös merkittävänä avun hakemista edistävänä tekijänä. Mikäli väkivaltaa käyttävä mies koki vahvaa avuttomuutta ja kei-
nottomuutta oman holtittoman väkivaltakäyttäytymisensä edessä, avun hakeminen toimi kuin viimeisenä oljenkortena sisäisen kontrollin palauttamiseen. Näiden maskuliinisten rooliodotusten täyttämättömyys toimikin tämän tutkimuksen aineistossa ennen kaikkea avun hakemista lisäävänä tekijänä, jolloin oman maskuliinisen roolidentiteetin rikkoutuminen väkivallan seurauksena ylitti pelon toisten arvioivista katseista ja niistä aiheutuvasta häpeästä.

Toisaalta avun hakeminen oman hallitsemattoman ja toisinaan silmittömänkin väkivallan vuoksi voidaan nähdä vastakkaisena maskuliiniselle tunnekylmälle päämäärätietoisuudelle sekä kokemukselle miehisen turvan tuojan oletuksen rikkoutumisesta. Näistä maskuliinisten rooliodotusten rikkoutumisesta johtuva mahdollinen häpeä saattaa kuitenkin toimia myös avun hakemista estävästi. Avun hakemista haastavana tekijänä oman emotionaalisuuden kontrolloimattomuus maskuliinisen normatiivisuuden vastaisena teemana ilmeni aineistossa seuraavasti:

On niinku semmoinen sisäinen kielto että sun pitää olla kova ja pärjäävä ja ei ainakaan mikään itkupilli että mihinkään akkojen juttuihin ei lähdetä mukaan

Häpeän tunne ja juuri tämä että mykistääkö se miehen nii kyllä – et se maskuliinisuus ja häpeä yhdistettynä tahtoo olla semmoinen että jos se tavallaan tulee siitä että siitä ei ole ymmärrystä et miten mä lähestyn tätä aihetta koska tuota minun pitäisi olla niinku mies ja mun pitäisi määrittää tiettyjä asioita jotka liittyy mun niinkun miehisyteen ja maskuliinisuuteen ja sitten on kuitenkin ne tavallaan ne tulee semmoisesta yhtälöstä jossa mä en haluaisi olla missään tekemisissä

Kuten edellisessä tulokategoriassa, tällainen omaan ei-maskuliinisuuden koke-
mukseen palautuva, haavoittavien tunteiden kokemisen häpeä ilmeni myös tässä tu-
losluokassa vain ensimmäisissä tapaamisissa. Myös tässä tulosluokassa esimerkiksi itkemisen kynnyksen ylittyttyä asiantuntijat kuvasivat miesten toisinaan jopa häm-
mentyneen työntekijöiden hyväksyvistä suhtautumisesta haavoittavan tunteen ilmai-
semiseen. Tämä puolestaan osaltaan ilmentää emotionaalisesta kontrollista irti pääs-
tämiseen liittyvän maskuliinisen häpeän vähentymistä, mitä kuvattiin esimerkiksi seuraavasti:

Sitten kun alkaa ekaa kertaa itkemään tai tulee joku muu tällainen reaktio niin tota nekin kun huomaa että no se tuli ja se meni että siitä päästiin yli tämmöinen reaktio niin se on tosi helpottavaa

Teoreettisesti tarkasteltuna oman tunteellisuuden kontrollointi sekä erityisesti siinä epäonnistuminen näyttävät myös Scheffin teorian pohjalta häpeää aiheuttavalta kokemukselta. Scheffin teoriaan peilaten emotionaalisen kontrollin ja omien tunnereaktioiden hallinnan menettäminen aiheuttaa jo itsessään häpeää, minkä lisäksi sen voidaan nähdä vaikuttavan miesten avun hakemiseen liittyvään toimijuuteen sitä jo etukäteen rajoittavasti. Erityisesti kasvojen menettämisen, epämiehiseksi leimautumisen sekä siten koko sosiaalisen hyväksyttävyyden menettämisen pelko saattaa estää avun hakemista, mikäli mies kokee hallitsemattomien tunnereaktioiden uhkaa apua hakiessaan.

6 VÄKIVALLAN LEGITIMOINTI MIEHISEN HÄPEÄN VASTUSTUKSENA PARISUHDEVÄKIVALLAN AVUN HAKEMISESSA

Maskuliininen häpeä toimii avun hakemista estävästi erityisesti tilanteessa, jossa häpeän kohtaaminen ja sen käsittely on psyykkisesti liian kivuliasta. Tällöin häpeä on tiedostamatonta. Se on ulossuljettua, kohtaamatonta ja se saa kohteensa usein itsen ulkopuolelta. Häpeää aiheuttavan kokemuksen voidaan nähdä syntyvän maskuliiniseen identiteettiin ja siten koko minuuteen kohdistuvasta uhasta avun hakemisen törmätessä normatiivisen maskuliinisuuden rooliodotuksiin. Erittelen tässä luvussa tästä yhteensopimattomuudesta muodostuvan häpeän välttämisen keinoja tulkiten niitä käyttämiäni teoreettisen viitekehyksen valossa. Väkivallan legitimoinnilla puolestaan viitataan erilaisiin minän suojelun strategioihin ja häpeän välttämisen defensiivisiin keinoihin.

Väkivallan legitimointi käsitti aineistossa erilaisia keinoja oman väkivaltatoiminnan hyväksyttäväksi tekemiseksi. Hyväksyttäväksi tekeminen liittyi osittain tiedostamattoman häpeän välttämiseen sekä omien maskuliinisten kasvojen suojeluun apua haettaessa, sillä oman sosiaalisen arvonannon uskottiin olevan uhattuna. Legitimointi häpeän psyykkisenä hallintakeinona ilmeni aineistossa erityisesti oman väkivaltatoiminnan kieltämisenä, sen oikeuttamisena ja lopulta pahimmillaan vihana ja aggressiona. Myös O'Neil ja Nadau (1999, s. 90) ilmentävät, kuinka miehet pyrkivät kehittämään erilaisia hallinta- ja puolustusmekanismeja selviytyäkseen roolikonfliktin aiheuttamasta psykologisesta kuormituksesta sekä suojellakseen maskuliinista rooli-identiteettiään. Juuri avun hakeminen voidaan ymmärtää tällaiseksi merkittävää

roolikuormitusta ja miehistä häpeää aiheuttavaksi tilanteeksi (Addis & Mahalik, 2003, s. 8; O'Neil, 2012; O'Neil ym. 2017, s. 23; Arvidsson & Caman, 2022, s. 14).

Tämän tulosluvun teoreettinen yhteys on parhaiten tulkittavissa suhteessa Scheffin ajatuksiin epämaskuliiniseksi koetuista toimintatavoista, näistä johtuvasta häpeästä sekä niiden välttämisen pyrkimyksestä. Sekä häpeän psyykkisen kuormittavuuden että maskuliinisen sosiaalistumisprosessin vuoksi haavoittavat tunteet ovat usein osittain tiedostamattomia, mikä saattaa johtaa haavoittavien, ei-maskuliinisten tunteiden muuntumiseksi erilaisiksi minän puolustusstrategioiksi (O'Neil & Nadau, 1999; Scheff, 2006). Toisinaan sivuutetun häpeän (*bypassed shame*) tunnistaakin ainoastaan pyrkimyksestä suojautua sitä vastaan; kieltämisestä, piiloutumisesta, tukahduttamisesta – lopulta vihasta ja väkivallasta (Retzinger, 1995, s. 1106). Tätä miehisen häpeän piilotettua ja puolustusta vaativaa ominaispiirrettä kuvaavat muun muassa seuraavat aineistossa esiintyvät puheenvuorot:

Asiakas saattaa- tai sitä vastuuta pyrkii pyörittämään ikään kuin itsestään sitten ulospäin jollekin muulle taholle kumppanille tai joillekin muille ulkopuolisille tekijöille ja hän ei niinku itse ottaisi sitä – Sille väkivoallalle on aina joku hyvä selitys ja syy joka on itsestä ulkopuolella.

Kyllä se on ja yleensä se niin onko se vika siinä entisessä kumppanissa tai sen niinku tai sitten voidaan kääntää että se vika on lastenvalvojassa tai lastensuojelussa tai käräjäoikeudessa tai ihan missä vaan että silloin kun ei niinku ikään kuin ota vastuuta siitä omasta toiminnasta tai sitten tulee sitten helposti semmoista vähän niinku asetutaan semmoiseen uhrinpositioon

Kokonaisuudessaan aineistossa esiintyviä väkivallan legitimoinnin keinoja voidaan pitää siis eräänlaisena psyykkisenä puolustus- ja käsittelykeinoina häpeää aiheuttavia ajatuksia ja kokemuksia vastaan. Esimerkiksi aineistossa esiin tullut poisleittäminen tai tilanteen järjeistämisen tarve toimii esimerkkinä defensiivisistä minän suojelun strategiasta. Näiden minän suojelun strategioiden avulla väkivaltaa käyttävä ja apua hakeva mies pyrkii hallitsemaan psyykkistä, maskuliinisten normien ja avun hakemiseen liittyvien vaatimusten välisestä ristiriidasta syntyvää kuormitustaan sekä siten säilyttämään oman maskuliinisen hyväksyttävyytensä.

On kuitenkin huomattava, että tässä tulosluokassa esitetyt tulkinnat sitoutuvat erityisesti aineistossa kuvattuun avun hakemisen alkuvaiheeseen, kynnyksen ylittämiseen ja ensimmäisiin tapaamiskertoihin. Vastustavaa defensiivisyyttä ilmeni myös tilanteessa, jossa asiakassuhde katkesi hyvin nopeasti, toisinaan jo ennen alkamistaan tai jäädessään vain lyhyeen yhteydenottoon. Väkivallan hyväksyttäväksi tekeminen kuitenkin hälveni tapaamiskertojen edetessä; miesten saadessa kokemuksia oman hyväksyttävyyden, arvokkuuden ja merkityksellisyyden säilymisestä väkivaltatoiminnasta huolimatta esimerkiksi oman väkivallan ulkoistaminen väheni ja vastuunotto mahdollistui. Scheffin teorian mukaisesti tulkittuna minuuteen ja sosiaaliseen sidokseen kohdistuva torjunnan uhka siis väheni ja tekijän ja asiantuntijan välinen sidos vahvistui, mikä puolestaan lisäsi miehen kokemaa hyväksynnän tunnetta ja lopulta mahdollisti väkivaltaisuuksien käsittelyn.

Lisäksi tämän tulosluvun väkivallan legitimoitua voidaan tulkita suhteessa seuraussuhteeseen siinä mielessä, kuinka ensimmäisen tulosluvun tulosluokissa ilmi tulleet maskuliiniset roolikuormituskokemukset muodostuivat toisinaan merkittäviksi vääränlaisuuden ja kelpaamattomuuden eli maskuliinisen häpeän kokemuksiksi. Tällöin väkivaltaa käyttävien miesten avun hakeminen saattoi estyä tai hankaloitua häpeän välttämistä ja maskuliinisen minuuden säilyttämisestä syntyvän defensiivisyyden vuoksi. Keskityn tässä tulosluvussa juuri tällaiseen defensiivisyyteen häpeän hallinnan psyykkisenä mekanismina.

6.1 Tiedostamaton häpeä väkivallan kieltämisenä

Väkivallan legitimoitua ilmeni haastatteluaineistossa ensinnäkin väkivaltateon ja toista satuttavan toiminnan kieltämisenä. Väkivaltaisen toiminnan ja oman väkivallan täydellisen kieltämisen edustavuus aineistossa oli merkittävä, mutta se näyttäytyi kuitenkin muita alakategorioita hieman suppeammalta teemalta. Kieltäminen defensiivisenä, minän suojelun ja häpeän hallinnan strategiana avun hakemisen tilanteessa yhdistyi aineistossa erityisesti vastuunoton vaikeuteen sekä toisaalta empatiakyvyn kadottamiseen tilanteissa, joissa väkivaltaa oli käytetty.

Kieltäminen minää suojaavana strategiana vaikutti merkittävästi ensinnäkin vastuunoton vaikeuteen. Vastuun ottaminen sekä itsen näkeminen vastuullisena toimijana näyttäytyi mahdottomalta tilanteessa, jossa väkivaltaa käyttänyt mies kielsi

oman väkivaltatoimintansa täysin. Kun teko kiellettiin, myös oma vastuu kiellettiin. Tätä kuvattiin aineistossa seuraavasti:

No mä ajattelen että ei ole vielä itselle heille tullu niinkun näkyväksi se ikään kuin oma vastuuosuus et omaa toimintaa ei joko tunnisteta tai ei haluta tunnistaa että on sellainen kieltäminen että minä en ole se joka tässä toimii väärin tai minun täytyy toimia näin koska toi toinen noin

Etenkin siitä käyttäytymisestä vastuunottaminen jotenkin niin utopistinen tai niinkun vaikea ettei ole kosketuksissa sen kanssa niin sanotusti

Väkivallan täydellinen kieltäminen näyttäytyi erityisen haastavana avun hake- mista ja vastaanottamista hankaloittavana tekijänä, sillä omaa osallisuutta tapahtu- neeseen ei tunnistettu. Tämä ilmeni haastatteluaineistossa esimerkiksi kuvauksella siitä, miten väkivaltaa käyttävän miehen olisi omasta mielestään turha saapua pai- kalle tapaamiseen, sillä mitään ei ollut tapahtunut. Avun vastaanottamisen tarvetta ei siis hyväksytty tai tunnistettu. Tällaisissa, väkivaltatilanteiden totaalisessa poissulke- misen tilanteissa tekojen kieltämistä kuvattiin muun muassa naamioimalla väkivalta väärinkäsitykseksi tai esimerkiksi syyllistämällä puolisoa valheellisesta kertomuk- sesta, kuten seuraavat puheenvuorot tuovat esiin:

Näillä sanoilla hän sanoi että kun hän astuu kynnyksen yli niin sitten hän on niinku sitten hän myöntää tai tulee semmoinen että hän on sitten tehnyt jotain kun hän oli sitä mieltä että hän ei ole tehnyt mitään – et tää on jotain väärinkäsitystä että perhe on tur- vakodissa sen takia että se on väärinkäsitys

[...] hän vaan tulee koska sossu käski ja nää on sitten yleensä semmoisia jotka käy niinku muutamia kertoja ja se voi olla että puhutaan vähän väkivoallasta mutta sitten nää on useammin kuin muut niin semmoisia joiden mielestä sitä väkivaltaa ei ole ikinä ollutkaan tai ei ainakaan enää ole ettäkö siitä olisi puhuttavaa

Ei sitten siis se asiakkuus ei alkanut koska hän oli sitä mieltä että kaikki on väärinkäsi- tystä. Jotenkin meni sillee et mä soitin hänelle mä sanoin että voithan tulla niinku käy- mään ja katsotaan sitten että onko sulle jotain apua tai niinku et pystytäänkö yhdessä miettimään jotain että ei tarvitse sitoutua mihinkään, tule käymään ja sitten hän jotenkin sanoo että no mutta sittenhän on jo niinku tekijä kun hän astuu sitä ovesta sisään että hän ei tule .

Edellisissä sitaateissa ilmenevä täydellinen väkivallan sivuuttaminen ja oman osallisuuden kieltäminen näyttäytyy Scheffin teoreettisen jäsennyksen valossa häpeän hallinnalta emotionaalisen hiljaisuuden avulla. Viitataan emotionaalisella hiljaisuudella Scheffin (2006, s. 166) ajatukseen siitä, kuinka haavoittavien tunteiden piilottamiseen sosiaalistuminen sekä niiden häpeämiseen oppiminen johtaa vähitellen tällaisten tunteiden olemassaolon täydelliseen kieltämiseen ja ulossulkemiseen. Kieltämisen toimii vastakkaisena prosessina acting out -tyyppiselle käyttäytymiselle eli Scheffin teoreettisen mallin väkivallaksi muuntumiselle (2006, s. 166).

Lisäksi Scheff (2006, s. 166, s. 168) ilmentää, kuinka haavoittavien tunteiden jatkuva tukahduttaminen johtaa vähitellen kieltämiseen. Haavoittavien ja heikkoutta osoittavien tunteiden täydellisen kieltämisen voidaan nähdä sitoutuvan myös itse väkivaltateon kieltämiseen. Mikäli toiseen kohdistuva satuttava väkivalta ei aiheuta tekijässä syyllisyydellä ja häpeällä värittyneitä tunteita juuri näiden tunteiden repressiivisyyden ja kokemuksellisen ulossulkemisen vuoksi, toisen asemaan asettuminen vaikeutuu ja johtaa lopulta myös oman osallisuuden ja vastuullisuuden kieltämiseen. Myös tässä aineistossa väkivaltaa käyttävien miesten kuvattiin vähentävän omaa osallisuuttaan ja vastuutaan väkivaltatilanteissa kyvyttömyydellä asettua väkivallan uhrin asemaan, kuten seuraavat aineistolainaukset tuovat esiin:

[...] ovat nimenomaan itse niitä uhreja ja tässä on paljon sitä semmoista niinku tavallaan että tarina- niinku asialla on niinku monta eri näkökulmaa että siellä on se uhrin näkökulma ja tekijän näkökulma ja ne saattaa olla joskus hyvinkin erilaisia että he näkee sen tilanteen niinku hyvinkin eri tavalla ja siellä voi olla sitä oikeutusta

Semmoinen tietynlainen niin kuin mitenkä sitä voisi kuvata – semmoinen kyvyttömyys tunnistaa toisen tunteita ja nähdä sitä niinku oman teon seurauksia ja se sen tyyppinen tavallaan että jotkut vaan kokee olevansa oikeutettuja

Haastateltavat kuvasivat mentalisaation haastavuutta muun muassa ”hetkittäisellä empatiakyvyn puutteella”, joka ilmeni ymmärtämättömyytenä puolison kokemusta kohtaan. Myös O’Neil ja Nadeau (1999, s. 105) kuvaavat, kuinka väkivallan ja sen satuttavuuden kieltäminen miehen sukupuoli-identiteetin joutuessa uhatuksi johtaa teon kieltämiseen sekä siten naisen kokemuksen ohittamiseen, sivuuttamiseen tai ”unohtamiseen”. Myös Scheffin (2003, s. 254) mukaan häpeä estää muiden tunteiden kuten empatian kokemista. Tätä kuvattiin aineistossa muun muassa seuraavasti:

Osalta näistä puuttuu niinku senmoinen empatia niinku kokonaan ja että se on vaan niinkun liian kipeä asia myöntää

No joustamattomuutta ja semmoista tietynlaista niin kuin tunnekylmyyttä voiko sanoa että tai semmoista empatian- empatiakyöttömyyttä. Se niinku on jotenkin oikeutettua heille se toinen on ansainnut sen tai ja sitten niinku sellaista niinku sit puheessa että siitä puheesta nousee että haetaan semmoista oikeutusta

Väkivallan, oman osallisuuden ja vastuun kieltäminen oli aineiston kuvauksissa yleistä erityisesti tilanteissa, joissa väkivaltaa käyttävä mies oli pyritty ohjaamaan avun piiriin esimerkiksi sosiaaliviranomaisen tai poliisin toimesta väkivallan ilmi tulneiden seurausten vuoksi. Haastateltavien mukaan kodin tilanne näyttäytyi usein merkittävällä tavalla kriisiytyneeltä apua haettaessa; tilanne oli joko kärjistynyt vähitellen yhä vakavammaksi väkivallaksi, taustalla oli jokin miehen itsensäkin pelästytännyt väkivaltakokemus tai puoliso ilmaisi halustaan erota. Kieltäminen minää suojaavana hallintakeinona saattaakin toimia lyhytaikaisessa kriisi- ja traumatilanteessa jopa adaptiivisena itsesäätelykeinona, mikä selittää osittain irrationaaliselta vaikuttavan kieltämisen esiintyvyyttä aineistossa.

6.2 Tiedostamaton häpeä väkivallan rationalisointina

Väkivaltaisuuden kieltämisen lisäksi oman väkivaltatoiminnan rationalisointi tai järkeistäminen ilmeni aineistossa toisena minää suojelevana defensiivisenä strategiana. Väkivallan rationalisointi viittaa tässä tuloluokassa erilaisiin pyrkimyksiin siirtää vastuu väkivallasta itsen ulkopuolelle. Väkivaltaa rationalisoimalla tekijä pyrki tarkoituksellisen satuttamisen kumoamiseen. Tällöin paitsi omaa vastuullisuutta minimoitiin, mutta toisaalta myös vastuutettiin väkivallan kohteena olevaa uhria. Toisin kuin kieltämisen tuloluokassa, oikeuttamisessa oma väkivallanteko myönnettiin. Täyttä vastuuta tapahtuneesta ei kuitenkaan otettu.

Rationalisointi tuli aineistossa esiin erityisesti väkivaltaisen toiminnan oikeuttamisena sekä erontekona itsen ja väkivaltakäyttäytymisen välillä. Lisäksi omaa väkivaltaa järkeistettiin vähättelemällä väkivallan satuttavuutta. Teoreettisesti tulkittuna erilaiset väkivaltatoiminnan rationalisoinnin selityspyrkimykset toimivat psyykkisenä suojana toisen satuttamisesta johtuvaa kasvojen menettämistä ja häpeää vastaan.

Häpeä johtaa helposti haavoittavien tunteiden ja oman syyllisyyden kieltämiseen tai piilottamiseen, mitä seuraa vastuullisuuden siirtäminen vastapuolelle; tämä auttaa ymmärtämään, miksi toisen syyttäminen näyttäytyy niin vaivattomana (Retzinger, 1991, s. 55–56).

Aineistossa väkivallan rationalisointi ilmeni ensinnäkin väkivaltateon oikeuttamisena. Väkivaltaa järkeistettiin oikeuttamalla se muun muassa puolison provosoi-valla käyttäytymisellä tai esimerkiksi kyvyttömyydellä vastustaa omia vihan ja ärty-myksen tunteita. Tämä tuli esiin asiantuntijoiden kuvauksissa seuraavasti:

Häpeä aiheuttaa myös sitä että se syy laitetaan sen puolison syyksi että enhän minä muu-ten mutta se toinen oli niin provosoiva tai teki jotain semmoista mikä sai minut suuttu-maan tai että on helpompi hakea niinkun ehkä sitten siitä toisesta syytä kun ottaa sitä häpeää niin vahvana itselleen

Että vaikka tapahtuu pahoinpitelyä tai itse pahoinpitelee ja tota käy käsiksi niin sekin niinku tavallaan ohitetaan sillä että no mitä se ärsytti ja se provosoi ja näin että siitä ei silleen niinku lähdetä edes niinku sen vertaa puhumaan

Väkivaltahan on helppo selittää pois. Mä aattelen että tekijän on helppo myöskin selittää sitä jollain olosuhdetekijöillä tai silleen et kun multa nyt vaan meni pinna ja satuin nyt vaan hermostuun ja en pystynyt kontrolloimaan itseäni tai että ku se akka nyt nalkuttaa riittävästi niin kenellä tahansa menee hermo ja niinku sitä pystyy myöskin selittämään ja niinkun ulkoistamaan itsestä semmoiseksi että ikään kuin se ei olisi jotenkin omassa hallinnassa ollenkaan.

Edellä kuvatuissa sitaateissa väkivaltaa käyttävä mies asemoi itsensä tekijästä uhrin asemaan. Näissä tilanteissa väkivalta näyttäytyi pakotettuna vastauksena ympäröiviin olosuhteisiin ja ainoana ratkaisuna konfliktitilanteeseen; reaktiona, johon ”kuka tahansa” turvautuisi. Pakotettuun reaktioon vetoamista väkivallan legitimoinnin keinona kuvattiin esimerkiksi seuraavassa puheenvuorossa:

No ehkä semmoista niinkun oikeutuspuhetta että no vaikka kun se alotti tai teki sitä tai tätä tai et tavallaan oikeutetaan se oma teko puolison jollain tottelemattomuudella - et semmoista oikeutusta kyllä oletettiin teoilleen ja se liittyy mun mielestä siihen että halu-taan suojautua siltä häpeältä ja siltä siltä syyllisyydestä että niinku

Häpeän siirtäminen tai ulkoistaminen (*shame displacement*) voidaan siis ymmärtää häpeän korvaamisena toiseen henkilöön kohdistuvalla vihalla tai muutamalla häpeä toista syyttäväksi käyttäytymiseksi (Ahmed ym., 2001, s. 12). Mikäli miehen omat negatiiviset tunteet uhkaavat hänen maskuliinisuuttaan, hän saattaa peilata tunteitaan toisiin ihmisiin sekä syyttää muita sellaisista haavoittavista tunteista, joita hän ei voi hyväksyä itsessään (O'Neil & Nadeau, 1999, s. 105).

Oikeuttamisen lisäksi väkivaltaa pyrittiin rationalisoimaan ja järkeistämään aineistossa etäännyttämällä itse väkivallasta. Itsen etäännyttäminen ilmeni aineistossa erontekoa minän ja väkivaltaisen käyttäytymisen välillä. Itseä etäännytettiin väkivallasta erityisesti siten, että miehet eivät halunneet identifioitua väkivaltaisiksi; väkivallan koettiin olevan pikemminkin reaktio ulkoisiin tekijöihin. Myös O'Neil ja Nadeau (1999, s. 105) kuvaavat, kuinka tunteet, jotka uhkaavat miehen rooli-identiteettiä, voidaan rationalisoida tai irrottaa järkeistetyksi ajatukseksi minän suojelemiseksi. Myös aineistossa väkivallantekijöiden voitiin nähdä erottelevan substanssin ja tunnekokemuksen toisistaan juuri häpeän kokonaisvaltaisuuden ja kivuliaisuuden välttämiseksi. Tämä ilmenee muun muassa seuraavassa lainauksessa erontekona "todellisen" itsen ja väkivallalla reagoivan itsen välille:

Hän on monta kertaa jotenkin sanonut että et ei hän aiemmin ole ollut tällainen että siitä sit jotenkin ollaan keskusteltu et okei että minkälainen hän sitten on oikeasti omasta mielestään ja jotenkin et miks hän nyt on tällainen

Puheenvuorosta on tulkittavissa, kuinka väkivaltaa käyttävät miehet pyrkivät hallitsemaan kivuliasta häpeän tunnettaan etäännyttämällä minuus väkivallasta. Minuus ja väkivalta erotettiin toisistaan, jotta minään kohdistuva torjunta, kivulias häpeä ja maskuliinisten kasvojensa menettäminen vältettäisiin. Vaikka väkivalta itsessään on hyvin maskuliinista, puolison kohdistuva satuttaminen ja esimerkiksi omien lasten turvallisuudentunteen rikkominen näyttäytyvät miehisen ideaalin vastaisilta, häpeää aiheuttavilta ja siksi oikeuttamista vaativilta. Häpeän ja väkivallan välinen yhteys onkin ongelmallinen, sillä tekijät pyrkivät useimmiten oikeuttamaan omaa väkivaltaisuuttaan esimerkiksi juuri puolison epäasiallisen kohtelun, kostamisen tai kontrolloinnin perusteella (Brown, 2004, s. 47).

Lisäksi tällainen itsen etäännyttäminen rationalisoinnin keinona tuli aineistossa ilmi muun muassa kuvauksina siitä, kuinka avun hakeminen merkitsisi leimautumista "naistenhakkaajaksi", pahoinpitelijäksi tai väkivaltaiseksi henkilöksi. Koska

Scheffin kuvaama häpeä kohdistuu koko minuuteen ja on emotiona hyvin kokonaisvaltainen, myös väkivaltaisen käyttäytymisen uskottiin leimaavan koko minuutta sekä identifioivan miehen paheksutuksi, torjutuksi ja kelpaamattomaksi. Tällöin häpeän kuormittavuus peitti alleen tehtyyn tekoon kohdistuvan syyllisyyden. Tätä kuvattiin aineistossa muun muassa seuraavasti:

Sit hän sanoo et sittenhän hän on jo niinku tekijä ku hän astuu siitä ovesta sisään että hän ei tule. Että kun hän astuu kynnyksen yli niin sitten hän myöntää tai tulee semmoinen että hän on sitten tehnyt jotain

Ne ihmiset sanoo ettei mun tilanne nyt niin huono ole että mun pitäis niinku väkivallan vuoks mennä väkivaltatoimintaan et siellähän on vaan ne kaikki suurin piirtein vaimontappajat

että ei mihinkään väkivalta-yksikköön että perheneuvola kyllä käy että selkeesti triggeröi se nimi

Juuri syyllisyys näyttäytyy kuitenkin teon hyvittämiseen ja katumukseen sekä korjaavaan käyttäytymiseen johtavana tunteena (Tangney & Fischer, 1995, s. 116), minkä vuoksi väkivaltakäyttäytymisen vähentäminen saattaa epäonnistua. Häpeästä johtuen väkivallantekoon kohdistuva tuomitseminen saattaa johtaa kokemukseen koko minuuden tuomitsemisesta – teosta tulee persoona, eikä väkivaltaa ja miestä voida enää erottaa toisistaan. Tällöin häpeä aiheuttaa myös minää suojelevia defensivisiä reaktioita. Tämä tulee ilmi muun muassa kuvauksella siitä, kuinka:

miehet tulee ehkä vähän selitellen että he haluaa tavallaan jotenkin selittää tätä asiaa vaikka tietenkään ei tarvitsisi mut se on usein semmonen että halutaan niinku alussa vähän niinku puhua pois

Myös kyseinen aineisto-ote ilmentää hyväksyvän katseen ja kohtaamisen hakemista sekä toivetta itsen näkemistä arvokkaana väkivaltaisesta käyttäytymistä huolimatta. Miehet kuin toivoivat, että näe minut, älä väkivaltaani.

6.3 Tiedostamaton häpeä vihana ja aggressiona

Myös viha ja aggressio tulivat aineistossa esiin erityisinä väkivallan legitimoinnin keinoina avun hakemisesta syntyvää psyykkistä häpeäkuormitusta vastaan. On kuitenkin huomattava, että viha tai aggressio eivät rinnastu väkivaltaan. En myöskään viittaa vihalla esimerkiksi suoriin fyysisiin väkivallantekoihin. Vihamielisyys ilmeni esimerkiksi kiihtyneenä käyttäytymisenä sekä asiantuntijoiden kuvauksina siitä, millä tavoin väkivaltaa käyttävät miehet kertoivat väkivaltilanteistaan. Väkivaltaa käyttävät miehet eivät siis kohdistaneet väkivaltaa esimerkiksi asiantuntijoita kohtaan tapaamisten aikana, vaan asiantuntijat kuvasivat pikemminkin vihamielisyyden esiintymistä miesten puheessa. Häpeän lisäksi myös viha on parisuhdeväkivallan miestekijöillä erityisen yleistä; tämän voidaan nähdä selittyvän sillä, että viha on maskuliinisen ideologian mukaisesti häpeää hyväksyttävämpi tunneilmaisun keino (Gruber ym., 2014, s. 2–3).

Kuvattu vihamielisyys ja aggressio saivat kohteensa itsen ulkopuolelta. Vihamielisyys kohdistui esimerkiksi puolisoon miehessä heränneiden aggressiivisten ja väkivaltaan kärjistyneiden tunteiden aiheuttajana. Vaikka vihamielisyys kohdistui asiantuntijoiden kuvauksissa toisiin ihmisiin tai esineisiin, on kuitenkin ristiriitaista, kuinka omien haavoittavien tunteiden ulossulkeminen ja niiden korvaaminen maskuliinisesti hyväksyttävillä tunteenilmaisuksilla ilmentää ennen kaikkea miehen itseensä kohdistamaa väkivaltaa (ks. Kaufman, 1987). Tätä kuvattiin aineistossa osuvasti seuraavissa puheenvuoroissa:

Jotenkin niinku vihan tunteet tavallaan aika monet tunteet ilmaistaan sillä vihalla joo et sit kun niitä lähtee niinku kuorimaan oikeesti oletko sä vihainen vai mikä se tausta tässä oli niin sitten siellä ehkä tuleekin no enhän mä itse asiassa ollut vihainen ainakaan nyt sille kumppanille vaan oikeasti siellä olikin joku muu tunne taustalla. On että on niinku vaikea erottaa että mikä se mun tunne oikeasti tässä on mistä mistä tää niinku oikeesti tulee just ilman reaktio vaikkapa

Se että joku on aggressiivinen tai vihainen niin sehän voi olla niinkun toissijainen tunne että siellähän voi olla ensisijainen tunne jotain aivan muuta ja monestihan siellä on häpeä hyvin hyvin semmoinen syvä häpeä mihin vaikka se puoliso joko sanallisesti tai jollain muulla tavalla sohasee niin sanotusti ja sieltä nousee niinku sitten se voimakas aggressio

Myös O'Neil & Nadeau (1999, s. 105) kuvaavat, kuinka erilaisten reaktioiden muodostamisen avulla mies saattaa ilmaista omille, todellisille tunteilleen vastakkaisia tunteita suojellakseen maskuliinista identiteettiään. Lisäksi tällainen tunteiden naamiointi saattaa ilmetä henkilökohtaisesti uhkaavien tunteiden, kuten häpeän, kohdistamisena toisiin ihmisiin. Juuri väkivallan voidaan nähdä toimivan tällaisena häpeää aiheuttavana, epäonnistuneen maskuliinisuuden kokemuksena, joka on niin kivulias, että se tulee lopulta esiin vihana ja aggressiona (mts. 105). Viha ja aggressio toimivatkin lopulta tekijän inhimillisinä pyrkimyksinä suojella omaa maskuliinista identiteettiään sekä välttää epämaskuliinisesta toiminnasta johtuvaa häpeää.

Myös Retzinger (1991, s. 55–56) ilmentää, kuinka erityisesti viha ja raivo toimivat pyrkimyksinä välttää nöyryytystä eli lopullista miehisten kasvojen menettämistä erityisesti, mikäli sosiaalinen sidos on jo rikkoutunut tai se on uhattuna. Myös tällainen, väkivallan pahentumiseen johtava defensiivisyys ilmeni asiantuntijoiden kuvauksissa:

Niin sanotusti kasvojen menetys että se vaimo onkin sieltä kotoa lähtenyt ja sukulaiset saanu vasta siinä vaiheessa tietää mitä siellä neljän seinän sisällä tapahtuu ja silloin tekijä saattaa olla vaarallisempi kuin mitä se olisi jossain muissa kohdissa kun hänet on häpäisty

Asiantuntijat kuvasivat useaan otteeseen, kuinka väkivalta saattaa pahimmillaan raaistua avun hakemisen tilanteessa. Tulkitsen tämän juuri väkivaltaa käyttävän miehen pyrkimykseksi suojella minäänsä maskuliiniselta häpeältä. Väkivallaksi ja aggressiivisuudeksi naamioimalla miehen ei tarvitse kohdata tai tuoda esiin haavoittavia tunteitaan (Scheff, 2006, s. 166), jolloin oma maskuliinisuus ei kyseenalaistu. Tätä häpeän kestämyttömyyttä kuvataan muun muassa seuraavissa puheenvuoroissa:

Niin sietämätön tunne että monestihan se on se mikä altistaa sille väkivallan käytölle että nimenomaan pitää saada äkkiä itsestään pois ja ehkä väärillä keinoilla sitä yritetään

Se semmoinen katumus tai häpeää ei tule millään lailla näkyviin se on se oikeutus johon sitten niinku että se nainen ja perhe sen pitää pysyä mun rinnalla ja jos ei tee niin niin sitten voi tapahtua todella pahaa et niitäkin on niinku tos matkan varrella nähnyt

Edellisissä puheenvuorossa tulee merkittävällä tavalla esiin myös Scheffin (1997, s. 87) kuvaus siitä, kuinka turvallisten yhteyksien puuttuminen on niin kivuliasta, että

se suljetaan ulos tietoisuudesta eikä sitä koeta kohtaamaan; ulossulkemisesta ja torjuttuksi tulemisen kokemuksista aiheutuva, koko minuuteen kohdistuva häpeä kuormittaa ja lopulta ilmenee aggressiivisena tai vihamielisenä käyttäytymisenä. Juuri avun hakeminen voidaan nähdä tällaisena erityisenä tilanteena, jossa väkivaltatoiminnan ilmi tulemisen uskotaan uhkaavan sosiaalista yhteyttä ja omaa hyväksyttävyyttä.

Toisaalta viha ja aggressio ovat kiinteästi yhteydessä myös edellisessä tuloluokassa esitettyyn väkivallan järjeistämiseen häpeän hallinnan strategiana. Väkiältä ja vihamielisyyden saatetaankin tulkita toisinaan oikeutettuina reaktioina, jolloin oman käyttäytymistä ei koeta voivan täysin kontrolloida (Brown, 2004, s. 47) Myös vihamielisyyden kategoriassa aggressiivinen käyttäytyminen koettiin reaktionomaisena vastineena puolison herättämille, suuttumusta aiheuttaville tunteille, kuten seuraavissa puheenvuorossa ilmenee:

Niin jotenkin se että ehkä on se kyvyttömyys selviytyä niistä tilanteista muuten kuin että nyt tönäsemällä pääsen tästä ihmisestä eroon mikä kertoo siitä että että olo kun nurkkaan ahdetulla eläimellä että että on itse kyöytön enää toimimaan ja sitten se laukaisee semmoisen ikään kuin jopa primitiivisen reaktion – et ne sanoo myöskin sitten että ne tietääkin että he toimii jo heti väärin mutta se se laukaisu tapahtuu niin nopeasti niin jotkut ei en osaa reagoida tai ennaltaehkäistä sitä

Edellä mainittua aineisto-otetta voidaan tulkita myös Scheffin kuvauksella siitä, kuinka miehille viha ja aggressio näyttävät haavoittavien tunteiden osoittamisen sijaan maskuliinisesti hyväksyttävänä tunteen ilmaisuina. Haavoittavien ja heikkouden osoituksiksi koettujen tunteiden peittäminen vihamielisyydellä voidaan siis nähdä vahvistavan väkivaltaa käyttävän henkilön maskuliinista rooli-identiteettiä, vähentävän torjunnan pelosta syntyvää häpeää sekä siten alentavan avun hakemisesta syntyvää roolikuormitusta. Tiedostamaton häpeä rikkoutuneen yhteyden emotionaalisenä signaalina johtaa todennäköisesti tilanteen kärjistymiseen (Retzinger, 1991, s. 55–56).

Syällisyyden ja vihamielisyyden suuntaaminen kohti haavoittavia tunteita pintaan nostavaa henkilöä voidaan ymmärtää erityisenä minäskemanä sekä pyrkimyksenä vähentää omaa voimattomuuden tunnetta (Sippel & Marshall, 2011, s. 9). Voimattomuuden tunne puolestaan näyttää vastakkaisena ideaaliin maskuliinisuuteen liitettyjen vallan ja voimakkuuden suhteen, mitkä sijoittuvat roolikonfliktiteorian

miesten sosiaalistumista kuvaavalle SPC-ulottuvuudelle. Myös Pekkola (2021) kuvaa, kuinka häpeän käydessä sietämättömäksi syyllistä omalle emotionaaliselle kaottisuudelle etsitään helposti itsen ulkopuolelta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Olen tarkastellut tässä tutkielmassa miehistä häpeää psyykkisenä kuormituskokemuksena osana parisuhdeväkivallan avun hakemista. Avun hakeminen tuli aineistossa esiin merkittävänä ristiriitaisuuden roolikuormitusta lisäävänä prosessina; siinä olivat vastakkain perinteinen näkemys itse pärjäävästä, riippumattomasta ja vankasta miehestä sekä toisaalta erilaiset uuden mieheyden vaatimukset, kuten subjektiivisen hyvinvoinnin korostaminen (ks. esim. Hyvönen, 2021) ja hyvä vanhemmuus (ks. esim. Salo, 2021).

Myös Wallace ja Nosko (2003, s. 55) kuvaavat, kuinka yksittäiselle miehelle tilanteet, jotka haastavat perinteisen mieheyden herättämällä tarvitsevuutta, avuttomuutta, häpeää ja muita haavoittavia tunteita, voivat synnyttää kokemuksen epäonnistuneesta maskuliinisuudesta. Tämä huomio yhdistyy erityisesti ensimmäisessä tulosluvussa esitettyyn epäonnistumisen häpeään. Apua hakiessa nämä ei-miehisiksi koetut haavoittavat tunteet uhkasivat normalisoitua mieheyttä, johtivat pelkoon ja epävarmuuteen oman väkivaltatoiminnan seurauksista sekä lopulta miehisten kasvojen menettämisestä usealla eri elämänalueella. Tässä tutkimuksessa esitetyt löydökset tukevat vahvasti myös Arvidssonin ja Camanin (2022, s. 16) tuloksia, joiden mukaan häpeä, haavoittuvuus ja tunneilmaisun vaikeus koettiin merkittäviksi parisuhdeväkivallan tekijöiden avun esteeksi. Näiden tekijöiden välttäminen yhdistyy myös tämän tutkimuksen ydinmerkityksiin miestekijöiden avun hakemisen haasteena.

On kuitenkin huomattava, että pelkkä normatiiviseen mieheyteen sosiaalistuminen ei yksinään riitä tässä tutkimuksessa esitetyn rooliristiriita- ja häpeäkuormituksen

syntymiseen. Rakenne toteutuu vain sosiaalisessa toiminnassa, ja sosiaalinen toiminta vaatii aina rakenteen (Hearn, 2004, s. 197.) Sosialisaaion ja mikrotason yksilökehityksen välillä voidaankin nähdä tiettyä risteävyyttä, jolloin yksittäisen miehen reagointi kiintymykseen, haavoittuvuuteen ja näihin liittyvään häpeään on seurausta hänen biologiastaan ja elämänhistoriastaan sekä lopulta yhteiskunnan laajemmista arvoista (Wallace & Nosko, 2003, s. 55). Tämä tulee esiin myös oman tutkimukseni tuloksissa; mieheyden ja avun hakemiseen liittyvään häpeään voidaan nähdä olevan sidoksissa niin rakenteellisiin, institutionalisoituneihin maskuliinisuuden ideaaleihin kuin yksilötason tekijöihinkin, kuten lähipiirin aiempiin negatiivisiin kokemuksiin apua ha-kiessa.

Myös Malinen (2010, s. 18) kuvaa useisiin Niedenthaliin ym. (1994, s. 588–593) tutkimuksiin viitattaessaan, kuinka häpeää kokevat ihmiset pyrkivät psyykkisesti pii-lottamaan ja ulossulkemaan tiettyjä osia koko persoonastaan, kun taas syyllisyydessä tietoisuudesta pois sulkeminen kohdistuu vääränlaisiksi koettuihin tekoihin, ei niin-kään ihmiseen itseensä. Väkivaltaa käyttävä mies ei voi kuitenkaan muuttaa persoo-naansa, mutta käyttäytymisensä voi. Myös omasta aineistostani on tulkittavissa, kuinka miehinen häpeä johti ennen kaikkea pelkoon koko itsen tuomitsemisesta sekä siten oman maskuliinisen hyväksyttävyyden menettämisestä tilanteessa, jossa oma väkivalta tulee toiselle ihmiselle ilmi.

Haavoittavien tunteiden tukahduttamisen ja häpeän sivuuttamisen voidaan nähdä olevan myös miehillä naisia yleisempää (Scheff, 2006, s. 161). Lisäksi miesten sosiaaliset verkostot ovat yleisesti naisia heikompia (Rotkirch & Liili, 2022) ja masku-liinisesti keskittyneitä, homososiaalisia (Jokinen, 2000, 2003, s. 15–16). Onkin mahdol-lista, että sosiaalisen lähiympäristön jakaessa samat maskuliiniset arvot ja normit, omien kipeiden ja haavoittavien tunteiden sekä väkivaltakäyttäytymisen jakaminen toisten maskuliinisten toimijoiden kanssa on vaikeaa juuri tuomitsemisen pelon va-lossa. Myös Scheff (2006, s. 181) kuvaa, kuinka turvallisten yhteyksien puuttuminen lisää häpeää sekä ulossulkemisen ja paheksunnan kokemusta. Pahimmillaan väkival-taisesti käyttäytynyt mies toimintansa satuttavuudesta huolimatta saattaa kokea sy-vää emotionaalisen yksinäisyyden kokemusta, mikä puolestaan vaikeuttaa avun ha-kemista. Myös Hoskinsin ja Kunkelin (2022) tutkimus tukee yksinäisyyden koke-musta avun hakemisen esteenä.

Siirryn seuraavaksi tarkastelemaan parisuhdeväkivallan avun hakemisen yhteydessä koettua miehistä häpeää peilaten sitä käytettyyn teoreettiseen viitekehykseen. Lisäksi tarkastelen tässä tutkimuksessa esitettyjä tuloksia suhteuttaen niitä muihin, viimeaikaisiin tutkimustuloksiin parisuhdeväkivallan ja mieheyden avun hakemisen haasteista.

7.1 Miehisen häpeän tulkinta osana paljastumisen uhkaa

Väkivaltaa käyttävät miehet kokivat epäonnistumista niin työelämässä, isyydessä kuin parisuhteessa ja puolisona toimimisessa. Epäonnistuminen psyykkisenä rooliritiiri- ja kuormituskokemuksena puolestaan synnytti miehistä häpeää ensinnäkin suhteessa työelämään. Menestykseen ja statukseen sitoutuvat työelämän häpeän tulkinnat näyttävät yhteneväisinä myös Taylorin, Batesin, Colosin ja Creerin (2022) tulosten kanssa. Taylor ym. kuvaavat, kuinka avun hakeminen saattaa pahimmillaan johtaa yksilön uudelleen arvioimiseen, millä puolestaan uskottiin olevan negatiivisia, erityisesti yhteisö- ja työelämän rooleihin kohdistuvia vaikutuksia. Myös huolen koettiin lisääntyneen tilanteessa, jossa miestä uhkasi muutos sosiaalisessa statuksessa tai uskottavuudessa (mt.)

Vaikka kyseinen tutkimus kohdistui parisuhdeväkivallan miesuhreihin, myös tämän tutkimuksen tuloksista on tulkittavissa, kuinka juuri avun hakemiseen yhteydessä oleva häpeä oman väkivaltakäyttäytymisen paljastumisesta saattaisi vaikuttaa miehen sosiaaliseen arvonantoon työympäristössä. Tämä näkyi ennen kaikkea seurauksellisuuden pelossa sekä epävarmuudessa esimerkiksi omien uramahdollisuuksien suhteen, mikäli väkivalta tulisi ilmi. Lisäksi miehisen työstatuksen menettämisen uhka yhdistyy myös Scheffin (1990, s. 8) kuvaukseen siitä, kuinka yhteiskunnallisesti arvostetuista ulkoisista tekijöistä erityisesti raha symboloi piilotettua motiivia näyttäytyä arvokkaana toisten silmissä. Kyseinen tuloskategoriassa kuvattu pelko kollegoille paljastumisesta linkittyy myös Berdahlin, Cooperin, Glickin, Livingstonin ja Williamsin (2018) tuloksiin työympäristöstä miehisen kilpailun areenana.

Työelämään kohdistuvan häpeän lisäksi kokemus epäonnistuneesta isyydestä vaikutti väkivaltaa käyttävien miesten avun hakemiseen merkittävästi. Isyydessä ilmenivät ennen kaikkea uudet, hybridisoituvan mieheyteen liitetyt rooli- ja käyttäy-

tymisodotukset, joihin väkivalta ei kuitenkaan istu. Tuloksissa kuvattu seurauksellisuuden pelko yhdistyy ennen kaikkea Taylorin ym. (2022, NP18428) ja Nyqvistin (2001) tuloksiin siitä, kuinka miehet pelkäsivät menettävänsä lapsensa ja leimautuvansa epäkelvoiksi vanhemmiksi väkivallan vuoksi. Tulokategoriasta onkin löydetävissä yhteyksiä erityisesti hoivaavaan ja huolehtivaan isyyteen (ks. esim. Eerola, 2015; Salo, 2021). Hoivaava isyys (Elliott, 2016) viittaa dominoivien ja traditionaalisten maskuliinisten roolien hylkäämiseen sekä aiemmin feminiinisiksi luokiteltujen toimintatapojen omaksumiseen.

Lisäksi isyydessä epäonnistumisen häpeä tukee myös Leen ja Leen (2018) tulosta siitä, kuinka maskuliinisten normien, kuten emotionaalisuuden välttämisen ja itseen luottamisen, on todettu lisäävän miesten kokemaa ristiriitaa affektiivisen ja välittävän isyyden välillä. Hunter, Riggs ja Augoustinos (2017, s. 12) kuitenkin huomauttavat, että vaikka isyys ei ole enää yhtä tiukasti sidottu perinteiseen, elatukseen viittaavaan mieheyteen, isien oletetaan omaksuvan tiettyjä hegemonisen maskuliinisuuden muotoja. Toisaalta tulokategoria saattaa myös heijastella Silverin ym. (2018) kuvaamaa muutosta miehen roolissa taloudellisesta elättäjästä lastenhoitoon osallistuvaksi isäksi. Lisäksi häpeä epäonnistumisesta isyydessä tukee myös Nayakin (2023, s. 15) huomiota siitä, kuinka hoivaava maskuliinisuus laajentaa hegemonista maskuliinisuutta sen sijaan, että olisi tälle vastakkaista. Isyys voidaankin nähdä uutena mieheyttä konstruoivana, omat erityiset käyttäytymis- ja rooliodotuksensa sisältävänä maskuliinisuuden kategoriana.

On kuitenkin huomattava, että isyys saattaa toimia myös avun hakemista edistävänä motivaatiotekijänä. Myös asiantuntijahaastatteluihin esiin tullut isyyden motivoiva vaikutus ja halu vähentää omien lasten kokemaa inhimillistä kärsimystä yhdistyvät Guetan ja Shlichoven (2022) tuloksiin isyyden toimeenpanevasta vaikutuksesta. Gueta ja Shichove kuvaavat, kuinka isänä toimimisen rooli helpotti avun hakemista sekä toimi avun hakemisen motivaatiotekijänä. Tässä tutkimuksessa esitetyt tulokset tukevat myös pääasiassa ajatusta siitä, kuinka vanhemmuus voi parhaimmillaan vaikuttaa myös väkivaltaa käyttävien miesten avun hakemiseen liittyvään toimijuuteen positiivisesti.

Kuten kokemusta epäonnistumisesta isyydessä, myös epäonnistumista parisuhteessa kuvattiin aineistossa merkittävänä miehistä häpeää lisäävänä tekijänä apua ha-

ettaessa. Parisuhteessa epäonnistumista aiheuttava häpeästä on löydettävissä yhteyksiä erityisesti Hatakan (2011) tuloksiin miehestä parisuhteessa kulttuurisena mallina. Lisäksi aineistossa esiin tullut häpeä epäonnistumisesta miehisen turvan ja suojelun tuojana yhdistyy Allen-Collinsonin (2009, s. 33) huomioon mies- ja naiskehojen sukupuolistuneisuuteen liitettyihin haavoittuvuus- ja herkkyysoletuksiin (Hollander, 2001).

Sukupuolisten oletusten lisäksi omaehtoisuus ja autonomia sekä hallinnan menettämisen ja haavoittuvuuden pelko yhdistyvät Allen-Collinsonin (2009, s. 36) huomioihin avun hakemisesta. Allen-Collinson kuvaa miesten pyrkivän varomaan emaskulaation ja oman mieheyden menettämisen uhkaa; avun kysymistä ja pelkojensa ilmaisemista tai puhumista väkivallasta halutaan välttää. Vaikka Allen-Collinsonin tutkimus keskittyy parisuhdeväkivallan miesuhreihin tekijöiden sijaan, myös tämän tutkimuksen jokainen tulosluokka sitoutuu vahvasti juuri emaskulaation pelkoon ja siitä aiheutuvaan miehiseen häpeään.

Toisaalta hallinnan ja kontrollin menettämisen sekä haavoittuvuuden uhan kategoriat tukevat myös viimeaikaisia tuloksia siitä, kuinka voimakas itseen luottaminen ja tunnekontrollin ylläpitäminen yhdessä häpeän kanssa vaikuttavat avun hakemiseen negatiivisesti (Addis & Hoffman, 2017, s. 171; Mahalik & Di Bianca, 2021) sekä niiden yhteyttä miesten hyvinvoinnin haasteisiin (Mahalik, Harris & Di Bianca, 2023). Lisäksi tuloskategoria tukee myös Mahalikin ym. (2023) huomiota vankan itseen luottamisen sekä tunnekontrolliin yhteydestä miesten hyvinvoinnin haasteisiin. Myös häpeä hallinnan menettämisestä erityisesti yksityisyyden suhteen yhdistyy Sharpin (2023, s. 9) huomioon siitä, kuinka parisuhteen yksityisyys saattaa lisätä tekijöiden avun hakemisen vaikeutta, sillä myös ongelma tulisi tällöin hoitaa kodin sisäisesti.

Eryteisesti haavoittuvuuteen liittyvässä häpeässä myös O'Neilin ja Scheffin tulokintoihin tiukasti sitoutuva huomio väkivallan tekijöiden vaikeudesta tunnistaa haavoittavia tunteita yhdistyy Guetan ja Shlichoven (2022) tuloksiin. He kuvaavat, kuinka erityisesti hegemoniseen maskuliinisuuteen yhteydessä olevat ja tässäkin tutkimuksessa esiintyvät ideaalit, kuten autonomia ja omaehtoisuus, muodostuivat miesten sisäisiksi ja ulkoisiksi avun hakemisen esteiksi. Lisäksi erityisesti verbalisoinnin vaikeus yhdistyy Levantin (2011) teoriaan maskuliinisesta aleksitymistä (*NMA, Norma-*

tive Male Alexithymia). Toisaalta häpeä haavoittuvuudesta yhdistyy myös Silverin, Levantin & Gonzalesin (2018) tuloksiin emotionaalisuuden välttämisestä miesten avun hakemisen haasteena.

7.2 Miehisen häpeän tulkinta osana väkivallan legitimoitua

Tämän tutkimuksen toinen tulosluku keskittyi miesten psyykkisiin pyrkimyksiin tehdä kivuliaasta miehisen häpeän kokemuksesta helpommin kestettävän ja edes osittain hallittavan. Toinen tulosluku tuo esiin ennen kaikkea häpeän näkymättömyyttä ja psyykkistä kivuliaisuutta; omat haavoittavat tunteet kielletään ja syyllisyys siirretään toiseen (Retzinger, s. 55–56). Avun hakeminen ja maskuliininen häpeä ovat erityisen hankala yhtälö kuitenkin syyllisyydentunteen puutteen vuoksi; syyllisyyteen verrattuna häpeä johtaa piiloutumiseen ja vastuullisuuden välttelyyn sen sijaan, että oma vastuullisuus tunnustettaisiin (Brown 2004; Marshall ym. 2009; Malinen, 2010, 18). Häpeä muuttuukin erityisen haitalliseksi lähisuhteissa, sillä se estää korjaavan käyttäytymisen (Lewis, 1971; Scheff, 1989). Erityisesti defensiivisyyden tulosluvussa kokemus täyden vastuullisuuden puuttumisesta yhdisti vahvasti jokaista alakategoriaa.

Lisäksi tämän tutkimuksen tuloksista on tulkittavissa, kuinka häpeä vaientaa rationaalista päätöksentekoa ja suoraviivaistaa ajattelua. Tällöin myös tunnekontrolli ja omien tunnetilojen hallinta vaikeutuvat (Scheff, 2006, s. 199.) Sosiaalisen ulossulkemisen uhasta syntyvä häpeä peittää alleen muut, normaalisti käyttäytymistä ohjaavat tunteet (Tangney, 1991, s. 600; Tangney, Steuwig & Mashek, 2007, s. 6; Marshall ym. 2009, s. 225; Gruber ym. 2014, s. 17–18). Käyttäytymistä ohjaaviin tunteisiin lukeutuvat muun muassa empatia ja toisen kokemukseen eläytyminen. Kyseisten tunteiden puute saattaa pahimmillaan lisätä väkivaltaa (Gruber ym., 2014). Tällaista väkivallan lisääntymisen ja raaistumisen riski apua haettaessa tuli ilmi myös tämän tutkimuksen aineistokuvauksissa.

Myös Gilligan (2003, s. 1173) sekä Scheff (2003, s. 254) kuvaavat, kuinka tilanne, joka lisää häpeää, estää syyllisyyttä. Juuri syyttömyyden tunteiden kokeminen, asian tuntijoiden kuvaukset lähes empatiakyvyttömästä suhtautumisesta uhrin kärsimykseen sekä kaikenlainen vastuun ulkoistaminen tulivat merkittävällä tavalla esiin myös omissa tuloksissani defensiivisyyden tuloluokassa. Vaihtoehtoisesti häpeän myötä

myös itsetunto saatettiin kokea nii uhatuksi, ettei tekijällä ollut jäljellä emotionaalisia resursseja tuntea empatiaa uhriaan kohtaan (ks. Marshall ym., 2009, s. 225); häpeässä kaikki huomio kohdistuu syvälle itseen. Myös Dutton, van Ginkel ja Starzomski (1995) kuvaavat, kuinka useimmat puolisoaan pahoinpitelevät miehet eivät hyväksy väkivaltaa henkilökohtaisesti (Dutton, 1986; Dutton & Hemphill, 1992). Onkin mahdollista, että kohdatessaan väkivaltaisuuden itsessään miehet kielsivät tai väheksyivät omaa väkivaltaansa juuri häpeän vuoksi.

Apua haettaessa pelkkä vastuunoton korostaminen ei siis riitä, vaan terapeutin työskentelyn tulisi Hockenberryn (1995) mukaan auttaa tekijää ymmärtämään niitä defensiivisiä mekanismeja, jotka peittävät ja piilottavat häpeän (Gruber ym., 2014, s. 17–18). Tämä tuo ilmi myös haastateltujen asiantuntijoiden kuvaamaa väkivallan raaistumisen riskiä juuri avun hakemisen tilanteessa. Myös Gilligan (2003, s. 1155) ilmentää, kuinka väkivalta vähentää häpeän kokemusta hetkellisesti. Tämä tutkimus myös tukee ajatusta siitä, kuinka häpeä edeltää vihaa (Harper, Austin, Cercone, & Arias, 2005; Thomaes, Stegge, Olthof, Bushman, & Nezlek, 2011) sekä johtaa väkivaltaan ja tekijän uhria syyttävään käyttäytymiseen (Lewis, 1974; Dutton ym., 1995; Buchbinder & Eisikovits, 2003; Scheff & Retzinger, 2003; Brown, 2004). Toisaalta väkivalta voidaan ymmärtää seurauksena miesten epäedullisista yrityksistä pyrkiä hallitsemaan epämiellyttävää tunnekokemusta vihan avulla; ei-väkivaltaisten hallintakeinojen puuttuessa häpeä saattaa lisätä väkivallan käyttöä itsetuntoon kohdistuvien uhkien puolustamiseksi (Gruber ym., 2014, s. 2).

Lisäksi defensiivisyyden tuloksista on myös huomattavissa, kuinka häpeä heikentää avun hakemista, sillä väkivallan koetaan olevan tilanteista ja itsestä riippumattonta. Tulkinta itsen etäännyttämisestä väkivallasta yhdistyy erityisesti Hearnin (1998) tuloksiin väkivaltaa käyttävien miesten vastuullisuudesta. Oikeuttavien selontekojen avulla miehet erottavat itsestään kaksi minuutta, väkivaltaisen ja ei-väkivaltaisen minän, jolloin miehet kykenevät asemoivaan itsensä hyväksi ja moraalisiksi toimijoiksi, jotka eivät ole täysin vastuussa omasta väkivallastaan (Berggeren, Gottzén & Bornäs, s. 41). Lisäksi väkivallan rationalisointi ja eronteko itsen ja väkivallan välillä ovat yhteneväisiä myös McGinnin, McColganin ja Taylorin (2020 s. 104) tulosten kanssa väkivallan järjeistämistä sekä toisaalta sen kieltämisestä.

Toisaalta itsen etäännyttämisen kategoria yhdistyy Gottzénin (2013, s. 15) tuloksiin siitä, kuinka miehet pyrkivät irrottamaan itsensä pahoinpitelijän kategoriasta kuvaamalla muita tekijöitä vielä väkivaltaisemmiksi sekä tekemällä eron itsensä "todellisten" pahoinpitelijöiden välillä. Myös tämä tuli esiin aineistossa muun muassa puheena siitä, kuinka avun hakeminen merkitsisi leimautumista "naistenhakkaajiksi" tai "pahimmiksi vaimontappajiksi". Itsen etäännyttäminen näistä vielä väkivaltaisemmista henkilöistä tuo esiin, kuinka väkivaltaa legitimoivat selonteot eivät ole vain kulttuurisesti tuotettua oikeutuspuhetta, vaan ne toimivat tekijöille myös keinona rakentaa omaa identiteettiään (Berggeren, Gottzén & Bornäs, s. 41).

Myös Connell ja Messerschmidt (2005, s. 841) kuvaavat hegemonista, legitimoitua maskuliinisuutta tarkastellessaan, kuinka miehet voivat aktiivisesti etäännyttää itsensä näistä hegemonisista ja dominoivista maskuliinisuuden representaatioista. Tämä tulee esiin juuri väkivallan rationalisoinnin tulokategoriassa, jossa väkivaltaa käyttävien miesten voidaan nähdä irrottautuvan perinteisen, väkivallan hyväksyvän miehen representaatiosta. Myös Allen-Collinson (2009, s. 33–43) ilmentää, kuinka Grahn-Kevanin kuvaama (2007, s. 4) patriarkaaliseen ideologiaan yhteydessä olevan "ritarillisuuden" ajatus liittyy vahvasti naisiin kohdistuvan väkivallan tuomitsemiseen, jolloin naisen pahoinpitely näyttäytyy ei-miehisenä ja tuomittavana toimintana. Myös ritarillisuuden ajatusta voidaan tulkita suhteessa itsen etäännyttämisen tulokategoriaan.

On kuitenkin huomattava, että eronteosta itsen ja väkivallan välille voidaan löytää myös auttamisen mahdollisuuksia. Mikäli tekijä kokee väkivallan itsestään erilliseksi, väkivaltaisuus ei tällöin myöskään leimaa koko yksilön identiteettiä. Koska häpeä puolestaan koetaan vahvasti koko minuuden kattavaksi vääränlaisuudeksi, avun hakemisesta ja epämaskuliinisesta toiminnasta nouseva häpeä saattaa itse asiassa jäädä matalammaksi. Myös Stefanakis (2000, s. 50) kuvaa, kuinka väkivallan tekijät eivät koe koko identiteettiään ja luonnettaan virheelliseksi väkivaltatoiminnastaan huolimatta.

7.3 Ikäkauden merkitys miestekijöiden parisuhdeväkivallan avun hakemisessa

Erityisen mielenkiintoinen, varsinaisten tuloskategorioiden ulkopuolinen ja niihin varsinaisesti istumaton, mutta kiinteästi kuitenkin jokaiseen yhteydessä oleva huomio liittyy apua hakevien miesten ikään. Asiantuntijoiden haastatteluissa tuli usein havainto siitä, kuinka avun piirissä olevien tekijämiesten ikähaarukka pysyy suhteellisen muuttumattomana vuodesta toiseen. Vaikka institutionalisoitunut maskuliinisuus on jatkuvassa muutoksessa ja näyttäytyy yhä hybridisoituvampana, miesasiakkaat eivät vuosien ja vuosikymmentenkään kulumisesta huolimatta vanhene.

Erityisesti kaikista vanhimmat ikäluokat eivät näy asiantuntijoiden mukaan tekijäasiakkuuksissa lähes lainkaan. Tämä on huomionarvoista, sillä parisuhdeväkivallan esiintyvyys on merkittävää myös ikääntyneiden keskuudessa (THL, 2022). Vastauksia samaan ikäluokkaan keskittyvistä asiakkuuksista voidaan etsiä ensinnäkin itse ikäkauden merkityksestä sen sijaan, että keskityttäisiin esimerkiksi erilaisten maskuliinisten ideaalien tai uusien ja traditionaalisen maskuliinisuuksien välisiin jännitteisiin. Onkin huomattava, että ikä vaikuttaa ihmisten refleksiivisyyteen sukupuolta enemmän, sillä *”sukupuolen hierarkisoivat käytännöt ovat arjessa piiloisempia”* (Ojala ja Pietilä (2013, s. 26–27).

Tulkintana aineistossa esiintyvälle ikääntyvien asiakkaiden puutteelle voidaan käyttää myös Sipilän (1994) maskuliinisuuden taakkatulkintaa (Ojala & Pietilä, 2013, s. 28). Taakkatulkinnan mukaan fyysisen suorituskyvyn laskeminen sekä omaehtoisuuteen, autonomiaan ja oman elämän hallintaan kohdistuvat uhat ikääntyessä voivat johtaa kokemukseen oman miehisyyden kadottamisesta sekä alistaiseksi mieheksi asemoitumista. Maskuliinisuuden rinnastuminen juuri vahvuuden, elinvoiman ja fyysisen suorituskyvyn (Thompson & Pleck, 1995; Mahalik ym., 2003; Ojala & Pietilä, 2013, s. 28; Thompson & Langendoerfer, 2016) oletuksiin ja näiden heikentyminen vanhentuessa saattavat hankaloittaa avun hakemista myös väkivallan miestekijöillä. Iän merkitys maskuliinisten roolien omaksumista erottavana kategoriana saattaa olla merkittävää myös väkivallan avun hakemisen suhteen.

On kuitenkin huomattava, että erityisesti aineistossa esiintyvä isyys ja siihen liitetyt merkitykset voivat vaikuttaa merkittävästi apua hakevien miesten keskimääräiseen ikään. Kuten tämäkin tutkimuksen aineistossa kuvattiin, isyys ja siihen valmistautuminen koetaan erityisenä elämänvaiheena, jolloin myös omat, sukupuolistuneet toimintatavat saattavat tulla kyseenalaistetuiksi (ks. esim. Eerola, 2015). Iän sijaan olisi hedelmällistä tarkastella apua hakevien miesten elämäntilannetta ja ikäkautta sekä niihin liittyviä institutionaalisia ja kulttuurisia merkityksiä. Lisäksi kuten tämä tutkimus ilmentää, isyys saattaa toimia avun hakemisen toimijuutta edistävänä motivaatiotekijänä sekä lisätä ikäedustusta juuri keskimääräiseen isyyden ajanjaksoon sijoittuvassa ikäkategoriassa.

Siirryn seuraavaksi tarkastelemaan häpeän vähentämiseen tähtäviä keinoja osana parisuhdeväkivallan miestekijätyötä.

8 KESKUSTELU

Kuten Gottzén (2013) kuvaa, sekä profeministisessä väkivaltatutkimuksessa että tekijämiehiä toiseuttavissa kertomuksissa puolisoaan pahoinpitelevästä miehestä on tullut vieras, suoranainen hirviö. Illuusio tällaisesta hirviöstä tulisi kuitenkin muotoilla uudelleen. Parisuhdeväkivaltaa tulisi lähestyä tutuna, yleisenä – jopa *ymmärrettävänä*. Huomio tulisi kiinnittää ennen kaikkea niihin institutionaalsiin ja yhteiskunnallisiin väkivaltaa mahdollistaviin rakenteisiin, jotka luovat illuusiota parisuhdeväkivallasta toimintana, jota ”joku muu tekee” (mts. 15.)

Olen pyrkinyt tässä tutkimuksessa lähestymään tätä Gottzénin kuvaamaa tekijämiesten toiseuttamista ja marginalisointia tekijämiehiä ymmärtävästä emansipatorisesta miestutkimuksen näkökulmasta. Tämän tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena on ollut ymmärtää väkivallan tekijöitä sekä heidän kohtaamaansa psyykkistä kuormitusta avun hakemista hankaloittavana prosessina. Kuormitus ilmeni tässä tutkimuksessa erityisesti miehisenä häpeänä, joka puolestaan yhdistyi oman maskuliinisen identiteetin murentumisen ja kasvojen menettämisen uhkaan. Tämän häpeän vähentäminen näyttäytyy olennaisena avun hakemista edistävänä tekijänä. Siirryn seuraavaksi tarkastelemaan häpeän vähentämiseen tähtääviä keinoja osana mieserityistä tekijätyötä parisuhdeväkivallan avun hakemisen helpottamiseksi.

Seuraava tämän tutkimuksen aineistosta lainattu ote kuvaa, kuinka yhteiskunnassamme on todellinen tarve myös väkivaltaa käyttävien miesten hyväksyvälle kohtaamiselle:

Miesten kokemus oli se, ettei he ole tullut kohdatuksi tai silleen niinkun kuulluksi tai arvostetuksi aiemmissa palveluissa. Kun sieltä on niitä huonoja kokemuksia niin se nostaa aina sitä kynnystä sitten lähtee johonkin uuteen palveluun.

Väkivallantekijöiden avun hakemiseen ja itse väkivaltaan liittyvän häpeän vähentämistä voidaan lähestyä ensinnäkin Scheffin ja Retzingerin tulkintojen kautta. Vaikka Scheff ja Retzinger (1991; Retzinger, 1991) keskittyvät tarkastelussaan pääasiassa mikrotason läheissuhteisiin ja niissä ilmeneviin konflikteihin, ajatusta rikkoutuneen sosiaalisen sidoksen korjaamisesta voidaan laajentaa myös rakenteelliselle tasolle. Kahden ihmisen välillä olevan sosiaalisen sidoksen sijaan tämän sidoksen voidaan ajatella muodostuvan myös tekijämiehen ja parisuhdeväkivallan yhteiskunnallisten asenteiden välille. Sidos on kuitenkin uhatta rikkoutua tai jo rikkoutunut väkivaltakäyttäytymisen ilmi tulemisen myötä; väkivaltaa käyttävä mies on kuin menettänyt oman minuutensa, hyväksyttävyytensä ja arvokkuutensa kokonaisen yhteiskunnan silmissä. Väkivallan tekijä on kuin sosiaalisesti ja kokemuksellisesti ulossuljettu.

Scheff ja Retzinger rinnastavat rikkoutuneen yhteyden häpeään. Retzinger (1991, s. 170–171) ehdottaa rikkoutuneen yhteyden korjaamiseksi yksilön kasvot säilyttävää tai niitä korjaavaa vuorovaikutusta. Hän puhuu kunnioittavista tekniikoista yksilön kasvojen pelastamiseksi, minkä voidaan nähdä kuvaavan juuri tällaista tekijän hyväksyvää ja hänen sosiaalisen arvokkuutensa säilyttävää kohtaamista. Lopulta tällainen tekijän kasvot säilyttävä hyväksyvä vastavuoroisuus mahdollistaa myös häpeän vähentymisen; teko nähdään yksilöstä erillisenä, siihen voidaan puuttua ja sitä voidaan myös tulevaisuudessa ehkäistä.

Myös Braithwaithe (2000) kuvaa reintegratiivisella häpeällä häpeän kohdistumista itse tekoon sen sijaan, että se henkilöityisi persoonaan tai määrittäisi koko yksilöä. Stigmatisoivassa häpeässä puolestaan koko ihminen leimautuu pahaksi, ja poikkeavuuden stigma on pysyvää. Reintegratiiviseen häpeään liittyy vahvasti myös anteeksiantavuus, kun taas stigmatisoiva häpeä on anteeksiantamatonta. Yksilön arvokkuuden kadottava stigmatisoivan häpeän korvaaminen reintegratiivisella, anteeksiantavuuteen yhdistyvällä häpeällä mahdollisesti helpottaisi myös parisuhteessaan väkivaltaisesti toimivien miesten avun hakemista.

Myös Boerman ym. (2023) meta-analyysi tukee miesten hyväksyvän kohtaamisen tärkeyttä ilman häpeää. Erityisesti aineistossa kuvattu pelko leimautumisesta pahoinpitelijäksi saattaa pahimmillaan lisätä uskoa omaan muutoskyvyttömyyteen (ks. Marshall ym., 2009, Karjalainen, 2022). Tällöin leimautuminen ja stigmatisoituminen saattavat myös estää tekijöiden oman vastuullisuuden ja väärin tekemisen ymmärtämisen, sillä häpeässä huomio on syvällä itsen ja oman minuuden puolustamisessa (Ahmed ym., 2001, s. 202). Avun hakeminen vaikeutuu, jos väkivalta mielletään itsestä riippumattomaksi toiminnaksi.

Parisuhdeväkivallan tekijän kokemalla häpeällä ja erityisesti sen ennakoinnilla on merkittävä vaikutus erityisesti avun hakemisen kynnyksen ylittämiseen. Koska avun hakeminen rikkoo hegemoniseen ja dominoivaan mieheyteen yhteydessä olevia normeja (Addis & Mahalik, 2003; O'Neil, 2008, 2012; Valkonen & Lindfors, 2012; Addis & Hoffman, 2017), apua haettaessa miehet joutuvat konstruoimaan ja hallitsemaan omaa maskuliinisuuttaan uudessa kontekstissa. Itse avun piirissä ja tekijätyöskentelyssä huomio tulisikin kiinnittää näiden pakottavien ja häpeää aiheuttavien maskuliinisten normien ja institutionaalisten rooli-odotusten purkamiseen.

Lisäksi erityisesti ryhmämuodossa toteutettava tekijätyö saattaisi vähentävää parisuhdeväkivallan tekijyyteen liittyvää häpeää. Koska omaan puolisoon kohdistettu väkivalta on voimakasta häpeää aiheuttavaa, miehet ovat usein väkivaltansa kanssa yksin. Yksinäisyyden voidaan nähdä olevan seurausta sekä sosiaalisen tuen puutteesta (ks. Hoskins & Kunkel, 2022) että maskuliinista normatiivisuutta tukevasta homososiaalisuudesta (Jokinen, 2000, 2003, s. 15–16). Juuri paheksuttavuutensa vuoksi parisuhdeväkivaltaan liittyvä miehinen häpeä eristää, ja häpeän myötä minuuten kietoutunut kokemus omasta väkivaltaisuudesta erottaa miehen toisista. Ryhmämuotoinen, miesten hyväksyviin ja maskuliinisuutta dekonstruoiviin vertaissuhteisiin painottuva terapeuttilinen työskentely saattaisikin toimia erityisenä ratkaisuna väkivallan miestekijyyden normalisoimiseksi. Tällöin tekijälle tarjoutuisi kokemus siitä, ettei hän ole käyttäytymisensä kanssa yksin.

Myös tämän tutkimuksen aineistossa esiin tullut huomio ryhmätyöskentelyn hyödyllisyydestä tukee miesten hyväksyvien vertaissuhteiden tärkeyttä väkivallan vähentämisessä. Ryhmätyöskentelyn vaikuttavuus on koettu positiiviseksi (McGinn ym., 2020; Arvidsson & Caman, 2022), ja ryhmä voi tarjota miehille uudelleensosiaalistumisen väylän sekä vähentää normatiivisen maskuliinisuuden pakottavuutta

(Gruber ym., 2014, s. 19). Lisäksi haavoittavien tunteiden, kuten häpeän, ilmaisu ja käsitteleminen turvallisessa sosiaalisessa ympäristössä voi parhaimmillaan vähentää tässäkin tutkimuksessa esiin tullutta emaskulaation ja kasvojen menettämisen pelkoa. Kyseistä huomiota tukevat myös muun muassa Sarlin (2022) sekä Boerman ym. (2023, s. 5) ja Sharpin ym. (2023, s. 9) viimeaikaiset tutkimukset.

Lisäksi kenties hieman yllättäen hoivaavan mieheyden konstruktiosta voidaan löytää yhteyksiä ryhmätyöskentelyn merkittävyyteen. Esimerkiksi Eisen ja Yamashita (2017) kuvaavat, kuinka hoivaava mieheys hybridimaskuliinisuuden osana ilmeni miesten kokemuksena ”velisuhteista” ja jaetusta veljeydestä (*bro-networks*). Nämä ”bro-koodiin” perustuvat miesten vertaissuhteet käsittivät toisten kasvot säilyttävän kaverista huolehtimisen, mikä mahdollisti lopulta kokemuksen myös haavoittavien tunteiden käsittelyn kyseisten miesten tiiviissä vertaissuhdeverkostossa. Juuri tällainen uuden, hoivamaskuliinisuuden näkökulman laajentaminen esimerkiksi isyydestä myös miesten keskinäisiin suhteisiin saattaa tarjota mahdollisuuksia myös tekijätyöhön.

Maskuliinisten ja hyväksyvään kohtaamiseen perustuvien toimintatapojen toteuttaminen pelkästään terapeuttisessa yksilö- tai ryhmätyöskentelyssä ei kuitenkaan riitä, mikäli tieto kyseisistä toimintatavoista ei saavuta avun piiriin vielä päätymättöä tekijämiestä. Tässäkin tutkimuksessa voimakkaasti esiin tullut kasvojen ja oman miehisyyden menettämisen sekä siihen sitoutuva seurauksellisuuden pelko heikentävät avun hakemista, jos avun hakemista pohtivalla miehellä ei ole tietoa työskentelyssä tapahtuvista konkreettisista toimista. Juuri ennakoimattomuus ja pelko seurauksista on yhdistetty parisuhdeväkivallan avun hakemisen esteisiin (Addis & Mahalik, 2003; Quinn & Chaudoir, 2009; Quinn & Earnshaw, 2011; Overstreet & Quinn, 2016).

Konkreettisen tiedon välittyminen tulisikin varmistaa rakenteellisella tasolla ja jokaisessa julkishallinnollisessa palvelujärjestelmässä, kuten neuvola- tai mielenterveyspalveluissa. Lisäksi esimerkiksi internet-pohjaiseen, aktiiviseen tiedon etsintään perustuvan informaation mahdollisimman hyvä saatavuus lisäisi avun hakemisen mahdollisuuksia. Lucas Gottzénin (2013) sanoin vieraasta tulisi siis tehdä tuttua – sekä väkivallan tekijyyden että siihen liittyvän avun hakemiseen liittyvien konkreettisten käytäntöjen ja seurausten suhteen.

Kaiken kaikkiaan institutionalisoituun ja sosiaalisesti hyväksytyyn mieheyteen liittyvien uskomusten ja ideaalien dekonstruointi yhteiskunnallisella makrotasolla

näyttäytyy myös tämän tutkimuksen perusteella erityisen tärkeältä. Jewkes ym. (2015, s. 122) huomauttavatkin, että vaikka mies ylittäisi avun hakemisen kynnyksen, yksittäiset interventiot ja niiden positiivinen vaikuttavuus kohdistuu kuitenkin vain yksilöön itseensä muuttamatta itse rakenteellista ongelmaa, satuttavaa normatiivista maskuliinisuutta. Myös Hearn (2012) ilmentää, kuinka miehet tulisi kohdata sukupuolistuneina toimijoina samalla, kun miesten etuoikeutettua positiota dekonstruoidaan; tällöin huomio tulisi siirtää yksittäisistä tekijämiehistä ja heidän selonteostaan siihen sosiaaliseen ja kulttuuriseen prosessiin, joka saa miehet oikeuttamaan väkivallantekojaan (Gottzén, 2013, s. 11). Koko minuuteen kohdistuvaa häpeää tulisikin vähentää siis sekä yksilötason kohtaamisissa että rakenteellisesti.

Lisäksi sukupuolittietoisien koulutuksen lisääminen jokaiselle palvelutasolle olisi tärkeää. Myös tämän tutkimuksen aineistossa nousi esiin huomio siitä, kuinka sukupuoli näyttäytyy usein hyvin piiloisena ja itsestään selvänä. Oletus väkivallan tekijyydestä yhdistyy usein miehiin ja miesten väkivaltaan, jolloin miessukupuoli tulee usein sivuutetuksi juuri sen implisiittisyyden ja luonnollistamisen vuoksi. Myös Ojala ja Pietilä (2013, s. 31) kuvaavat, kuinka sukupuolen havainnointi ja sen arviointi on tosin hyvin haastavaa sen itsestäänselvytyden vuoksi. Sukupuolen piiloisuudesta ja erityisesti mieheyden oletusarvosta (Tiainen, 2002; Aho, 2016) huolimatta se kietoutuu merkittäväällä tavalla aina yksilön kokemukseen itsestään, omasta refleksiivisyydestään sekä koko identiteetistään eikä sitä tulisi sivuuttaa.

On kuitenkin huomattava, etteivät mieheyden normatiivinen rakenne ja siihen sisältyvät rooli-odotukset tee kuitenkaan väkivaltaa käyttävistä miehistä vain passiivisia vastaanottajia. Myös Connell ja Messerschmidt (2005, s. 853) tuovat esiin, kuinka muutokset dominoivissa maskuliinisuuksissa voivat olla myös miesten itsensä aktiivisesti aikaansaamia. Pojat ja miehet voivat dekonstruoida oletettua sukupuolijärjestystä ja suhtautua kriittisesti myös hegemoniseen maskuliinisuuteen; edes hegemonisen maskuliinisuuden "kantajat" (ks. Messerschmidt, 2019) eivät välttämättä kannata täysin tätä hegemoniaa. He voivat aktiivisesti pyrkiä uudistamaan sukupuolisuhteita sekä uudelleenmuovaamaan maskuliinisuuksia hegemonisen maskuliinisuuden sisältä käsin (mt.). Yhteiskunnallisesti olisikin erityisen tärkeää legitimoida uudenlaisia ja vaihtoehtoisia tapoja olla mies. Pelkkä tieto siitä, että tällaisia dominoivasta maskuliinisuudesta poikkeavia mieheyden konstruktioita on olemassa ei kuitenkaan riitä. Ne tulisi tehdä miehille yhä houkuttelevammaksi ja sosiaalisesti hyväksytyimmäksi.

8.1 Tutkimuksen rajoituksia

Aineistonani käyttämieni asiantuntijoiden haastattelut tarjosivat läpileikkauksen eri tekijäasiakkuuksista ja niihin liittyvästä häpeästä osana parisuhdeväkivallan avun hakemista. Tämän tutkimuksen tuloksia tulkittaessa on kuitenkin huomattava, kuinka sosiaalisesti ja kulttuurisesti idealisoitu maskuliinisuuden määritelmä syntyy aina sosiaalisessa prosessissa paikallisesti, yhteiskunnallisesti tai globaalisti (Connell & Messerschmidt, 2005, s. 838) muuntaen ideaalista mieheyttä kullakin tasolla. Myös Pleck (1995) kuvaa mieheyden ideaalien vaihtelevan muun muassa luokan, etnisyyden, seksuaalisuuden, elämäntilanteiden sekä historiallisten ajanjaksojen välillä.

Vaikka väkivalta koskettaa jokaista yhteiskunta- ja sosiaaliluokkaa (Tilastokeskus, 2022), erilaisten intersektionaalisten tekijöiden voidaan nähdä vaikuttavan myös tämän tutkimuksen tulosten yleistettävyyteen juuri niiden ajallisuuden ja paikallisuuden vuoksi. Asiantuntijoiden kuvausten ja heidän tulkintojensa heijastelevatkin ennen kaikkea institutionaalisen mieheyden tämänhetkistä yhteiskunnallista ja kulttuurista tilaa. Onkin kenties mahdollista, että pienet, paikalliset muutokset väkivallanteokoihin tarjottavan avun hakemisen hyväksyttävyydessä lisääntyvät. Hyväksyttävyyttä voi lisääntyä esimerkiksi hyvin kohdennettujen väkivallan ehkäisyyn tähtäävien kampanjoiden seurauksena kuitenkin ilman, että muutos hyväksyttävyydessä ilmenisi koko yhteiskunnassa, saati yleismaailmallisella tasolla.

Useiden maskuliinisuuksien ja niihin vaikuttavien tekijöiden esiintuomisen tarvetta ilmentävät myös miestutkimuksen viimeaikainen keskittyminen globaaleihin, trans- ja supranationaalisiin näkökulmiin sekä sukupuolen ohella muihin miehiin ja miehisyteen vaikuttaviin kategorioihin (ks. esim. Gottzén ym., 2021). Esimerkiksi iän huomioiminen mieheyden rakentumista erottavana kategoriana on merkittävää myös tämän tutkimuksen tuloksia tulkittaessa. Myös Hearn (1995, s. 97) kuvaa maskuliinisuuden muotoutuvan lähes täysin ikäperusteisesti (Ojala & Pietilä, 2013, s. 25–26). Tällöin eri ikäkausien tuomat muutokset fyysisessä toimintakyvyssä saattavat vaikuttaa avun hakemiseen liittyvään häpeään normatiivisia rooli-dotuksia enemmän.

Myöhemmissä tutkimuksissa olisi huomionarvoista tarkastella, miten ikä vaikuttaa siihen, millaisia maskuliinisuuteen ja häpeään kietoutuvia uskomuksia apua väkivaltaan hakeneilla miehillä ilmenee. Lisäksi apua hakevan tekijämiehen etnisyyttä

tai sosiaalinen asema voivat vaikuttaa merkittävästi avun hakemisen käytännön mahdollisuuksiin. Esimerkiksi Hunter ym. (2017) kuvaavat, että vasta miehet, joilla on riittävästi taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia resursseja voivat asettaa maskuliinisen identiteettinsä riskin alle esimerkiksi omaksumalla hoivamaskuliinisuutta (Marks & Palkovitz, 2004; Farrell, 2015).

Län huomioon ottamisen lisäksi kuvaukset miehisen häpeästä avun hakemisessa kohdistuivat rajatun demografisen alueen suomalaisiin miesasiakkaisiin muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Kuten edellisessä kappaleessa mainitsin, tekijämiesten keskimääräinen ikäjakauma oli hyvin samanlainen keskittyen noin 18–65 vuotiaisiin sekä pääasiassa aktiivisen isyyden ajanjaksoon sijoittuviin miehiin. Nämä demografiset rajoitteet heikentävät osaltaan tutkimuksen yleistettävyyttä. Toisaalta normatiivisen ja institutionalisoituneen mieheyden voidaan kuitenkin nähdä koskettavan jollain tavalla jokaista maskuliinista toimijaa (Kaufman, 1987, s. 3; Wong & Levant, 2017, s. 398), jolloin ristiriitaisten rooliodotusten aiheuttama kuormitus saattaa koskettaa tekijämiehiä myös tämän tutkimuksen ulkopuolella.

Lisäksi huomionarvoisesti myös Wetherell & Edley (1999) tuovat esiin tutkimuksen validiteettia tarkastellessaan, kuinka tiettyjen subjektipositioiden näyttäytyminen toisia houkuttelevammalta saattaa vaikuttaa merkittävästi aineiston vastausten keskimääräiseen jakautumiseen. Kuten tämänkin tutkimuksen asiantuntijakuvauksissa tuli välittyneesti ilmi, väkivaltaa käyttävät miehet pyrkivät aktiivisesti asemoimaan itsensä siihen sosiaaliseen positioon, joka näyttäytyi kussakin kontekstissa sopivimmalta. Toisinaan minuus haluttiin etäännyttää irrationaalisen väkivaltaisesta vaimontappajan positioista, toisinaan traditionaalisen maskuliinisuuden oletus perheen taloudellisesta elättämisestä tuntui luontevalta. Wetherell ja Edley kuvaavatkin, kuinka tiettyjen positioiden valinta ei niinkään ilmennä tutkimuksen keskimäärää, vaan kertoo näiden houkuttelevien positioiden suosittuudesta.

Tämän tutkimuksen aineisto keskittyy kuitenkin vain suomalaisia väkivallan tekijöitä kuvaaviin asiantuntijahaastatteluihin, jolloin suomalaisten ja pohjoismaalaisten maskuliinisuuksien erityispiirteillä saattaa olla vaikutusta tuloksiin. Erityisesti skandinaaviset maat näyttäytyvät uusien maskuliinisuuksien muotoutumisen erityisenä kenttänä pohjoismaiden vahvan sukupuolisen tasa-arvohistorian vuoksi (Christensen & Jensen, 2014, s. 65). Myös Jokinen (2003, s. 17) tuo ilmi, kuinka juuri pohjoismaisen tasa-arvoperinteen vuoksi miehet ovat joutuneet tekemään kompromisseja

tasa-arvoisen sukupuolijärjestyksen sekä perinteisen maskuliinisuuden välillä julkisesti, kun taas miesten välistä homososiaalisuutta konstruoidaan miesten omissa sosiaalisissa keskittymissä yksityisesti. Juuri suomalaisen yhteiskunnan vahvat tasa-arvoperinteet tuovat esiin myös tämän tutkimuksen tulosten yleistettävyyden rajoitteita; miesten kokemus avun hakemiseen liittyvästä kuormituksesta ja miehisestä häpeästä saattaisi olla reilusti voimakkaampaa patriarkaalisimmassa yhteiskunnassa.

Lisäksi on huomattava, että tämän tutkimuksen kiinnostus kohdistui vain yhteen avun hakemisen osa-alueeseen, formaaliin ja viralliseen väkivaltatyöhön. Miehet saattavat kuitenkin turvautua myös epäviralliseen apuun ja sosiaalisiin verkostoihin (ks. esim. Hoskins & Kunkel, 2022) parisuhdeväkivaltaan liittyvän psyykkisen kuormituksensa kanssa. Lisäksi on tärkeää ymmärtää, että tämä tutkimusasetelma ei huomioinut miehisen häpeän lisäksi muita, avun hakemiseen käytännössä liittyviä tekijöitä. Muun muassa tarjolla oleva apu ja tekijätyötä tarjoava palvelurakenne, sen mieserityisyys, informaali apu, yksilön käytössä olevat taloudelliset ja sosiaaliset resurssit, erilaiset sisäiset ja ulkoiset motivaatiotekijät, mielenterveydelliset haasteet sekä esimerkiksi aiemmat positiiviset ja negatiiviset kokemukset eri palvelukanavista saattavat vaikuttaa tekijöiden avun hakemiseen häpeää enemmän.

Erilaisten intersektionaalisten tekijöiden lisäksi tämä tutkimus ei ottanut huomioon sitä, kuinka vahvasti aineistossa kuvatut väkivaltaa käyttävät miehet ovat omaksuneet tietyn maskuliinisen identiteetin, kuten traditionaalisen maskuliinisuuden. Vaikka asiantuntijoiden kuvaukset sivusivat näitä erilaisiin miespositioihin asemoitumista tilanteisesti, tällainen maskuliinisten identiteettien tarkastelu olisi vaatinut toisenlaista tutkimusasetelmaa. Lisäksi on mahdollista, että apua haettaessa tapahtuu jonkinlainen miehisen häpeän ”kriittinen hetki”, jolloin tekijät nojautuvat herkemmin perinteisiin miehisiin arvoihin oman mieheyden ja miehisten kasvojen ollessa uhattuna.

On myös mahdollista, että voimakasta maskuliinista roolikuormitusta kokeva tekijä ei nojaudu hegemonisten maskuliinisuuksien odotuksiin muilla elämänalueillaan. Kuten tämänkin aineiston asiantuntijat kuvasivat, väkivaltaa käyttävät miehet ovat usein myös lapsiansa syvästi rakastavia isiä ja toisinaan jopa ylivastuullisuuteen ajautuvia. Lisäksi on mahdollista, että ajatus avun hakemisesta koetaan konfliktitilannetta helpottavampana ja houkuttelevampana, mutta itse avun hakemisen kynnyksellä oman väkivaltatoiminnan esiin tuleminen, sen seurauksellisuus ja emaskulaation

pelko - syvä miehinen häpeä - estää lopullisen avun piirin päättymisen juuri kyseisellä hetkellä.

Pohdintaa tukee myös Hammondin (2014, s. 4) kuvaus siitä, kuinka miehet voivat vaihdella hegemonisten, alisteisten ja kompleksisten maskuliinisuusien välillä joustavasti ja tilanteisesti. Lisäksi O'Neil ym. (2017) huomauttavat, joustavan positioihin asemoitumisen lisäksi konteksti ja ympäristön tilanteiset vihjeet sekä niiden aktivoimat erilaiset heuristiikat vaikuttavat huomattavasti siihen, millaiseen rooliin mies asemoituu ja miten hän kokee roolien ristiriitaisuuden. Myös tekijätyön kannalta esimerkiksi miehissä heräävät miellelyhtymät saattavat vaikuttaa avun hakemiseen. Ennen kaikkea avun hakemisen kynnyksen ylittämisen suhteen voikin olla merkittävää, puhutaanko voimakkaasti tekijöitä leimaavasta "parisuhdeväkivallan katkaisuterapiasta" vai mieserityisestä, miesten ja heidän läheistensä hyvinvointia lisäävästä valmennuksesta. Tätä tukee myös Batesin ja Taylorin (2019, s. 178) huomio nimeämisen merkityksestä parisuhdeväkivallan tekijöiden auttamisinterventioissa.

Lisäksi on huomioitava haastatteluista kerätyn aineiston välittyneisyys ja siten tuotetun tiedon rajallisuus. Olen huomionut tiedon läpäisevyyden läpi tutkimusprosessin, ja se on vaikuttanut esimerkiksi valittuun analyysimenetelmään sekä kaikkiin aineistosta tehtäviin tulkintoihin ja esitettyihin tuloksiin. Erityisesti teoreettisen triangulaation ja kahden teoreettisen näkökulman hyödyntämisen voidaan nähdä kuitenkin vaikuttaneen tutkimukseni luotettavuuteen. Koska tässä tutkimuksessa sekä abstraktion että tulkinnan taso on korkea kuten useimmiten häpeää tutkittaessa (Grahneheim, Lindgren & Lundman, 2017, s. 32) koen tällaisen kahden teoreettisen näkemyksen yhdistämisen lisäävän tutkimukseni luotettavuutta.

Aineiston edustavuutta arvioitaessa on puolestaan hyvä huomioda, että haastattavien joukko oli suhteellisen pieni, minkä lisäksi kaikki haastateltavat olivat saman organisaation edustajia. Lisäksi aineistonkeruu tapahtui paikallisesti suhteellisen lyhyen ajanjakson aikana ja se toteutettiin poikkileikkausasetelmalla. En myöskään oletta, että tästä aineistosta tekemäni tulkinta on ainoa mahdollinen. Se on ainutkertainen, muttei suinkaan ainoa - tämän voidaan nähdä olevan juuri laadullisen tutkimuksen rikkaus.

8.2 Jatkotutkimusten mahdollisuuksia

Parisuhdeväkivallan tekijyyden, mieheyden ja avun hakemiseen liittyvän dynamiikan tarkastelu tarjoaa runsaasti jatkotutkimusmahdollisuuksia myös tulevaisuudessa. Tämä tutkimus on vain pintaraapaisu tuosta kompleksisesta, rakenteellisia ja yksilöllisiä tekijöitä yhdistävästä miehisestä häpeästä parisuhdeväkivaltaan apua haettaessa. Ensinnäkin välittyneiden tulkintojen sijaan olisi erityisen tärkeää tarkastella väkivaltaa käyttävien tekijämiesten omia kokemuksia avun hakemisen häpeästä erityisesti avun hakemisen kynnyksellä.

Lisäksi erilaiset intersektionaaliset tekijät ja niiden merkityksen huomioiva tutkimusasetelma saattaisi nostaa esiin sellaisia odottamattomia mieheyteen liittyviä merkityksiä, jotka näyttäytyvät esimerkiksi täysin dominoivien maskuliinisuuksien vastaisilta. Toisaalta miesten asemoituminen erilaisiin dominoiviin ja alisteisiin sekä toisaalta uusiin ja hybridisoituihin maskuliinisuuksiin avun hakemisen eri vaiheissa tarjoaa tärkeän tutkimuskohteen miestekijöiden avun hakemisen helpottamiseksi sekä terapeuttisten toimintamallien muokkaamiseksi miesten tarpeita parhaiten vastaaviksi. Lisäksi kuten tämän tutkimuksen tulokset viittaavat yhteneväisesti Sharpin ym. (2023, s. 9) huomion kanssa, erityisesti isyyden mahdollisuuksiin liittyvä tekijätyö luo merkittäviä jatkotutkimustarpeita. Juuri isyyttä onkin käytetty onnistuneesti voimavaralähtöisenä näkökulmana miestyössä myös Suomessa muun muassa Miessakit ry:n eri toimintamuodoissa.

Koska avun hakeminen itsessään (Addis & Mahalik, 2003; Valkonen & Lindfors, 2012; Boerma ym., 2023) sekä erityisesti parisuhdeväkivallan tekijyys sen voimakkaan tuomittavuuden vuoksi ovat maskuliinisten normien vastaisia (Allen-Collinson, 2003; Gottzen, 2016), myös konformisuus erilaisiin maskuliinisuuksiin voisi tarjota hyvän lähtökohdan avun hakemisen käytäntöjen muuttamiseksi. Lisäksi olisi huomionarvoista tarkastella institutionaalisessa mieheydessä tapahtuneita ajallisia ja paikallisia muutoksia suhteessa siihen, miten ne ovat vaikuttaneet parisuhdeväkivallan avun hakemiseen liittyvään häpeään. Lopulta tutkimuksellinen fokus olisi tärkeää siirtää ennen kaikkea avun ulkopuolelle jääviin tekijämiehiin sekä niihin mieheyteen sitoutuviin merkityksiin, jotka estävät avun hakemisen.

8.3 Väkivallasta voimavaraksi

Tämän tutkimuksen aineistosta on tulkittavissa, että mieheys voi olla sen normatiivisuudesta ja rajoittavuudesta huolimatta erityinen parisuhdeväkivallan tekijätyön mahdollisuus. Vastauksia tekijöiden auttamiseksi voidaan etsiä ennen kaikkea positiivisista maskuliinisuuden merkityksistä. Positiiviseen psykologiaan perustuva positiivinen maskuliinisuus keskittyy rajoittavan sosialisatiosta sijaan voimavarakeskeiseen, maskuliinisiin vahvuuksiin ja mieheyden positiivisiin tekijöihin (Isacco & Wade, 2017, s. 158). Mieheyden näkökulmasta voimavaralähtöiset parisuhdeväkivallan interventiot saattaisivat toimia erityisen hyödyllisenä lähtökohtana miessensitiiviselle parisuhdeväkivallan ehkäisytyölle (Daoud ym. 2022; Sharp ym., 2023, s. 9).

Miehille tuttujen toimintatapojen hyödyntäminen voi lisätä merkittävästi myös parisuhdeväkivallan tekijöiden avun hakemista sekä vähentää avun hakemiseen liittyvää häpeää. Esimerkiksi Sharp ym. (2023, s. 8) sekä Boerma ym. (2023) kuvaavat, kuinka parisuhdeväkivallan ohjelmat tulisi rakentaa mieserityisiksi ja miehisiä normeja vastaaviksi tekijöiden kokeman häpeän vuoksi. Toisaalta myös Brooks (2010) tuo esiin, kuinka avun tavoitteiden sopeuttaminen miesten sosiokulttuurisia malleja vastaaviksi edistää miesten kokemusta omien kasvojen säilymisestä ja siten työskentelyyn sitoutumisesta. Terapeuttinen lähestymistapa puolestaan on koettu maskuliinisten normien kannalta vieraana ja uhkaavana, jolloin institutionalisoituneeseen mieheyteen liitettyjen ominaisuuksien voimavaralähtökohtainen hyödyntäminen saattaisi lisätä miesten halukkuutta hakeutua avun piiriin (Valkonen & Lindfors, 2012).

Esimerkiksi tuloksissa kuvatut omaehtoisuus ja autonomia, miehinen pyrkimys hallita omaa toimintaansa sekä vahva halu onnistua voivat muodostua tärkeäksi, maskuliinisten käytäntöjen huomioivaksi ja miesten omia toimintatapoja tukeviksi väkivaltatyön lähtökohdiksi. Esimerkiksi Hammer ja Good (2010) kuvaavat, kuinka riskinotto, työn ensisijaisuus ja statuksen tavoittelu olivat positiivisesti yhteydessä henkilökohtaiseen rohkeuteen, autonomiaan, kestävyYTEEN ja resilienssiin (Isacco & Wade, 2017, s. 158). Myös Valkonen ja Lindfors (2012) korostavat miesten hallinnan ja autonomian säilyttävää, aktiivista toimijuutta edellyttävää toimintamuotoa miesten auttamisessa. Kuten tämän tutkielman alun Jokisen sitaatti tuo esiin, mieheydessä todella piilee siis myös väkivallan ratkaisu.

Ilman väkivaltakäyttäytymiseen liittyvien institutionalisoituneiden ja dominoivien, lopulta yksilöön kohdistuvien maskuliinisten rooliodotusten ymmärtämistä myöskään miesten puolisoonsa kohdistuvan väkivaltadynamiikan ymmärtäminen ei ole mahdollista. Vaikka ymmärtäminen ei tarkoita hyväksymistä, se voi merkitä tekijän kohtaamista hänen tekojensa takana. En tarkoita kohtaamisella esimerkiksi pelkiä asiakaskohtaamisia, vaan tekijän hyväksyvää kohtaamista myös rakenteellisesti ja asenteellisesti. Kyky kohdata toinen myötätuntoisesti ei myöskään tarkoita syyllisyyden sivuuttamista (Silver ym., 2018, s. 104). Myötätunto puolestaan yhdistyy empatiaan, ja myötätunnosta löytyy lopulta myös yhteys toisiin (Vuorinen, 2017). Se yhteys, jota jokainen inhimillisesti tunteva ihminen – myös väkivallan tekijä – kaipaa.

Tämä tutkimus on ollut vain pintaraapaisu parisuhdeväkivaltaan liittyvän avun hakemisen ja miehisen häpeän välisen monimutkaisen dynamiikan ymmärtämiseksi. Olen pyrkinyt tulkitsemaan väkivaltatyön asiantuntijoiden kuvauksissa ilmeneviä yksilöllisiä mieheyteen kietoutuvia häpeäkokemuksia institutionaalisen ja normatiivisen mieheyden näkökulmasta. Tämän tutkimuksen voidaan nähdä edustavan ennen kaikkea pyrkimystä vähentää miesten kokemaa parisuhdeväkivallan avun hakemisen häpeää sekä siten lopulta väkivallasta aiheutuvaa inhimillistä kärsimystä.

9 LÄHTEET

- Addis, M. E., & Mahalik, J. R. (2003). Men, masculinity, and the contexts of help seeking. *American psychologist*, 58(1), 5–14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.1.5>.
- Addis, M. E., & Hoffman, E. (2017). Men's depression and help-seeking through the lenses of gender. Teoksessa R. F. Levant & Y. Wong (toim.), *The psychology of men and masculinities* (s. 171–196). Washington, American Psychological Association.
- Ahmed, E., Harris, N., Braithwaite, J., & Braithwaite, V. (2001). *Shame management through reintegration*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Aho, T. (2016). *Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus*. PowerPoint-esitys, Jyväskylän yliopisto 2016, 11.02.2016.
- Aho, T. (2019). *Tuhansia töitä, valvottuja öitä: etnografinen tutkimus rekkamiesten työnteosta ja rekkamieheydestä tiekuljetusalan käytännöissä*. Väitöskirja. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7736-8>.
- Alastalo, M. & Åkerman, M. (2010). Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.), *Haastattelun analyysi*. Tampere, Vastapaino.
- Alastalo, M., Åkerman, M., & Vaittinen, T. (2017). Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 214–232). Tampere, Vastapaino.
- Allen-Collinson, J. (2009). A Marked Man: Female-Perpetrated Intimate Partner Abuse. *International Journal of Men's Health*, 8(1), 22–40. <https://doi.org/10.3149/jmh.0801.22>.

Anderson, E. (2009). *Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities*. New York, Routledge.

Arvidsson, M., & Caman, S. (2022). Treatment Experiences Among Intimate Partner Violence Perpetrators: A Qualitative Analysis. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/0306624X221102846>.

Bates, E. A., & Taylor, J. C. (2019). Introduction: Why change current practice?. Teoksessa E., A. Bates & J. C. Taylor (toim.), *Intimate partner violence: New perspectives in research and practice* (s. 1–8). London, Routledge.

Bates, E. A. (2020). “Walking on egg shells”: A qualitative examination of men’s experiences of intimate partner violence. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(1), 13–24. <https://doi.org/10.1037/men0000203>.

Bates, R. A., & LaBrecque, B. (2020). The sociology of shaming. *The Journal of Public and Professional Sociology*, 12(1), 3.

Berggren, K., Gottzén, L., & Bornäs, H. (2020). Theorising masculinity and intimate partner violence. Teoksessa L. Gottzén, M. Bjornholt & F. Boonzaier (toim.), *Men, masculinities and intimate partner violence* (s. 34–51). London, Routledge.

Berdahl, J. L., Cooper, M., Glick, P., Livingston, R. W., & Williams, J. C. (2018). Work as a masculinity contest. *Journal of Social Issues*, 74(3), 422–448. <https://doi.org/10.1111/josi.12289>.

Bosson, J. K., Vandello, J. A., Burnaford, R. M., Weaver, J. R., & Arzu Wasti, S. (2009). Precarious manhood and displays of physical aggression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(5), 623–634. <https://doi.org/10.1177/0146167208331161>.

Boerma, M., Beel, N., Jeffries, C., & Ruse, J. (2023). Recommendations for male-friendly counselling with adolescent males: A qualitative systematic literature review. *Child and Adolescent Mental Health*. <https://doi:10.1111/camh.12633>.

Brown, J. A. (2004). Shame and domestic violence: Treatment perspectives for perpetrators from self psychology and affect theory. *Sexual and Relationship Therapy*, 19(1), 39–56. <https://doi.org/10.1080/14681990410001640826>.

Brooks, G. (2010). *Beyond the crisis of masculinity. A transtheoretical model for male-friendly therapy*. Washington, American Psychological Association.

Buchbinder, E., & Eisikovits, Z. (2003). Battered women's entrapment in shame: A phenomenological study. *American Journal of Orthopsychiatry*, 73(4), 355–366. <https://doi.org/10.1037/0002-9432.73.4.355>.

Christensen, A. D., & Jensen, S. Q. (2014). Combining hegemonic masculinity and intersectionality. *NORMA: International Journal for Masculinity Studies*, 9(1), 60–75. <https://doi.org/10.1080/18902138.2014.892289>.

Connell R.(1987). *Gender and Power*. Sydney, Allen and Unwin.

Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & society*, 19(6), 829–859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>.

Connell, R. W. (2020). *Masculinities* (2. painos). Berkeley, University of California Press.

Coole, D. (1995). The gendered self. Teoksessa D. Backhurst & C. Sypnowich (toim.), *The social self* (s. 123–139). London, Sage Publications.

Cooley, C.H. (1983). *Human nature and the social order* (1. painos). London, Routledge. Alkuperäisteos julkaistu 1902.

Daoud, N., Carmi, A., Bolton, R., Cerdán-Torregrosa, A., Nielsen, A., Alfayumi-Zeadna, S., Edwards, C., Ó Súilleabháin, F., Sanz-Barbero, B., Vives-Cases, C., & Salazar, M. (2023). Promoting Positive Masculinities to Address Violence Against Women: A Multicountry Concept Mapping Study. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(9–10), 6523–6552. <https://doi.org/10.1177/08862605221134641>.

Dickerson, S. S., Gruenewald, T. L., & Kemeny, M. E. (2004). When the social self is threatened: Shame, physiology, and health. *Journal of personality*, 72(6), 1191–1216. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2004.00295.x>.

Dutton, D. G., Van Ginkel, C., & Starzomski, A. (1995). The role of shame and guilt in the intergenerational transmission of abusiveness. *Violence and victims*, 10(2), 121–131. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.10.2.121>.

Eerola, P. (2015). *Responsible fatherhood: A narrative approach*. Jyväskylä, Jyväskylä studies in education, psychology and social research, (520).

Eisen, D. B., & Yamashita, L. (2019). Borrowing from Femininity: The Caring Man, Hybrid Masculinities, and Maintaining Male Dominance. *Men and Masculinities*, 22(5), 801–820. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1177/1097184X17728552>.

Elliott, K. (2016). Caring masculinities: Theorizing an emerging concept. *Men and masculinities*, 19(3), 240–259. <https://doi.org/10.1177/1097184X15576203>.

Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>.

Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere, Vastapaino.

Fagerlund, M., Houtsonen, J., Notko, M., & Husso, M. (2020). Conceptualising violence in close relationships: Discrepancies between police conceptions and the letter of the law in Finland. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 28(1), 1–20. <https://doi.org/10.1007/s10610-020-0944>.

Fingerroos, O., & Kokko, M. (2022). Tutkimusetiikka ja hyvä tieteellinen käytäntö. Teoksessa O. Fingerroos, K. Kajander, & T.-R. Lappi (toim.), *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät* (s. 64-89). Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Friedmann, E. (2005). *Asiantuntijahaastattelu ja kriisikertomus naistenlehtien genreinä*. Verkossa julkaistu artikkeli, luettu 08.03.2023. <https://core.ac.uk/download/pdf/51306842.pdf>.

Gilbert, P. (2003). Evolution, social roles, and the differences in shame and guilt. *Social Research: An International Quarterly*, 70(4), 1205–1230. <https://doi.org/10.1353/sor.2003.0013>.

Gläser, J. & Laudel, G. (2009). On interviewing “good” and “bad” experts. Teoksessa A. Bogner, B. Littig & W. Menz (toim.), *Interviewing experts* (s. 117–137). London, Palgrave Macmillan.

Goffman, E. (1956). *The presentation of self in everyday life*. New York, Doubleday Anchor Books.

Gottzén, L. (2013). Encountering violent men: Strange and familiar. Teoksessa B. Pini & B. Pease (toim.), *Men, masculinities and methodologies* (s. 197–208). London, Palgrave Macmillan.

Gottzén, L. (2016). Displaying shame: Men’s violence towards women in a culture of gender equality. Teoksessa M. Hydén, D. Gadd & A. Wade (toim.), *Response based approaches to the study of interpersonal violence* (s. 156–175). London, Palgrave Macmillan.

Gottzén, L., Mellström, U., & Shefer, T. (2019) Introduction. Mapping the field of masculinity studies. Teoksessa L. Gottzén, U. Mellström & T. Shefer (toim.), *Routledge international handbook of masculinity studies* (s. 1–16) (1. painos). London, Routledge.

Graneheim, U. H., Lindgren, B. M., & Lundman, B. (2017). Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper. *Nurse education today*, (56), 29–34. [10.1016/j.nedt.2017.06.002](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.06.002).

Gruber, D., Hansen, L., Soaper, K., & Kivisto, A.J. (2014). The role of shame in general, intimate, and sexual violence perpetration. Teoksessa K.G. Lockhart (toim.), *Psychology of Shame: New Research* (s. 39–62). New York, Nova Science.

Grönfors, M. (2011). Laadullisen tutkimuksen kenttätutkimusmenetelmät. Hämeenlinna, SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilka.

Gueta, K., & Shlichove, T. (2022). Barriers to and facilitators of help-seeking behavior among Israeli men who experience intimate partner violence: A qualitative study. *Psychology of Men & Masculinities*, 23(2), 233–244. <https://doi.org/10.1037/men0000384>.

Hammond, W. P. (2014). Forests, trees, and streams: Why an integration of discursive psychological frameworks and gender role strain paradigms is needed. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(4), 372–374. <https://doi.org/10.1037/a0037498>

Harper, F. W., Austin, A. G., Cercone, J. J., & Arias, I. (2005). The role of shame, anger, and affect regulation in men's perpetration of psychological abuse in dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(12), 1648–1662. <https://doi.org/10.1177/0886260505278717>.

Harway, M., & O'Neil, J. M. (Eds.). (1999). What causes men's violence against women? Thousand Oaks, Sage Publications.

Hatakka, M. (2011). Nainen, mies, rakkaus, seksi: Heterosuhteen kulku, kulttuurinen malli ja sitä selittävät diskurssit kahden omaelämäkerta-aineiston valossa. Väitöskirja. Helsinki, Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6746-4>.

Hearn, J. (1998). *The violences of men: How men talk about and how agencies respond to men's violence to women*. London, Sage Publications.

Hearn, J. (2004). From hegemonic masculinity to the hegemony of men. *Feminist theory*, 5(1), 49–72. <https://doi.org/10.1177/1464700104040813>.

Hogan, K. F., Clarke, V., & Ward, T. (2022). The impact of masculine ideologies on heterosexual men's experiences of intimate partner violence: A qualitative exploration. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 1-20.
<https://doi.org/10.1080/10926771.2022.2061881>.

Holma, J. (2018). Hyviä käytäntöjä eri kohderyhmillä. Lähisuhdeväkivalta – ehkäisevät ja hoidolliset interventiot. PowerPoint-esitys, Jyväskylän yliopisto, 24.01.2018.

Holma, J., Päivinen, H., Siltala, H., & Kaikkonen, S. (2021). Intimate Partner Violence in Finland. Teoksessa S. M. Stith, & C. M. Spencer (toim.), *International Perspectives on Intimate Partner Violence: Challenges and Opportunities* (s. 65-75). Springer. AFTA SpringerBriefs in Family Therapy. https://doi.org/10.1007/978-3-030-74808-1_8.

hooks, b. (2004). *The will to change: Men, masculinity, and love*. New York, Atria Books.

Hoskins, N., & Kunkel, A. (2022). "I Didn't Really Have Anybody to Turn To": Barriers to Social Support and the Experiences of Male Perpetrators of Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(7-8), NP5317-NP5343.
<https://doi.org/10.1177/0886260520961869>.

Howson, R., & Hearn, J. (2019). Hegemony, hegemonic masculinity, and beyond. Teoksessa (toim.) *Routledge International handbook of masculinity studies* (s. 41-51). London, Routledge.

Hunter, S. C., Riggs, D. W., & Augoustinos, M. (2017). Hegemonic masculinity versus a caring masculinity: Implications for understanding primary caregiving fathers. *Social and Personality Psychology Compass*, 11(3), e12307.
<https://doi.org/10.1111/spc3.12307>.

Husso, M., Hirvonen, H., & Notko, M. (2017). From rejection to understanding: Towards a synthetic approach to interpersonal violence. Teoksessa M. Husso, T. Virkki, M. Notko, H. Hirvonen, & J. Eilola (toim.), *Interpersonal Violence: Differences and Connections* (s. 227-233). Routledge, London.

Hyvönen, H. (2021). *Men, work, and care of the self: hybrid masculinities in Finnish working life*. Väitöskirja. Helsinki, Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-6939-6>.

Kainulainen, S. & Parente-Čapková, V. 2011. Häpeän latautunut toiminta – Esipuhe. Teoksessa S. Kainulainen & V. Parente-Capková (toim.), *Häpeä vähän! Kriittisiä tutkimuksia häpeästä* (s. 6-21). Turku, Turun yliopisto.

Isacco, A. J., & Wade, J. C. (2017). A review of selected theoretical perspectives and research in the psychology of men and masculinities. Teoksessa R. F. Levant & Y. Wong (toim.), *The psychology of men and masculinities* (s. 139–168). Washington: American Psychological Association.

Jakupcak, M., Lisak, D., & Roemer, L. (2002). The role of masculine ideology and masculine gender role stress in men's perpetration of relationship violence. *Psychology of Men & Masculinity*, 3(2), 97–106. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.3.2.97>.

Jewkes, R., Morrell, R., Hearn, J., Lundqvist, E., Blackbeard, D., Lindegger, G., Quayle, M., Sikweyiya, Y. & Gottzén, L. (2015). Hegemonic masculinity: combining theory and practice in gender interventions. *Culture, health & sexuality*, 17(2), 112–127. <https://doi.org/10.1080/13691058.2015.1085094>.

Jokinen, A. (2000). *Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Väitöskirja. Tampere, Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:951-44-5593-2>.

Jokinen, A. (2003). *Miten miestä merkitään? Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*. Tampere, Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201304031068>.

Jokinen, A. (2010). *Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus*. Teoksessa Saresma, T. (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (s. 128–139) Tampere, Vastapaino.

Jolanki, O. & Karhunen, S. (2010) Renki vai isäntä? Analyysiohjelmat laadullisessa tutkimuksessa. Teoksessa J. Ruusuvoori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi* (s. 395–410). Tampere, Vastapaino.

Julkunen, R. (2010). *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit*. Tampere, Vastapaino.

Karjalainen, R. (4.3.2022). *Kuka koki oikein?* Blogijulkaisu, luettu 15.02.2023. <https://www.miessakit.fi/2022/03/04/kuka-koki-oikein/>.

Kaufman, M. (1987). *Beyond patriarchy: Essays by men on pleasure, power, and change*. Toronto: Oxford University Press.

Kimmel, M. S., Hearn, J., & Connell, R. W. (toim.), (2004). *Handbook of studies on men and masculinities*. Thousand Oaks, Sage Publications.

Koivunen, T. (2022). Timo Aho, Jiri Nieminen & Arttu Salo (toim.), Miestutkimuksen metodologiaa. Sukupuolentutkimus-Genusforskning, 35(2), 59–61. <https://journal.fi/sukupuolentutkimus/issue/view/8685>.

Krivoshchekov, V., Gulevich, O., & Blagov, I. (2023). Traditional Masculinity and Male Violence Against Women: A Meta-Analytic Examination. *Psychology of Men & Masculinities*. <http://doi.org/10.1037/men000426>.

Laitila, A. (2018). *Väkivallan hoitointerventiot. Verkostoituva työote eri työmuodoissa*. PowerPoint-esitys, Jyväskylän yliopisto, 17.01.2018.

Lee, J. Y., & Lee, S. J. (2018). Caring is masculine: Stay-at-home fathers and masculine identity. *Psychology of Men & Masculinity*, 19(1), 47–58. <https://doi.org/10.1037/men0000079>.

Lee, H. (2020). Does shame mediate the relationship between gender role conflict and psychological distress? Guilford, University of Surrey.

Levant, R. F., Smalley, K. B., Aupont, M., House, A. T., Richmond, K., & Noronha, D. (2007). Initial validation of the male role norms inventory-revised (MRNI-R). *The Journal of Men's Studies*, 15(1), 83–100. <https://doi.org/10.3149/jms.1501.83>.

Levant, R. F. (2011). Research in the psychology of men and masculinity using the gender role strain paradigm as a framework. *American psychologist*, 66(8), 765–776. <https://doi.org/10.1037/a0025034>.

Levant, R. F., Hall, R. J., & Rankin, T. J. (2013). Male role norms inventory-short form (MRNI-SF): Development, confirmatory factor analytic investigation of structure, and measurement invariance across gender. *Journal of Counseling Psychology*, 60(2), 228–238. <https://doi.org/10.1037/a0031545>.

Lewis, H. B. (1971). Shame and guilt in neurosis. *Psychoanalytic review*, 58(3), 419–438.

Lewis, M. (1995). *Shame: The exposed self*. New York, Simon & Schuster.

Machado, A., Hines, D., & Douglas, E. M. (2020). Male victims of female-perpetrated partner violence: A qualitative analysis of men's experiences, the impact of violence, and perceptions of their worth. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(4), 612–621. <https://doi.org/10.1037/men0000285>.

Mahalik, J. R., Locke, B. D., Ludlow, L. H., Diemer, M. A., Scott, R. P., Gottfried, M., & Freitas, G. (2003). Development of the conformity to masculine norms inventory.

Psychology of men & masculinity, 4(1), 3–25. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.4.1.3>.

Machado, A., Hines, D., & Douglas, E. M. (2020). Male victims of female-perpetrated partner violence: A qualitative analysis of men's experiences, the impact of violence, and perceptions of their worth. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(4), 612–621. <https://doi.org/10.1037/men0000285>.

Mahalik, J. R., & Di Bianca, M. (2021). Help-seeking for depression as a stigmatized threat to masculinity. *Professional Psychology: Research and Practice*, 52(2), 146–155. <https://doi.org/10.1037/pro0000365>.

Mahalik, J. R., Harris, M. P., & Di Bianca, M. (2023). Men's depressive symptoms, health beliefs, masculinity, and heart-healthy behaviors: Examining moderators of a mediated model. *Psychology of Men & Masculinities*, 24(2), 113–122. <https://doi.org/10.1037/men0000416>.

Malinen, B. (2010). *The nature, origins, and consequences of finnish shame-proneness: A grounded theory study*. Väitöskirja. Helsinki, Helsingin Yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6129-5>.

Marshall, W. L., Marshall, L. E., Serran, G. A., & O'Brien, M. D. (2009). Self-esteem, shame, cognitive distortions and empathy in sexual offenders: Their integration and treatment implications. *Psychology, crime & law*, 15(2–3), 217–234. <https://doi.org/10.1080/10683160802190947>.

McGinn, T., McColgan, M., & Taylor, B. (2020). Male IPV perpetrator's perspectives on intervention and change: A systematic synthesis of qualitative studies. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(1), 97–112. <https://doi.org/10.1177/1524838017742167>.

Mead, G. H. (1934). *Mind, self, and society*. Chicago, University of Chicago Press.

Mead, G. H., Brewster, J. M., Dunham, A. M., Miller, D. L., & Morris, C. W. (1967). *The Philosophy of the Act*. C. W. Morris, J. M. Brewster, A. M. Dunham & D. L. Miller (toim.). Chicago, University of Chicago Press.

Messerschmidt, J. W. (2019). The salience of "hegemonic masculinity". *Men and Masculinities*, 22(1), 85–91. <https://doi.org/10.1177/1097184X18805555>.

Mirchandani, R. (2006). "Hitting Is Not Manly": Domestic Violence Court and the Re-Imagination of the Patriarchal State. *Gender and Society*, 20(6), s. 781–804. <https://doi.org/10.1177/0891243206292002>.

Nayak, A. (2023). Decolonizing Care: Hegemonic Masculinity, Caring Masculinities and the Material Configurations of Care. *Men and Masculinities*, 0(0).
<https://doi.org/10.1177/1097184X231166900>.

Honkatukia, P. (2017). Nuoret ja väkivalta. Teoksessa J. Niemi, H. Kainulainen, P. Honkatukia & T. Hautanen (toim.), *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere, Vastapaino.

Nyqvist, L. 2001. *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos*. Väitöskirja. Turku, Ensi- ja turvakotien liitto/Turun yliopisto.

O'Dea, C. J., Rapp, S., Brand, O. R., & Greco-Henderson, D. (2022). "Act like a real man!" a novel examination of how socializing others to masculine honor-based norms bolsters men's reputations. *Psychology of Men & Masculinities*, 23(3), 299–308.
<https://doi.org/10.1037/men0000389>.

Ojala, H., & Pietilä, I. (2013). Maskuliinisuuden hegemoniasta monenkirjaviin eroihin: kriittisen miestutkimuksen avauksia vanhenemisen tutkimukseen. Teoksessa H. Ojala & I. Pietilä (toim.), *Miehistä puhetta: miehet, ikääntyminen ja vanhenemisen kulttuuriset mallit* (s. 17–37). Tampere, Tampere University Press.

O'Neil, J. M. (1990). Assessing men's gender role conflict. Teoksessa D. Moore & F. Leafgren (toim.), *Problem solving strategies and interventions for men in conflict* (s. 23–38). Alexandria, American Association for Counseling.

O'Neil, J. M., & Nadeau, R. A. (1999). Men's Gender-Role Conflict, Defense Mechanisms, and Self-Protective Defensive Strategies: Explaining Men's Violence Against Women from a Gender-Role Socialization Perspective. Teoksessa M. Harway, J. M. O'Neil, J. M., & Biden, J. R. (toim.), *What causes men's violence against women?* (s. 89–116) Thousand Oaks, Sage Publications.

O'Neil, J. M. (2008). Summarizing 25 years of research on men's gender role conflict using the Gender Role Conflict Scale: New research paradigms and clinical implications. *The counseling psychologist*, 36(3), 358–445.
<https://doi.org/10.1177/0011000008317057>.

O'Neil, J. M. (2015). Men's gender role conflict: Psychological costs, consequences, and an agenda for change. Washington, American Psychological Association.

O'Neil, J. M., Wester, S. R., Heesacker, M., & Snowden, S. J. (2017). Masculinity as a heuristic: Gender role conflict theory, superorganisms, and system-level thinking.

Teoksessa R. F. Levant & Y. Wong (toim.), *The psychology of men and masculinities* (s. 75–103). Washington, American Psychological Association.

Overstreet, N. M., & Quinn, D. M. (2016). The intimate partner violence stigmatization model and barriers to help seeking. In *Social Psychological Perspectives on Stigma* (s. 117–130). London, Routledge.

Raatikainen, P. (2004). *Ihmistieteet ja filosofia*. Helsinki Gaudeamus.

Pirkkalainen, P. (2021). Luentomateriaali. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto 2021.

Pfadenhauer, M. (2009). At eye level: The expert interview – A talk between expert and quasi-expert. Interviewing experts. Teoksessa A. Bogner, B. Littig & W. Menz (toim.), *Interviewing experts* (s. 81–97). London, Palgrave Macmillian.

Pleck, J. H. (1995). The gender role strain paradigm: An update. Teoksessa R. F. Levant & W. S. Pollack (toim.), *A new psychology of men* (s. 11–32). New York, Basic Books.

Pekkola, J. (31.3.2021). *Häpeävä syyllistäjä oikeuttaa väkivaltaisuuden*. Blogijulkaisu, luettu 14.02.2023. <https://www.miessakit.fi/2021/03/31/hapeava-syyllistaja-oikeuttaa-vakivaltaisuuden/>.

Quinn, D. M., & Earnshaw, V. A. (2011). Understanding concealable stigmatized identities: The role of identity in psychological, physical, and behavioral outcomes. *Social Issues and Policy Review*, 5(1), 160–190. <https://doi.org/10.1111/j.1751-2409.2011.01029.x>

Quinn, D. M., & Chaudoir, S. R. (2015). Living with a concealable stigmatized identity: the impact of anticipated stigma, centrality, salience, and cultural stigma on psychological distress and health. *Journal of personality and social psychology*, 97(4), 634–51. <https://doi.org/10.1037/a0015815>.

Retzinger, S. & Scheff, T. (1991). *Emotions and violence: Shame and rage in destructive conflicts*. Massachusetts, Lexington.

Retzinger, S. M. (1991). *Violent emotions: Shame and rage in marital quarrels*. Sage Publications.

Retzinger, S. M. (1995). Identifying shame and anger in discourse. *American behavioral scientist*, 38(8), 1104–1113. <https://doi.org/10.1177/0002764295038008006>

Rotkirch, A. & Abulazde, L. (2022). *Suomalaisilla on Euroopan laajimmat sosiaaliset verkostot*. Tietovuoto-artikkeli 5/2022. Väestöliitto.

<https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/suomalaisilla-on-euroopan-laajimmat-sosiaaliset-verkostot/>.

Salo, A. (2021). *Naama ruttuun muualla, kotona kohtuudella: Isien alkoholinkäytön kulttuurinen moraalikoodisto ja isille sallitut alkoholinkäytön tavat*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto. Joensuu, PunaMusta Oy. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1867-3>

Sarlin, T. (28.09.2022). *Vertaisryhmän tuki sulattaa häpeää*. Blogijulkaisu, luettu 19.12.2022. <https://www.miessakit.fi/2022/09/28/vertaisryhman-tuki-sulattaa-hapeaa/>.

Scheff, T. J. (1987). The shame-rage spiral: A case study of an interminable quarrel. Teoksessa H. B. Lewis (toim.), *The role of shame in symptom formation* (s. 109–149). Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Scheff, T. J. (1988). Shame and conformity: The deference-emotion system. *American sociological review*, 395–406. <https://doi.org/10.2307/2095647>

Scheff, T. J. (1997). *Emotions, the social bond, and human reality: Part/whole analysis*. Cambridge, Cambridge University Press.

Scheff, T. J. (1990). *Microsociology: Discourse, emotion, and social structure*. Chicago, University of Chicago Press.

Scheff, T. J. (2000). Shame and the social bond: A sociological theory. *Sociological theory*, 18(1), 84–99. <https://doi.org/10.1111/0735-2751.00089>

Scheff, T. J. (2001). The emotional/relational world: Shame and the social bond. Teoksessa J. H. Turner (toim.), *Handbook of sociological theory* (s. 255–268). New York, Springer.

Scheff, T. J. (2003). Shame in self and society. *Symbolic Interaction*, 26(2), 239–262. <https://doi.org/10.1525/si.2003.26.2.239>

Scheff, T. J., & Retzinger, S. M. (2003). Shame, anger, and the social bond: A theory of sexual offenders and treatment. Teoksessa M. Silberman (toim.), *Violence and society: A reader* (s. 301–311). Hoboken, Prentice Hall.

Scheff, T. J. (2005). Looking-Glass self: Goffman as symbolic interactionist. *Symbolic interaction*, 28(2), 147–166. <https://doi.org/10.1525/si.2005.28.2.147>

Scheff, T. J. (2006). *Goffman unbound: A new paradigm for social science*. New York, Routledge.

Sharp, P., Coroiu, A., Rice, S. M., Seidler, Z. E., Kealy, D., Ogrodniczuk, J. S., & Oliffe, J. L. (2023). Engaging Men in Intimate Partner Relationship Programs: Service Provider and Stakeholder Perspectives. *American Journal of Men's Health*, 17(2), <https://doi.org/10.1177/15579883231161023>.

Silvasti, T. (2019). *Laadullinen sisällönanalyysi*. Powerpoint-esitys. Jyväskylän yliopisto 2020.

Silver, K. E., Levant, R. F., & Gonzalez, A. (2018). What does the psychology of men and masculinities offer the practitioner? Practical guidance for the feminist, culturally sensitive treatment of traditional men. *Practice Innovations*, 3(2), 94–106. <https://doi.org/10.1037/pri0000066>.

Sippel, L. M., & Marshall, A. D. (2011). Posttraumatic stress disorder symptoms, intimate partner violence perpetration, and the mediating role of shame processing bias. *Journal of anxiety disorders*, 25(7), 903–910. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2011.05.002>

Siltala, H., Päivinen, H., & Laitila, A. (2020). Reporting, Reflecting and Recognising Emotions in Therapeutic Work with Domestic Violence Perpetrators: Experiences of the Jyväskylä Group Model. Teoksessa Husso, M., Karkulehto, S., Saresma, T., Laitila, A., Eilola, J., & Siltala, H. (toim.), *Violence, Gender and Affect: Interpersonal, Institutional and Ideological Practices* (s. 135–155). Cham, Springer International Publishing.

Stefanakis, H. (1998). *Desistence from violence: Men's stories of identity transformation*. Guelph, University of Guelph.

Stefanakis, H. (2008). Caring and compassion when working with offenders of crime and violence. *Violence and victims*, 23(5), 652–661. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.23.5.652>.

Tangney, J. (1991). Moral affect: The Good, the Bad, and the Ugly. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 598–607. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.4.598>

Tangney, J. P. (1995). Shame and guilt in interpersonal relationships. Teoksessa J. P. Tangney & K. W. Fischer (toim.), *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride* (s. 114–139). Guilford Press.

Tangney, J. P., & Fischer, K. W. (toim.), (1995). *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride*. New York, Guilford Press.

Tangney, J. P., & Dearing, R. L. (2002). *Shame and guilt*. New York, Guilford Press.

Tangney, J. P., Stuewig, J., & Mashek, D. J. (2007). Moral emotions and moral behavior. *Annual review of psychology*, 58, 345–372.

<http://doi.org/10.1146/annurev.psych.56.091103.070145>.

Taylor, J. C., Bates, E. A., Colosi, A., & Creer, A. J. (2022). Barriers to men's help seeking for intimate partner violence. *Journal of interpersonal violence*, 37(19–20), NP18417–NP18444. <https://doi.org/10.1177/08862605211035870>.

THL (19.01.2022). *Ikääntyneet ja väkivalta*. <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/eriryhmat-ja-vakivalta/ikaantyneet-ja-vakivalta>.

Thomaes, S., Stegge, H., Olthof, T., Bushman, B. J., & Nezlek, J. B. (2011). Turning shame inside-out: “humiliated fury” in young adolescents. *Emotion*, 11(4), 786–793. <https://doi.org/10.1037/a0023403>.

Thompson Jr, E. H., & Pleck, J. H. (1968). The structure of male role norms. *American Behavioral Scientist*, 29(5), 531–543. <https://doi.org/10.1177/000276486029005003>.

Thompson, E. H., Jr., & Pleck, J. H. (1995). Masculinity ideologies: A review of research instrumentation on men and masculinities. Teoksessa R. F. Levant & W. S. Pollack (toim.), *A new psychology of men* (s. 129–163). New York, Basic Books.

Thompson Jr, E. H., & Langendoerfer, K. B. (2016). Older men's blueprint for “being a man”. *Men and Masculinities*, 19(2), 119–147. <https://doi.org/10.1177/1097184X15606949>.

Thompson, E. H., Jr., & Bennett, K. M. (2015). Measurement of Masculinity Ideologies: A (Critical) Review. *Psychology of Men & Masculinity*. <http://dx.doi.org/10.1037/a0038609>.

Tiainen, T. (2002). Piilotettu maskuliinisuus atk-asiantuntijuudessa. Teoksessa I. Pirttilä & S. Eriksson (toim.), *Asiantuntijoiden areenat* (s. 119–136). SoPhi 66. Jyväskylä, Kopijyvä Oy.

Tilastokeskus (2022). *Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021*. Ennakkotieto.

https://www.stat.fi/media/uploads/sukupuolistunut_vakivalta_teemasivu/parisuuhdevakivallan_kokemukset_yleisia_suomessa.pdf.

- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki, Tammi.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos)*. Helsinki, Tammi.
- Vandellos, J. A., & Bosson, J. K. (2013). Hard won and easily lost: A review and synthesis of theory and research on precarious manhood. *Psychology of men & masculinity*, 14(2), 101–113. <https://doi.org/10.1037/a0029826>.
- Valkonen, J., & Lindfors, O. (2012). Perinteinen maskuliinisuus miesten psykoterapian haasteena. *Psykoterapia*, 330–347. Verkkojulkaisu. <https://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/valkonenlindfors412.htm>.
- Velotti, P., Elison, J., & Garofalo, C. (2014). Shame and aggression: Different trajectories and implications. *Aggression and Violent Behavior*, 19(4), 454–461. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2014.04.011>
- Vogel, D. L., Heimerdinger-Edwards, S. R., Hammer, J. H., & Hubbard, A. (2011). “Boys don’t cry”: Examination of the links between endorsement of masculine norms, self-stigma, and help-seeking attitudes for men from diverse backgrounds. *Journal of Counseling Psychology*, 58, 368–382. <http://doi.org/10.1037/a0023688>.
- Vuorinen, K. (06.07.2017). *Myötätunto*. <https://www.terveyskirjasto.fi/Inv00014>.
- Walker, A., Lyall, K., Silva, D., Craigie, G., Mayshak, R., Costa, B., Hyder, S., & Bentley, A. (2020). Male victims of female-perpetrated intimate partner violence, help-seeking, and reporting behaviors: A qualitative study. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(2), 213–223. <https://doi.org/10.1037/men0000222>
- Wallace, R., & Nosko, A. (2003). Shame in male spouse abusers and its treatment in group therapy. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 7(1–2), 47–74. https://doi.org/10.1300/J146v07n01_04.
- Wetherell, M., & Edley, N. (1999). Negotiating hegemonic masculinity: Imaginary positions and psycho-discursive practices. *Feminism & psychology*, 9(3), 335–356. <https://doi.org/10.1177/0959353599009003012>
- Wong, Y. J., Ho, M. H. R., Wang, S. Y., & Miller, I. S. (2017). Meta-analyses of the relationship between conformity to masculine norms and mental health-related outcomes. *Journal of counseling psychology*, 64(1), 80–93. <http://doi.org/10.1037/cou0000176>

Wong, Y. J., & Levant, R. F. (2017). Conclusion: Addressing controversies and unresolved questions in the psychology of men and masculinities. Teoksessa Teoksessa R. F. Levant & Y. Wong (toim.), *The psychology of men and masculinities* (s. 381–394). Washington, American Psychological Association.

Wong, Y. J., & Wang, S. Y. (2022). Toward an integrative psychology of masculinities. *Psychology of Men & Masculinities*, 23(3), 285–298.
<https://doi.org/10.1037/men0000387>.

